

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**MEKAN, TOPLUM, İKTİDAR:
İSTANBUL'UN DUYGUSAL MEKANSALLIĞI ÜZERİNE**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sena YİĞİTTÜRK

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Şehir Planlama Programı

TEMMUZ 2024

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**MEKAN, TOPLUM, İKTİDAR:
İSTANBUL'UN DUYGUSAL MEKANSALLIĞI ÜZERİNE**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Sena YİĞİTTÜRK
(502211859)**

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Şehir Planlama Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Zeynep GÜNAY

TEMMUZ 2024

ISTANBUL TECHNICAL UNIVERSITY ★ GRADUATE SCHOOL

**URBAN, COMMUNITY, POWER: ON THE EMOTIONAL SPATIALITY OF
ISTANBUL**

M.Sc. THESIS

**Sena YIGITTURK
(502211859)**

Department of Urban and Regional Planning

Urban Planning Programme

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Zeynep GUNAY

JULY 2024

İTÜ, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün 502211859 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Sena YİĞİTTÜRK, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “MEKAN, TOPLUM, İKTİDAR: İSTANBUL’UN DUYGUSAL MEKANSALLIĞI ÜZERİNE” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Doç. Dr. Zeynep GÜNEY**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Eda YÜCESOY**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Besime ŞEN
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Teslim Tarihi : 24 Mayıs 2024
Savunma Tarihi : 17 Temmuz 2024

Aileme ve arkadaşlarıma,

ÖNSÖZ

Bu çalışma, duygu-mekân-iktidar ilişkileri üzerine derinlemesine araştırmalarımın ürünüdür ve İstanbul'un duygusal mekânsallığını biraz daha anlama hedefi ile şekillenmiştir.

Bu süreçte, akademik hayatımda beni etkileyen ve çokça destekleyen kişilerden biri olan danışmanım Doç. Dr. Zeynep Günay hocama ve jürideki değerleri yorumları ile Doç. Dr. Eda Yücesoy ve Prof. Dr. Besime Şen hocalarıma en içten teşekkürlerimi sunarım. Bana rehberlik ederek, araştırma sürecindeki zorlukları aşmamda büyük destek sağlayıp ve bu çalışmanın kalitesinin artmasına yardımcı oldular.

Ayrıca, tez çalışmam sırasında bana destek olan aileme ve sevdiklerime minnettarlığımı ifade etmek isterim. Onların sabırları ve teşvikleri olmadan bu çalışmayı tamamlamam mümkün olmazdı.

Son olarak umarım bu tez, ilgili alanlarda yeni ufuklar açacak ve gelecekteki araştırmacılara ilham verecek bir çalışma olarak görülür.

Mayıs 2024

Sena YİĞİTTÜRK
(Şehir Plancısı)

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	xi
ÖZET	xiii
SUMMARY	xv
1. GİRİŞ	21
1.1 Araştırma Problemi	21
1.2 Araştırmanın Amacı ve Hedefleri	27
1.3 Araştırma Soruları	29
1.4 Araştırma Kapsamı, Yöntemi ve Strüktürü	29
2. DUYGU-MEKAN-İKTİDAR	33
2.1 Kollektif Duygular: Sosyal ve Duygusal İnşa	33
2.2 Mekânın “Duygusal Üretimi”	39
2.3 İktidar, Mekân ve Duygu.....	43
2.3.1 Mekânsal düzenlemeler ve iktidar yapıları.....	45
2.3.2 Hegemonik söylemler ve kentsel mekân.....	47
3. ANLATI HARİTALAMASI İLE DUYGUSAL MEKAN ANALİZİ: MEKANIN HİKAYESİ VE GÜCÜ	49
3.1 Eleştirel Etnografi.....	49
3.2 Araştırma Tasarımı: Duygusal Mekânsallığına Eleştirel Etnografik Bir Bakış	56
4. İSTANBUL’UN DUYGUSAL MEKANSALLIĞI ÜZERİNE	61
4.1 Tarihsel Arka Plan ve Mekânın Sembolizmi	62
4.2 Taksim Meydan-İstiklal Caddesi Kesitinin Duygusal Kodları	71
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	81
KAYNAKLAR	91
ÖZGEÇMİŞ	97

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1: Araştırmaya dair kavramsal şema.....	28
Şekil 2: Yönteme dair kavramsal şema.....	49
Şekil 3: Taksim Meydanı, Cumhuriyet'in "güvenli" meydanı	63
Şekil 4: Galatasaray Meydanı, Cumartesi barikatları.....	65
Şekil 5: Grand Pera, Bir sinemadan fazlası.....	66
Şekil 6: Gezi Parkı, Direniş ve Park (Url -1)	68
Şekil 7: İstiklal Caddesi, "Birlikte" güçlüyüz (Url -2).....	74
Şekil 8: Taksim'de "ilk" namaz (Url -4).....	77
Şekil 9: "Çatlayın, patlayın, AKM'yi yıktı" (Url -5).....	78
Şekil 10: Taksim Meydan-İstiklal Caddesi duygu anlatısı.....	79

MEKAN, TOPLUM, İKTİDAR: İSTANBUL’UN DUYGUSAL MEKANSALLIĞI ÜZERİNE

ÖZET

Duygu kavramı bireylerin kendi iç dünyalarında ve bedenlerinde hislerin, duyumları, etki ve tepkilerin tamamının ifade etmektedir. Duygu üzerine yapılmış olan çalışmaların çoğu bu bireyselliğe ve bedenselliğe odaklıyken, duygular toplumsal ve kolektif düzeyde de şekillenmektedir. Bireysel deneyimlerinin ötesinde duygular, toplumsal ilişkiler, kültür de merkezinde yer almaktadır. Kentsel alanlar da farklı etnik grupların, eğitim düzeylerinin, kültür pratiklerinin karşılaşma alanları olarak kenti deneyimleyen insanların duygusal arka planları ve günlük hayatlarında deneyimledikleri duygular, kentsel mekanların fiziksel ve toplumsal üretimi ile ilişkilidir. Kentsel mekanların sadece fiziksel bir alan olmasının ötesinde toplumsal olarak bir etki ve etkilenme sürecinin parçasıdır ve sosyal bir alandır. Bu alanlarda gerçekleşen karşılaşmalar, etkileşimler, toplumun davranışları ve kimliklerini şekillendirmektedir. Özellikle kentsel mekanların sahip olduğu semboller, ritüeller, protestolar bu kentlerin duygusal atmosferini oluştururken kenti deneyimleyen bireylerin mekâna yönelik duygularını etkilemektedir. Toplumu oluşturan bireylerin duygusal deneyimlerini etkileyen ve günlük hayattaki etkileşim ve ilişkilerinin bir yansımalarını içeren bir varlık olarak kentsel mekanlar, iktidar için de kritik öneme sahiptir. Bunun önemli nedenlerinden biri iktidarın hükmettiği toplumu oluşturan bireyleri kontrol etme ve yönlendirme isteğinin önemli bir paydaşlarından birinin kentsel mekanlar olmasıdır. İktidar, kentlerin sürekli yeniden üretilmesinde ve dönüştürülmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kentsel yenileme projeleri, altyapı yatırımları, şehir planlama politikaları gibi girişimler çoğunlukla belirli iktidar grup veya kurumların gücünü yansıtmaktadır. İktidarın politikalarının kentin kültürel ve sembolik alanlarda da etkisi bulunmaktadır. Mekân toplumsal duyguları üretirken, iktidar ise mekânı üretirken duyguları kullanmaktadır. Bu sebeple, duygu, mekân ve iktidarın birbirleri ile ilişkisi bulunmaktadır. Bu doğrultuda araştırma kentsel mekânı bu ilişkiler üzerinden okumaktadır. Son zamanlarda iktidarın kentsel mekânı, kendi gücünü kullanmak adına bir araç olarak görmesi ile özellikle Osmanlı’dan kültürel ve dini birçok mirası barındıran İstanbul bu duygusal yatırımın ve duygu siyasetinin önemli sembolik mekanlarından biri olmuştur.

Araştırma eleştirel etnografi ile günümüzdeki iktidarın kent politikalarına duygu ve sembolik siyasetin dahil ederek, kent mekanlarını nasıl şekillendirdiğinin bir haritasını çıkarmayı hedeflemektedir. Kentsel mekânın duygularını eleştirel bir perspektif ile okumak, duyguların etki ve etkilenme sürecindeki sosyal ve ekonomik bağlamalarına da anlamlandırmaya yönelik bir yaklaşım sunmaktadır. Bu yaklaşım ile mekânın kolektif ve bireysel duyguları nasıl şekillendirdiğini, hangi kültürel, siyasi, etnik grupların ve kurumların etkisi altında olduğunu ve bu etkilerin toplumsal ve mekânsal sonuçlarını incelemeyi irdelemektedir.

Sembolik iktidar ve duygu siyasetinin, kentsel mekandaki izlerini kolektif duygular üzerinden inceleyen bu araştırma İstanbul’un duygusal mekânsallığını ortaya

koymaktadır. Araştırma, İstanbul'un Osmanlı mirası ile güçlü, ihtişamlı ve hükmedici geçmişi ile İslam dünyasında sahip olduğu önem doğrultusunda sağ iktidarlar, Taksim Meydan-İstiklal Caddesi hattı taşımakta olduğu Cumhuriyet'in izlerini toplumsal dinamikler ve güç hiyerarşileri ile bağlantısını, kültürel ve sembolik iktidarın bu mekandaki yansımaları, kentsel planlama ve politikalarının mekandaki yansımalarını aynı zamanda toplumsal hareketlerin ve protestoların mekandaki sosyal üretimi değerlendirecektir. Bu değerlendirmeler doğrultusunda İstanbul'un duygusal mekânsallığını bir anlatı haritalaması ile yansıtarak, kentsel mekânın duygusal atmosferini, iktidar ilişkilerini ve toplumsal dengelerinin bir analizini sunmaktadır. Bu doğrultuda kentlerin duygusallığına yönelik yapılan tespitler ile duygu-mekân-iktidar ilişkisini tartışmaya açarak, ilişkileri açığa kavuşturmak adına eleştirel bir analiz sunmaktadır.

Duyguların kolektifliğinden, mekânın duygusallığına, sembolik siyaset ve duygu siyasetinin kentsel mekânsallığına yönelik kuramsal okumalar ışığında İstanbul'un duygusal mekânsallığının incelemesini yapan bu çalışma sonucunda kent çalışmalarına duygu kavramını iktidar ile ilişkilendiren bir araştırma kazandırmak amaçlanmıştır. Özellikle duygu kavramına daha çok kentsel tasarım alanında odaklanan kent çalışmalara ek olarak literatürde görece daha eksik kalmış olan bir alana katkı sağlaması düşünülmektedir. Araştırmanın bu yaklaşımı duygu-mekân-iktidar ilişkisi kentsel mekânda sunarak, kentsel mekanların daha adil ve kapsayıcı üretimine yönelik bir katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

URBAN, COMMUNITY, POWER: ON THE EMOTIONAL SPATIALITY OF ISTANBUL

SUMMARY

Emotion refers to all the feelings, sensations, effects, and reactions in individuals' inner worlds and bodies. While most studies on emotion focus on individuality and corporeality, emotions are also shaped at the social and collective level. Beyond individual experiences, emotions, social relations, and culture are also at the center. In urban areas, the emotional backgrounds of individuals who experience the city as they encounter areas of different ethnic groups, education levels, and cultural practices, and the emotions they experience daily, are related to urban spaces' physical and social production. Beyond being just a physical area, urban spaces are part of a social impact and influence process and are a social area. The encounters and interactions that take place in these areas shape the behaviors and identities of society. Especially the symbols, rituals, and protests of urban spaces create the emotional atmosphere of these cities and affect the feelings of individuals who experience the city towards the place. Urban spaces, as entities that affect the emotional experiences of the individuals who make up society and contain reflections of their interactions and relationships in daily life, are also of critical importance for power. One of the important reasons for this is that urban spaces are one of the important stakeholders of the government's desire to control and direct the individuals who make up the society it rules. Power plays an important role in the constant reproduction and transformation of cities. Initiatives such as urban renewal projects, infrastructure investments, and city planning policies often reflect the power of certain ruling groups or institutions. The policies of the government also have an impact on the cultural and symbolic areas of the city. While space produces social emotions, power uses emotions to produce space. For this reason, emotion, space, and power have a relationship with each other. In this direction, the research reads urban space through these relationships. Recently, the government has seen urban space as a tool to use its power, and Istanbul, with its cultural and religious heritage, especially from the Ottoman Empire, has become one of the important symbolic places of this emotional investment and emotional politics.

The research aims to map how the current government shapes urban spaces by incorporating emotion and symbolic politics into urban policies with the anthropology of emotion. Reading the emotions of urban space from a political perspective offers an approach to making sense of the social and economic contexts of emotions in the process of impact and influence. This approach aims to examine how space shapes collective and individual emotions, which cultural, political, and ethnic groups and institutions are under the influence, and the social and spatial consequences of these effects.

This research, which examines the traces of symbolic power and emotional politics in urban space through collective emotions, reveals the emotional spatiality of Istanbul. The research examines the connection of the Taksim Square-İstiklal Street line with social dynamics and power hierarchies, the reflection of cultural and symbolic power

in this space, and the effects of urban planning and policies in the space, in line with Istanbul's Ottoman heritage and its strong, magnificent and dominating past and its importance in the Islamic world. Its reflections as well as the social production of social movements and protests in the space will be evaluated. In line with these evaluations, it presents an analysis of the emotional atmosphere, power relations, and social balances of the urban space by reflecting the emotional spatiality of Istanbul on an emotional mapping. In this regard, it presents an emotional mapping in order to clarify the relations by bringing the emotion-space-power relationship into discussion with the findings regarding the emotionality of cities.

As a result of this study, which examines the emotional spatiality of Istanbul in the light of theoretical readings on the collectivity of emotions, the emotionality of urban space, symbolic politics, and the urban spatiality of emotion politics, aims to bring research that associates the concept of emotion with power to urban studies. It is thought to contribute to an area that is relatively lacking in literature, in addition to urban studies that focus on the concept of emotion in the field of urban design. By presenting this approach to the emotion-space-power relationship in urban space, the research aims to contribute to the more fair and inclusive production of urban spaces.

In this context, the research consists of 5 parts:

The first part emphasizes the main motivation and starting point of the research, presenting thoughts and assumptions related to the topic. The objectives and goals of the study are outlined, along with the research questions, scope, methodology, and structure.

In the second part establishes the conceptual and theoretical framework of the study by reviewing the main concepts in the literature. Firstly, it examines the significance of collective emotions and their role in socialization, somewhat detaching emotions from their individualistic and bodily past. It provides insights into how collective emotions influence the remembrance of the past and the shaping of social identities. Subsequently, it aims to understand the relationship between space and emotion. Space is considered not only as physical structures but also as places shaped by emotional meanings and experiences. The study investigates how emotions are produced and expressed through spatial arrangements, social interactions, and cultural practices. Finally, the chapter explores the transformation achieved through spatial arrangements by power, examining how hegemonic discourses arising from spatial changes affect urban and social identity, as reflected in the literature.

The third section provides information about the method of the research. In order to reach the aims and objectives presented regarding the research problem and to solve the research questions, critical ethnography has been adopted. In this study, the methodological approach presented by critical ethnography has been used to understand the social, cultural, emotional and political dimensions of urban life. With the data collection method presented by classical ethnography, participant observation, it analyzes the social, cultural, economic and political dynamics of the community. With the thematic, additional critical discourse and spatial analysis presented by critical theory, it examines how spatial arrangements are shaped within the power-emotion relationship.

The study uses narrative mapping as a visualization method to analyze the emotional, cultural and social experiences of the society, the production of space with emotions and the reflections of the spatial arrangements held by the power on social and spatial identity. Mapping serves as a tool to understand the complexity and diversity of urban life by focusing deeply on urban experiences and perceptions as a society. The chapter will examine the contributions of many references that constitute the definition, philosophy and conceptual framework of critical ethnography to urban studies. Then, by visualizing the spatial emotionality of urban space read with the data collection methods offered by critical ethnography within the scope of the research, it will open the emotion-space-power relationship to interpretation and visibility by visualizing it with narrative mapping.

The fourth chapter analyzes the emotional spatiality elements of the Taksim Square-Istiklal corridor in the Beyoğlu district of Istanbul. It offers an in-depth analysis of the emotional spatiality, spatial production processes, and emotion codes in the space-time relationship of the section between Taksim Square and Karaköy. The chapter presents the new emotional spaces, social identity politics, and interventions in the social memory of the study area, which has symbolic and emotional significance, with its new face altered by power interventions and spatial arrangements, through narrative mapping.

The final section presents the results of the research. In this context, the research aims to present a new critical perspective on Istanbul's encounter spaces by focusing on the concept of emotion. It examines the space-power-emotion relationship through urban spaces. In this context, the research presents an assessment of the process of affecting urban space and being affected by symbolic spaces and political discourses by looking at emotions from a collective and social scale.

This study aims to make significant theoretical and practical contributions to the urban studies literature by examining the effects of the spatial arrangements of the government on the social and cultural dynamics of the Taksim Square-Istiklal Street line, one of the important public spaces of Istanbul, and by providing an in-depth analysis on spatial arrangements and social dynamics. The study provides a rich framework for understanding the role of space on social relations and aims to provide valuable insights into better understanding the social, cultural and political meanings of urban space.

1. GİRİŞ

“Yer”ler kurgulanır, icat edilir, yaratılır. Hem beraberindeki anlamlar hem de duygularla yüklüdürler.” (Edelman,1967, s. 95-96).

1.1 Araştırma Problemi

Bu çalışma, kentin günlük hayat akışında var olurken, doğup büyüdüğüm kente dair duygularımı sorgularken doğmuştur. Önceden ne hissediyordum, şimdi ne hissediyorum gibi birçok soruyu sıralamaya başladığımda duygu değişiminin en çok olduğu yer barındığım, “evimin” fiziksel olarak bulunduğu semt ve onun çevresinde değil de bir zamanlar gitmek için çok heyecanlandığım Taksim ve beraberinde İstiklal Caddesi’nde olduğunu fark ettim. Bu noktada sorularım neden duygularımın değiştiğine yönelik oldu. Neden Taksim eskisi gibi hissettirmiyor? Neden Taksim eskisi gibi değil diye üzülmüyoruz? Tamamen eskiyi özlem mi yoksa bizden yani toplumdan bağımsız büyük bir değişime uğradı diye mi? Bireysel olarak sorgum aslında kollektif olarak Taksim’in duygusal mekânsallığındaki değişime varmaktadır. Toplumsal olarak bir zamanlar direnmeye, dayanışmaya, sevinmeye, eğlenmeye gittiğimiz Taksim ve İstiklal Caddesi artık bu duyguları barındırmaktan öteye fiziksel bir mekân ve aslından iktidarın sembolik siyasetinin bir merkezi olarak konumlanmaktadır. Bir şehir plancı ve bir kentli olarak Taksim’deki mekânın duygusallığının değişiminin mekânsal müdahaleler ile geldiği noktayı sorgulamaktayım.

Taksim’in toplumsal ve politik inşa ile üretilmiş mekânsal bir duygusallığı bulunmaktadır. Duygusal mekân kavramı, insanların belirli mekanlarla kurdukları duygusal bağları ve bu bağların toplumsal ve bireysel kimlikler üzerindeki etkisini ifade etmektedir. İnsan coğrafyası alanında önemli çalışmaları bulunan Tuan (1977), mekânın sadece fiziksel bir varlık olmadığını, aynı zamanda duygusal ve sembolik anlamlarla da dolu olduğunu savunmaktadır. Bu bağlamda kentsel mekanlar, insanların günlük yaşamlarında duygusal deneyimlerin yoğunlaştığı yerler olarak

önem kazanmaktadır ve kentsel aidiyetin oluşmasında duygusal mekânlar önemli bir rol oynamaktadır. Gezi Parkı gibi bireylerin ve toplulukların duygusal bağlar kurduğu ve bu bağlar üzerinden kimliklerini ve aidiyet duygularını şekillendirdiklerin bir alan olarak Taksim Meydan’da yer almaktadır. Gezi Parkı protestoları sırasında bu alanın duygusal ve sembolik değeri, insanların mekânı savunma ve sahiplenme dürtüsünü güçlendirmiştir (Konda, 2014). Bu tür örnekler, kentsel mekanların nasıl duygusal olarak yüklendiğini ve bu yüklerin nasıl kentsel aidiyetin temel taşı oluşturduğunu göstermektedir.

Kentsel tasarım çalışmaları da duygusal mekânları da ele almaktadır. Lynch (1960) insanların şehirleri nasıl algıladıklarını ve bu algının kentsel tasarımda nasıl dikkate alınması gerektiğini tartışmaktadır. Kentsel mekânın toplum tarafından nasıl algılandığına yönelik çalışmaları bulunan kentsel tasarımcı Lynch (1960), kent imajının insanların bu mekanlarla kurdukları duygusal bağları nasıl şekillendirdiğini ve aidiyet duygularını nasıl etkilediğini incelemektedir. Benzer şekilde insan odaklı şehir planlaması ve tasarımı konusunda çalışmaları bulunan Danimarkalı mimar Gehl (2010) kentsel tasarımın insan merkezli olması gerektiğini vurgulamakta ve insanların mekanlarla kurdukları duygusal bağların kentsel yaşam kalitesini nasıl artırabileceğini araştırmaktadır. Gehl, kamusal alanların sosyal etkileşimleri ve topluluk bağlarını teşvik edecek şekilde nasıl tasarlanması gerektiğini “*İnsan için Şehirler*” isimli kitabında ayrıntılarıyla anlatmaktadır (2010). Bu çalışmada mekânın bireylerde hissettirdiği duygulardan ziyade, toplumsal olarak birbirimize ve kente olan duygularımızı toplum, mekân ve güç ilişkilerine odaklanarak incelemek hedeflenmiştir.

Benzer şekilde sosyoloji, çevre psikolojisi, antropoloji ve coğrafya alanında, mekânın ve yerin belirli duyguları üretme şekillerini anlamaya yönelik klasik çalışmalar bulunmaktadır. Çalışmaları, sosyal teoriler, din sosyolojisi, ekonomi ve bürokrasi üzerine yoğunlaşmış olan sosyolog ve filozof Weber (2000/1930), kapitalizmin endişeli ruhunu ve sınıf sömürsünün şehir merkezlerinde öfke ve kin üreten duygusal sonuçlarını ele almaktadır. Benzer şekilde Alman sosyolog ve filozof Simmel (1996/1955) ve Chicago Okulunun önemli sosyologlarından Wirth (1938), şehir sakinlerinin duygusal durumunun modern şehrin çoklu uyarıcıları ve sınıf ilişkileri tarafından şekillendirildiğini öne sürmektedirler. Özellikle antropoloji çalışmalarının birçoğu yapıli çevrenin ve mimarinin toplumun duyguları üzerindeki rolü ve etkisi

üzerine odaklanmaktadır. Bu konudaki bir diğer bilinir ve önemli çalışma ise kültürel antropoloji ve duygusal coğrafyalar üzerine uzmanlaşmış olan Fernandez'e aittir. Fernandez, "çeşitli inşa edilmiş yerlerdeki faaliyetlerin uyandırdığı duygu tonları ve onları mekânlar haline getiren şey" anlamına gelen "architectonic" kavramını geliştirmiştir (1983, s.31). Sosyal yaşamdaki duygusal hareket teorisini genişleterek, "sosyal konuların belirsiz" olduğunu ve ritüeller ile kutsal alanlar ile bu belirsizliğin, kimlik ve anlamlı deneyime dönüşümünde önemli bir rol oynadığını savunmaktadır. Fernandez'in "sosyal konuların belirsizliği" ifadesi, sosyal yaşamın karmaşıklığı ve belirsizliği üzerinde durmaktadır. Bu ifade, sosyal ilişkilerin, kimliklerin ve deneyimlerin net olmayan, belirsiz ve değişken olduğunu vurgulamaktadır (1983). Fernandez, sosyal konuların belirsizliğinin, bireylerin ve toplulukların kimliklerini ve duygusal deneyimlerini şekillendirmede önemli bir rol oynadığını savunmaktadır ve bu belirsizliklerin, ritüeller ve kutsal alanlar gibi sosyal pratikler aracılığıyla çözümlendiğini ve insanların belirsizlikten anlam ve kimlik çıkarmalarına olanak tanıdığının üzerinde durmaktadır (1983). Bu bağlamda, sosyal konuların belirsizliği, Fernandez'in duygusal hareket teorisi çerçevesinde duygusal deneyimlerin sosyal ve kültürel bağlamlar içinde nasıl şekillendiğini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Katılımcıların farkına vardığı duyguların, mekân tarafından uyandırılan duyguları ve ritüel uygulamalarının performansını içerdiğini vurgulamaktadır. Fernandez göre duygusal deneyimler ve duygusal hareketler, bireylerin yaşadığı sosyal ilişkiler ve kültürel bağlamlar tarafından belirlenir ve etkilenir (1983).

Kentsel çalışmalarda duygusal mekânlara ilişkin araştırmalar, kentsel aidiyetin ve mekânsal deneyimlerin anlaşılmasına da önemli katkılar sunmaktadır. Kent sosyolojisi ve kentsel alanlarda sosyal etkileşimler üzerine odaklanan Lofland (1998), kamusal alanların duygusal ve sosyal dinamiklerini inceleyerek, bunların sosyal ilişkileri ve kimlikleri şekillendirmedeki rollerini vurgulamaktadır. Kamusal alanların sosyal yaşamın merkezinde yer aldığını ve bu alanlardaki duygusal deneyimlerin kent aidiyetini güçlendirdiğini göstermektedir (Lofland, 1998). Kentsel mekanlar bireylerin günlük yaşamlarında yoğun duygusal deneyimlerin yaşandığı mekanlardır. Bu deneyimler bireylerin mekâna aidiyet duygusunu ya güçlendirmekte ya da zayıflatmaktadır. Kent ve kamusal alanların kültürel ve sosyal boyutları üzerine çalışan antropolog ve şehir plancı Low (2000), kamusal alanların sosyal ilişkilerin ve kimliklerin şekillenmesinde önemli bir rol oynayan duygusal açıdan yüklü alanlar

olduğunu savunur. Low'un (2000) araştırması özellikle parklara, meydanlara ve halka açık etkinliklerin düzenlendiği alanlara odaklanmaktadır. Bu tür mekanlar insanların bir araya geldiği, etkileşimde bulunduğu, duygusal bağ kurduğu alanlar olarak öne çıkmaktadır (Low, 2000). Örneğin İstanbul'daki Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi kentsel aidiyetin ve duygusal mekanların önemli örnekleridir. Bu alanlar çeşitli toplumsal hareketlerin, protestoların ve kutlamaların merkezinde yer almış ve bu etkinlikler sırasında bireylerin mekanla olan duygusal bağları güçlenmiştir (Keyder, 1999). Taksim Meydanı'nda gerçekleşen Gezi Parkı eylemleri bu alanın sembolik ve duygusal değerini artırmıştır çünkü savunanların mekâna karşı duygusunu pekiştirmekte ve bir aradalığı desteklemektedir. Low'un kamusal alan analizi, bu alanların duygusal bağlantıları ve sosyal etkileşimleri güçlendirmedeki rolünü vurgulayarak, bu alanların yalnızca fiziksel konumlar değil aynı zamanda sembolik anlamlar ve duygusal önemlerle de dolu olduğu sonucunu çıkarmaktadır (2000). Örneğin Gezi Parkı'ndaki olaylar, parkı, bireylerin kolektif deneyim ve duygularının güçlü bir yer ve aidiyet duygusu yarattığı bir direniş ve topluluk sembolüne dönüştürdü. Mekânın duygusal ve politik öneme sahip bir alana dönüşümü, kentsel çevreler ile sakinleri arasındaki dinamik ilişkiyi göstermektedir.

Mekân ve kamusal alanlar toplum için duygusal ve sembolik anlamlar ile bu kadar dolu iken iktidarın bu alanlar üzerinde kendilerini ve politikalarını gösterme dürtüleri kaçınılmazdır. Sosyal ve duygusal bir insanın en temel yeri olarak mekân politik bir unsura dönüşmektedir. Bu durum ise yeni duygusal deneyimler ve bağlar oluşturmaktadır. Mekân politikası, mekanların üretim, kullanım ve düzenleme süreçlerinin toplumsal ve politik dinamikler tarafından nasıl şekillendiğini incelemektedir. Çalışmaları sosyal teoriden mekân teorisine kadar geniş bir yelpazeyi kapsar ve Marksist düşünce ile eleştirel teoriyi birleştiren Lefebvre (1991/2014)'nin mekân kavramı, mekânın sadece fiziksel bir alan olmadığını, aynı zamanda toplumsal ilişkiler ve güç dinamikleri tarafından şekillendirilen bir sosyal ürün olduğunu vurgulamaktadır. Bu durum aslında mekândan, toplum duygusal olarak etkilenirken, aslında mekânın da toplum ve iktidardan etkilendiği sonucunu doğurmaktadır. Mekânın toplumsal bir ürün olduğunu ve üretim süreçlerinin güç ilişkileri tarafından yönlendirilmektedir (Lefebvre, 1991/2014). Bu bağlamda mekânın politik yapısı ve iktidar ilişkileri mekânın duygusallığının oluşmasında kritik rol oynamaktadır. Kentsel mekanlar toplumsal güçlerin ve güç ilişkilerinin yoğunlaştığı alanlardır. Kentsel

mekanlardaki güç ilişkileri bu mekanların nasıl kullanılacağını ve bu mekanlara kimin erişim hakkına sahip olacağını belirlemektedir. Bilgi, iktidar, toplumsal kurumlar, delilik, suç ve ceza gibi konular üzerinde yoğunlaşan çalışmalarıyla Foucault (1977/1992), gücün mekânı kontrol etme ve düzenleme süreçleri aracılığıyla nasıl işlediğini analiz etmektedir. Foucault'ya göre iktidar, mekânın düzenlenmesi ve gözetimi yoluyla toplumsal yaşamı şekillendirir (1977/1992). Bu bağlamda kentsel mekanların kontrolü, kentsel aidiyetin oluşmasında ve mekânsal adaletin sağlanmasında ve daha da mikro düzeyde bireylerin mekandaki duygusal deneyimlerinde kritik bir rol oynamaktadır. Örneğin, kamusal alanların özelleştirilmesi ya da erişimin güvenlik politikaları yoluyla kısıtlanması, belirli sosyal grupların bu alanlara erişimini zorlaştırarak duygularını zayıflatabilmektedir (Zukin, 1995). Kentlerin sosyokültürel dinamikleri, kentsel gelişim, tüketim kültürü ve kamusal alanlar üzerine çalışmalar yapan sosyolog ve kent araştırmacısı Zukin (1995), insanların mekânlarla kurduğu duygusal bağları, bu mekânların kimliklerini ve toplumsal ilişkileri nasıl şekillendirdiğini incelemektedir. Zukin, kamusal alanların sosyal etkileşimleri kolaylaştırmak ve bir topluluk duygusu yaratmak için hayati önem taşıdığını ileri sürmektedir (1995). Bu alanlar, bireylerin birbirleriyle ve yaşadıkları şehirlerle duygusal bağlar kurmalarına olanak tanımaktadır (Zukin, 1995). Ek olarak kentin farklı sosyal gruplara farklı deneyimler sunduğunu ve deneyimlerin, mekânın duygusallığını şekillendirmektedir. Bu nedenle kentsel politikalar ve planlama, duygusal alanların korunmasını ve geliştirilmesini teşvik etmelidir. Örneğin parkların ve kamusal alanların erişilebilirliğinin artırılması, bu alanlarda sosyal etkinliklerin düzenlenmesi, katılımcı kent yönetimi süreçlerinin teşvik edilmesi kent aidiyetinin güçlenmesine katkı sağlayabilir. Kentler, duygusal bağlantıların ve sosyal etkileşimlerin gelişebileceği ortamları teşvik ederek kentsel yaşamın genel kalitesini artırabilir ve sakinleri arasında daha derin bir topluluk duygusunu teşvik edebilir. Bu doğrultuda, kentsel aidiyetin duygusal, mekânsal ve iktidar ilişkileri üzerinden incelenmesi, kentsel mekânların nasıl deneyimlendiği ve bu deneyimlerin bireyler ve topluluklar üzerindeki etkilerini anlamak için kritik bir perspektif sunar. Bu çalışma, kentsel aidiyetin bu üç boyutunu detaylı bir şekilde ele alarak, kentsel mekânların duygusal ve politik dinamiklerini analiz etmeyi hedeflemektedir.

Türkiye bağlamında direkt duygu üzerinde yapılan çalışmalar az olsa da Türkiye'deki araştırmalar kentsel aidiyetin ve mekânsal deneyimlerin sosyal bağlamda nasıl

şekillendiğinin anlaşılmasına önemli katkılar sağlamıştır. Tekeli (2011), Türkiye'de kentleşme süreçlerinin toplumsal dinamikler üzerindeki etkilerini incelemiş ve kent aidiyetini şekillendirmedeki rolünü vurgulamıştır. Tekeli'nin analizi (2011), kentleşmenin mekânsal adaleti ve sosyal entegrasyonu nasıl etkilediğini vurgulayarak kentsel aidiyetin oluştuğu karmaşık yolları ortaya çıkarmaktadır. Benzer şekilde sosyoloji ve kültürel çalışmalar literatüründe çalışan Öncü (2010), İstanbul'daki kentsel dönüşüm projelerinin sosyal etkilerini, mekânsal ve duygusal aidiyet üzerindeki etkilerine odaklanarak araştırdı. Öncü'nün araştırması, kentsel dönüşüm süreçlerinin toplumsal dokuyu nasıl değiştirdiğini ve dolayısıyla kent aidiyetini nasıl şekillendirdiğini vurgulamaktadır. Buğra (1998), Türkiye'de neoliberal politikaların kentleşme üzerindeki etkisini ve bu politikaların sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri nasıl derinleştirdiğini araştırmıştır. Buğra'nın (1998) çalışması, neoliberal politikaların kentsel mekanların kullanımını ve erişilebilirliğini nasıl şekillendirdiğini ve bunların kentsel aidiyet duygusu üzerindeki etkisini göstermektedir. Keskinok'un (2006) çalışmaları ise Ankara'daki kentsel dönüşüm projelerinin toplumsal etkilerini inceleyerek mekânsal adalet üzerindeki etkilerini incelemiştir. Keskinok (2006), kentsel dönüşüm projeleri ile sosyal ve ekonomik dinamikler arasındaki etkileşimi göstererek, bu süreçlerin sosyal dokuyu nasıl etkilediğini ve kentsel aidiyet oluşumuna nasıl katkıda bulunduğunu vurgulamaktadır. Bu çalışmalar topluca sosyo-politik dinamiklerin Türkiye'de kentsel aidiyet ve mekânsal deneyimleri şekillendirmedeki kritik rolünün altını çizmekte ve kentleşme, politika ve sosyal kimlik arasındaki karmaşık karşılıklı ilişkilere dair değerli bilgiler sunmaktadır.

Bu bağlamda, kentsel aidiyetin duygusal, mekânsal ve iktidar ilişkileri üzerinden incelenmesi, kentsel mekânların nasıl deneyimlendiği ve bu deneyimlerin bireyler ve topluluklar üzerindeki etkilerini anlamak için kritik bir perspektif sunar. Tartışmanın Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi gibi önemli kent mekânları üzerinden yapılması, bu alanların İstanbul'un toplumsal ve politik hayatında oynadığı merkezi rol nedeniyle uygun görülmektedir. Taksim Meydanı hem tarihi hem de güncel olayların sahnesi olmuş, İstiklal Caddesi, çeşitli sosyal ve kültürel aktivitelerin merkezi olarak önem kazanmıştır. Bu alan, kentsel aidiyetin duygusal, mekânsal ve iktidar ilişkileri perspektifinden incelenmesi için ideal bir duygusal mekânsallık sunmaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı ve Hedefleri

Bu araştırma, Lefebvre'in mekânın toplumsal üretimi teorisi, Low'un ve Tuan'ın duygusal mekânsallığa yaklaşımı, Foucault'nun söylemsel güç ve bilgi ilişkileri ve Said' hegemonik mücadeleler teorilerini birleştirerek, toplumsal duygular, toplumsal pratikler ve hegemonik söylemlerin, belirli mekânsal düzenlemeler ile Taksim-İstiklal Caddesi kesitinin duygusal mekanları üzerinde sahip olduğu etkiyi irdelemeyi hedeflemektedir (Şekil 1).

Bu araştırmanın temel amacı, kentsel mekânın duyguların, mekânsal deneyimlerin ve güç ilişkilerinin etkileşimini araştırmaktır. Bu çalışma, tematik analiz, eleştirel söylem analizi ve mekânsal analiz metodolojilerini kullanarak duygusal ve sembolik anlamların sosyal dinamiklerle nasıl etkileşime girdiğini anlamaya çalışmaktadır. Kentsel alanlarda yaşanan duygusal deneyimler, sadece bireysel psikolojik süreçlerle sınırlı kalmayıp, toplumsal ve politik dinamikler tarafından şekillendirilir ve aynı zamanda bu dinamikleri etkilemektedir. Toplumsal mekânsal düzenlemelerin ve sembolik mekanların ideolojik, politik ve duygusal boyutlarını ortaya koyarak, toplumsal adalet ve eşitlik mücadelesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Araştırma, iktidarın duygusal mekânsal müdahalelerini ve bu müdahalelere karşı toplumsal direniş pratiklerini analiz ederek, toplumsal mekanların daha derinlemesine anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda, araştırma, şehir planlamacıları, sosyologlar, tarihçiler ve diğer sosyal bilimciler için önemli içgörüler sunacaktır.

Araştırma, eleştirel bir bakış açısı ile kentsel alandaki sosyal ve duygusal üretimi şekillendiren mekânsal duyguların politika ile kurduğu ilişkileneşinin analizini hedeflemektedir.

Bu doğrultuda, araştırmanın hedefleri:

- (i) Mekân-duygu-iktidar ilişkilerini eleştirel bir perspektifle analiz etmek,
- (ii) Mekânsal düzenlemelerin ideolojik ve politik boyutlarını anlamak,
- (iii) Toplumsal duyguların, mekânsal müdahalelerin meşrulaştırılmasında nasıl kullanıldığını anlamak,
- (iv) Hegemonik güçlerin mekânsal müdahaleleri ve bu müdahalelere karşı toplumsal direniş pratiklerini incelemek,

1.3 Araştırma Soruları

Yukarıda belirtilmiş olan amaç ve hedefler doğrultusunda araştırma temelinde, ‘Kentsel alanlarda duygular nasıl sosyo-politik bir işlev üstlenir ve bu işlevin sosyal ve duygusal inşa üzerindeki etkisi nedir?’ sorusunu sorgulamaktadır. Ana soruya bağlı olarak alt araştırma soruları da aşağıda sıralanmaktadır:

- (i) Farklı güç ilişkilerine dayalı mekânsal yeniden üretim sürecinde duygunun rolü nedir?
- (ii) Duygusal inşadan toplumsal inşa sürecine geçişte mekânsal politikaların etkisi nedir?
- (iii) Kollektif duygular, mekânsal düzenlemelerin ve politikaların kamuoyunda kabul görmesini nasıl etkilemektedir?
- (iv) Taksim’in duygusal mekânsallığına etkili olan iktidar-toplum-mekân ilişkisi nasıl okunabilir?
- (v) Taksim’in duygusal ve mekânsal yeniden inşasında etkili olan iktidar araçları ve etkileri nedir?

1.4 Araştırma Kapsamı, Yöntemi ve Strüktürü

“İstanbul’un Duygusal Mekânsallığı Üzerine” isimli bu çalışmada, İstanbul’un fiziksel, toplumsal ve politik varlığı ile yarattığı duygusal deneyimler arasındaki karmaşık ilişkiyi, Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi hattında derinlemesine araştırmaktadır. Tarih ve kültüre derinden kök salmış bir şehir olarak İstanbul, sadece fiziksel unsurlarını değil, aynı zamanda sakinlerinin ve ziyaretçilerinin mekanlarına getirdiği kolektif duygular, tarihsel anlatılar ve politik ideolojiler tarafından da şekillenmektedir. Bu çalışma, Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi koridoruna odaklanarak, bu kentsel mekâna yerleşmiş hegemonik olarak etkilenen sembolik kodları analiz etmek ve görselleştirmek için anlatı haritalama tekniklerini kullanmaktadır. Bu analiz, eleştirel teoriyi bütünleştirerek, toplumsal eşitsizlikleri sürdüren ideolojik çerçeveler içindeki mekânsal düzenlemelerin rolünü incelemektedir. Bu mekânsal yapıların yalnızca toplumsal etkileşimlere hâkim olan

güç yapılarını nasıl yansıttığını değil, aynı zamanda nasıl güçlendirdiğini de araştırmaktadır. Eş zamanlı olarak, anlatı haritalaması (*narrative mapping*), kentsel çevrenin sembolik ve duygusal katmanlarını aydınlatmaya hizmet ederek ve İstanbul'u karakterize eden karmaşık mekânsal ilişkilerin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu yaklaşım, duygu, mekân ve iktidar arasındaki güçlü etkileşimi ortaya koyarak, kentsel çevrelerin kişisel ve kolektif anlatıları şekillendirmedeki dönüştürücü gücünü vurgulamaktadır. İstanbul'un katmanlı duygusal ve sembolik mekanlarına yönelik kapsamlı bir araştırma olarak tasarlanan bu çalışma, kentin çok yönlü kentsel dinamiklerini açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi gibi yerlerin duygusal yankısının ve stratejik öneminin, İstanbul'un zengin sosyo-kültürel dokusu içinde kentsel mekânsallığının daha geniş bir şekilde anlaşılmasına nasıl katkıda bulunduğunu araştırmaktadır. Bu kentsel mekanların, bu mekân deneyimlerini nasıl derinden etkilediğine dair bilgiyi iletirmek, kentin tarihi ve kültürel karmaşıklıklarını yansıtıp şekillendirmektedir. Bu çalışma, özünde, İstanbul'un duygusal mekânsallığını, kentin mekânlarının eleştirel bir incelemesi aracılığıyla ayrıntılı bir şekilde keşfetmeyi ve kentin fiziksel biçimi ile bu biçime nüfuz eden duygusal anlatılar arasındaki köklü bağlantıları ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bu kapsamda araştırma 5 bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümde, araştırmanın temel motivasyonu ve başlangıç noktası vurgulanmakta; konuyla ilgili düşünceler ve varsayımlar ortaya konulmakta; çalışmanın amacı ve hedefleri belirtilmekte, bu doğrultuda araştırmaya yöneltilen sorular ve araştırmanın kapsamı, yöntemi ve strüktürü açıklanmaktadır.

İkinci bölümde, araştırmanın ana kavramları üzerine literatür taraması yapılarak çalışmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesi oluşturulmaktadır. İlk olarak, duyguları bireyselci ve bedensel geçmişinden biraz ayırarak, duyguların kolektif üretilme ve toplumsallaşma üzerindeki önemi irdelenmektedir. Kolektif duyguların toplumun ve dolayısı ile mekânın sosyal ve duygusal inşaya yönelik katkısına yönelik bilgiler sunulmaktadır. Devamında, mekân ve duygu arasındaki ilişkiyi anlamlandırmak hedeflenmektedir. Sadece fiziksel yapılar olarak değil, aynı zamanda duygusal anlamlar ve deneyimlerle şekillenen yerler olarak ele alınan mekânın, duygusal üretimi, mekânsal düzenlemeler, sosyal etkileşimler ve kültürel pratikler aracılığıyla toplumun nasıl oluşturulduğunu ve tanımlandığını incelenmektedir. Son olarak

iktidarın mekânsal düzenlemeler ile duygusal ve toplumsal olarak üretilen mekân üzerinden gerçekleştirdiği değişimi ele alınacaktır. Mekânsal değişimler ile açığa çıkan hegemonik söylemlerin kent ve toplum kimliği üzerindeki etkisinin literatürde nasıl yer bulduğu aktarılacaktır.

Üçüncü bölüm, araştırmanın yöntemi hakkında bilgi vermektedir. Araştırmanın problemine dair sunulan amaç ve hedeflere ulaşmak, araştırmanın sorularını çözümlmek için, eleştirel etnografya benimsenmiştir. Bu çalışmada eleştirel etnografyanın sunmuş yöntemsel yaklaşım, kentsel yaşamın sosyal, kültürel, duygusal ve politik boyutlarını anlamak için kullanılmıştır. Klasik etnografyanın sunmuş veri toplama yöntemi olan katılımcı gözlem ile bir parçası olduğum topluluğun sosyal, kültürel, ekonomik ve politik dinamiklerini analiz etmektedir. Eleştirel teorinin sunmuş olduğu tematik, eleştirel söylem ve mekânsal analiz ile de mekânsal düzenlemelerin iktidar-duygu ilişkisi içerisinde nasıl şekillendiğini incelemektedir. Çalışma, toplumun duygusal, kültürel ve sosyal deneyimlerini, mekânın duygular ile üretimini ve iktidarın güç olarak elinde tuttuğu mekânsal düzenlemelerin toplumsal ve mekânsal kimlik üzerindeki yansımalarını analizi olarak da görselleştirme yöntemi olarak anlatı haritalaması (*narrative mapping*) kullanılmaktadır. Haritalama, toplumsal olarak kent deneyimlerine ve algılarına derinlemesine odaklanarak, kentsel yaşamın karmaşıklığını ve çeşitliliğini anlamak için bir araç olarak hizmet etmektedir. Bölüm, eleştirel etnografyanın, tanımı, felsefesi ve kavramsal çerçeveyi de oluşturan birçok referansın kentsel çalışmalara katkılarını inceleyecektir. Devamında ise araştırma kapsamında eleştirel etnografyanın sunmuş olduğu veri toplama yöntemleri ile okunan kentsel mekânın mekânsal duygusallığını anlatı haritalaması ile görselleştirerek, duygu-mekân-iktidar ilişkisini yoruma ve görünürlüğe açacaktır.

Dördüncü bölümde, İstanbul'un Beyoğlu semtinden alınmış olan Taksim Meydan-İstiklal duygusal mekânsallık unsurlarının analizi sunulmaktadır. Taksim Meydan ile Karaköy arasında kesiti mekân-zaman ilişkisinde duygusal mekânsallığı, mekânsal üretim süreçleri ve duygu kodları üzerine derinlemesine analiz sunulmaktadır. Sembolik ve duygusal önemi bulunan çalışma alanının günümüzde iktidar müdahaleleri ve mekânsal düzenlemeleri ile değişen yeni çehresinin yeni duygu mekanlarını, toplumsal kimlik politikaları ve toplumsal hafızaya yönelik müdahaleleri anlatı haritalaması (*narrative mapping*) ile sunmaktadır.

Son bölüm, araştırmanın sonucunu sunmaktadır. Bu çerçevede, araştırma, İstanbul'un karşılaşma mekanları üzerine duygu kavramını odağa alarak yeni bir eleştirel bir perspektif sunmayı hedeflemektedir. Mekân-iktidar-duygu ilişkisini kentsel mekanlar üzerinden incelemektedir. Bu bağlamda, araştırma, duygulara kollektif ve toplumsal bir ölçekten bakarak, kentsel mekânı etkileme ve sembolik mekanlar ve siyasi söylemler ile etkilenme süreci üzerine yönelik bir değerlendirme sunmaktadır.

Bu çalışma, İstanbul'un önemli kamusal alanlarından biri olan Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi hattının toplumsal ve kültürel dinamikleri üzerinde iktidarın mekânsal düzenlemelerinin etkilerini inceleyerek, mekânsal düzenlemeler ve toplumsal dinamikler üzerine derinlemesine bir analiz sunarak, kent çalışmaları literatürüne önemli teorik ve pratik katkılar sağlamayı hedeflemektedir. Çalışma, mekânın toplumsal ilişkiler üzerindeki rolünü anlamak için zengin bir çerçeve sunar ve kentsel mekânların toplumsal, kültürel ve politik anlamlarını daha iyi anlamaya yönelik değerli içgörüler sunmayı amaçlamaktadır.

2. DUYGU-MEKAN-İKTİDAR

Araştırmanın ikinci bölümü olan bu bölüm kentsel mekânın duygu, toplum ve iktidar ilişkisinde nasıl şekillendiğine yönelik kavramsal bir çerçeve sunmaktadır. İlk olarak, kollektif duyguların oluşumu ve sosyal ve duygusal inşadaki kritik önemli tartışmaya açılacak; ikinci aşama olarak toplumsal duyguların ve ritüellerin toplulukları bir arada tutma işlevi ve kolektif bilincin sembolik taşıyıcıları olarak kentsel mekânın irdelenmektedir; son olarak da güç ilişkilerinin hegemonik söylemler ile mekânsal düzenlemeler üzerine etkisi incelenecektir. Bu bağlamda bölüm, üç kuramsal inceleme üzerinden oluşmuştur: (i) Kollektif Duygular: Sosyal ve Duygusal İnşa, (ii) Mekânın ‘Duygusal’ Üretimi (iii) İktidar, Mekân ve Duygu.

2.1 Kollektif Duygular: Sosyal ve Duygusal İnşa

Mekân, toplumsal duyguların ve ritüellerin yaşandığı, kolektif bilincin şekillendiği ve toplulukların kimliklerini inşa ettikleri bir bağlam olarak önemli bir rol oynamaktadır. Toplumsal ritüeller ve duygular, bireyleri bir araya getirerek toplulukların kimliklerini ve aidiyet duygularını pekiştirmektedir. Duyguların toplumsal olarak nasıl inşa edildiği ve paylaşıldığına dair kuramsal bir anlayış, kentsel mekânlarda yaşanan duygusal dinamikleri anlamak için kritiktir. Bu bölüm de duyguların kolektifliği kavramını inceleyerek, kentsel mekânlardaki duygusal dinamiklerin nasıl şekillendiğini ve toplumsal ve duygusal bağları nasıl etkilediğini tartışmayı amaçlamaktadır.

Sevinç, üzüntü, korku, öfke, dayanışma, umut gibi duygular, mekânın ana bileşenlerinden biri olan toplumun deneyimlerinin, ilişkilerinin, hafızasının ve tepkilerinin ilişkilerin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda duygular, sadece bireysel düzeyde içsel deneyimler olarak kalmaz; aynı zamanda toplumsal ilişkiler ve kimlikler üzerinde de derin etkilere sahiptir. Duyguların, duygu-mekân-iktidar ilişkisi içerisindeki konumunu incelerken, bireyselliğinin ötesinde de öneminin kuramsal çerçevesinin sunulması gerekmektedir. Duygu kavramı insan deneyiminin zengin ve karmaşık bir parçası olarak kabul edilir ve sadece bireysel düzeyde değil,

aynı zamanda toplumsal ve kolektif bağlamlarda da yoğun bir şekilde yaşanıp ve paylaşılmaktadır. Bu nedenle, duyguların kolektif boyutu, antropolojik bilimlerde de giderek artan bir ilgiyle karşılanmaktadır. Bu bağlamda duyguların bireyselliği ve bedenselliği ile ilgi yapılmış birçok çalışmaya ek olarak, duyguların kolektifliği üzerine yapılan çalışmalar, duyguların toplum içindeki ilişkiler, normlar ve değerler tarafından da şekillendirildiğini ortaya koyan çalışmaları incelemek gerekli görülmüştür. Sosyoloji, psikoloji, antropoloji ve kültürel çalışmalar gibi alanlardaki çalışmalar duyguların kolektif boyutunu anlamak için zengin bir kaynak sunmaktadır. Duyguların toplumsal bağlamda nasıl üretildiğini ve sürdürüldüğünü anlama üzerine önemli katkıları bulunan Fransız sosyolog Durkheim'ın (1915) sosyal bütünleşme ve duygular arasındaki ilişki üzerine çalışması, duyguların sosyal yapılarla nasıl etkileşime girdiğini anlamak için temel bir başlangıç noktası olmaktadır. Durkheim, duyguların ritüelistik uygulamalar aracılığıyla toplumsal normları ve değerleri pekiştirdiğini ve bu yolla toplumsal dayanışmayı güçlendirdiğini savunmaktadır. Durkheim'in "Dinin İşlevleri Üzerine" adlı eseri, duyguların toplumsal bağlar ve kimlik üzerindeki etkilerini anlamak için temel referanslardan biri olarak kullanılmaktadır (1915). Durkheim, ritüellerin ve törenlerin, toplumsal dayanışma ve bütünlük duygusunu güçlendirmede kritik bir rol oynadığını belirtmektedir. Vurguladığı kolektif duygular ve toplumsal kutlamalar veya yas tutmaları, toplumun ortak deneyimlerini ve duygusal bağlarını ifade etmektedir (1915). Bu tür etkinlikler, toplum üyelerini bir araya getirerek ortak bir kimlik ve dayanışma duygusu oluşturmaktadır; Kutlamalar, sevinçli ve olumlu deneyimlerin paylaşılması için bir fırsat sunarken, yas tutmaları ise acı ve kayıplarla başa çıkmak için toplumsal bir destek mekanizması sağlamaktadır. Her ikisi de insanların sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamanın bir yolu olarak değerlendirilebilir. Durkheim kolektif duyguların ve bir araya gelerek bu duyguların kutlanması ya da yasının tutulmasının toplumsal var olmanın getirilerinden biri olduğunu vurgulamaktadır (1915). Durkheim, kolektif toplantıların insanların bir araya gelmesindeki önemini vurgulayarak, toplumun birliğini ve kişiliğini oluşturan kolektif duyguların ve fikirlerin düzenli aralıklarla yeniden doğrulanması gerektiğini belirtmiştir (1915). Bu toplantılar aracılığıyla bireylerin bir araya gelerek ortak duygularını yeniden doğruladıklarını ve bu sayede toplumun birliğini sağladıklarını ifade etmiştir (Durkheim, 1915). Bu prensipler, günümüzde karşılaşılan çeşitli kolektif toplantı

biçimlerine de referans sağlamaktadır. Durkheim bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Hiçbir toplum, birliğini ve kişiliğini oluşturan kolektif duyguları ve kolektif fikirleri düzenli aralıklarla koruma ve yeniden teyit etme ihtiyacı hissetmeyen bir toplum olamaz. Bu ahlaki yeniden yapılanma, bireylerin bir araya gelerek birbirlerine sıkı sıkıya bağlı oldukları, ortak duygularını birlikte yeniden teyit ettikleri toplantılar, bir araya gelmeler ve buluşmalar aracılığıyla gerçekleştirilebilir; bu nedenle, bu törenler, amaçları, ürettikleri sonuçlar veya bu sonuçlara ulaşmak için kullanılan süreçler açısından düzenli dini törenlerden farklı değildir.” (Durkheim, 1915, s. 427).

Törenlerin ilk etkilerinden biri bireyleri bir araya getirmektir. İnsanları ‘topluluklar’ halinde bir araya getirir ve bu da toplumsal bağların güçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Devamında ise ilişkiler çoğalmaktadır. Böylece toplumsal dayanışmayı arttır ve toplumun birlik ve bütünlüğünü güçlenmektedir. Bireylerin düşünceleri ortak inançlara, geleneklere, anılarına ve kolektif ideallere odaklanarak; bireylerin kişisel endişelerden uzaklaşıp toplumsal bağlara odaklanmasını sağlamaktadır. Durkheim toplumsal etkileşimlerin ve kolektif bilincin nasıl işlediğini ve toplumun birlik ve bütünlüğünü nasıl oluşturduğunu şu şekilde açıklamaktadır:

“Bu nedenle, törenlerin ilk etkisi bireyleri bir araya getirmek, aralarındaki ilişkileri çoğaltmak ve birbirlerine daha samimi hale getirmektir. Bu durumun sonucunda, bilinçlerinin içeriği değişir. . . . Bu süre zarfında, düşünceleri ortak inançlarına, ortak geleneklerine, büyük atalarının hatırasına, kendilerinin somutlaştığı kolektif ideale, kısacası toplumsal konulara odaklanır.” (Durkheim, 1915, ss. 348–349).

Bu süreç Halbwachs'ın (1992) kolektif hafıza kavramı ile yakından ilişkilidir. Kolektif hafıza, toplumsal grupların ortak deneyimleri ve paylaşılan geçmişleri aracılığıyla şekillenir ve bu süreçte duygular önemli bir rol oynamaktadır. Bireyler, toplumsal gruplar içinde yaşadıkları deneyimleri hatırlarlar ve bu deneyimler toplumsal hafızanın bir parçası haline gelmektedir. Toplumsal ritüeller ve anma törenleri, bu hafızanın sürekli olarak yeniden üretildiği ve pekiştirildiği anlar olarak işlev görmektedir (Halbwachs, 1992). Halbwachs'a göre, bireylerin hafızası toplumsal grupların içinde şekillenir ve duygular bu kolektif hafızanın bir parçası olarak ifade edilmektedir (1992). Halbwachs (1992), toplumsal hafızanın dinamik bir süreç olduğunu ve ritüellerin bu süreçte merkezi bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Toplumsal ritüeller ve anma törenleri, bireylerin duygusal hafızalarını toplulukla paylaştıkları ve kolektif

duyguların sürdürüldüğü önemli mekanizmalardır. Yaratılan bu ortak duygular ve ortak hafıza, topluluk arasında güçlü bir bağ oluşturarak iş birliğini teşvik etmektedir.

Toplu bir araya gelmelerde katılımcıların "ortak bir duygu" veya "birliktelik"e doğru gelişimi, görünür belirtilerin, birlikte benzer hareketlerin ve paylaşılan iç durumların algılanmasından kaynaklanacaktır. Kültürel antropoloji alanında çalışmalar yapan İngiliz antropolog W. Turner (1969) çalışmasında “communitas” kavramını öne sürmektedir; ritüellerin ve toplumsal deneyimlerin insanlar arasında eşitlik, dayanışma ve bağlılık duygusu yarattığını ve bu durumun “communitas” olarak adlandırılabilirliğini savunmuştur. "Communitas" terimi, Türkçeye "topluluğun eşitlik, dayanışma ve kardeşlik duygusu" gibi anlamlarla çevrilebilir. Ancak, terimin tam anlamıyla bir karşılığı olmadığı için bazen orijinal Latince terim olan "communitas"ın kullanılması tercih edilmektedir. Ek olarak konuşulan ortama ve iletişim kurulan kitleye bağlı olarak farklı tercihler kullanılabilir. Bu tür etkinliklerde, bireyler sınıf, statü veya sosyal rollerine göre değil, ortak insanlık değerlerine odaklanarak bir araya gelmektedirler ve toplumsal aidiyet duyguları güçlenmektedir (Turner, 1969). Bu kavram, ritüel süreçlerin ve geçiş dönemlerinin (*liminal*) incelenmesinde kullanılmaktadır. "Communitas," özellikle ritüel ve geçiş dönemlerinde ortaya çıkan, insanlar arasında güçlü bir birlik ve eşitlik hissi yaratan sosyal bağları tanımlamaktadır (Turner, 1969). Hem Durkheim'ın hem de Turner'in altığını çizdiği “ortak duygu” ve ortak deneyim etrafında bileşen toplum ortak bir bellek de yaratmaktadır. Paylaşılan duygular ve deneyimler, sosyal ve duygusal inşa süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Durkheim'a göre toplum, bireylerin ötesinde bağımsız bir gerçeklik olarak var olur ve toplumsal yapılar bireysel davranışları şekillendirir (1895). Toplumsal yapılaşma, bireylerin toplumsal normlar, değerler ve inançlar aracılığıyla nasıl etkileşime girdiğini ve toplumu bu etkileşimler aracılığıyla nasıl organize ettiğini açıklar (Durkheim, 1895). Bu bağlamda, kolektif duygular ve deneyimler toplumsal yapıları güçlendirir ve toplumsal uyumu sağlamaktadır. Turner (1969) ise ritüeller ve geçiş dönemlerinde paylaşılan deneyimlerin toplumsal yapılar üzerindeki etkisini inceler. Geçişsel (*liminal*) evrelerin, bireylerin toplumsal normlardan uzaklaşıp yeni bir toplumsal kimlik edindiği anlar olduğunu ileri sürer. Bu süreçte, paylaşılan duygular ve deneyimler sosyal bağları yeniden tanımlar ve güçlendirir (Turner, 1969). Duyguların ise sosyal inşada rolü büyüktür; çünkü duygusal deneyimler, bireylerin sosyal etkileşimlerini yönlendirir ve toplumsal

bağların güçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Duyguların sosyal ve kültürel bağlamlarda nasıl şekillendiğini ve yönetildiği üzerine çalışmaları bulunan Amerikalı sosyolog ve feminist teorisyen Hochschild (1983), duygusal emeğin, bireylerin duygularını toplumsal beklentilere göre düzenleme süreci olduğunu belirtmektedir. Hochschild, “*Yönetilen Kalp: İnsan Duygularının Ticarileştirilmesi*” isimli çalışmasında, duygusal emeği tanımlayarak, bireylerin içsel duygularını toplumsal ve profesyonel beklentilere göre yeniden şekillendirme süreci olduğunu belirtmektedir (1983). Bu süreç, sosyal etkileşimlerde sosyal ve kültürel olarak yönlendirilen duygusal deneyimlerin rolünü vurgular. “*Kendi Ülkelerinde Yabancı: Amerikan Sağında Öfke ve Yas*” (2016) çalışmasında ise Amerika Birleşik Devletleri'ndeki muhafazakâr ve sağcı seçmenlerin duygusal manzarasını kavramayı amaçlayan beş yıllık etnografik çalışması, Amerikan sağının duygusal ve kültürel manzarasını çizerken, aynı zamanda bu duyguların toplumsal inşa süreçlerindeki rolünü de analiz etmektedir. Hochschild, duyguların sosyal olarak nasıl inşa edildiğini ve bu duyguların politik tercihleri nasıl etkilediğini şu sözleri ile açıklamaktadır: "Bu bireyler için öfke ve keder duyguları, karşılaştıkları sosyal ve ekonomik zorlukların yansımaları olarak şekillenir. Bu duygusal deneyimler, politik tutumlarını ve eylemlerini yönlendiren temel faktörlerdir." (Hochschild, 2016, s. 45). Hochschild'in çalışması (2016), muhafazakâr ve sağcı seçmenlerin ekonomik zorluklar, çevresel felaketler ve toplumsal değişimlere yanıt olarak yaşadıkları hayal kırıklığı, öfke ve üzüntünün onları sağcı siyasi hareketlere doğru ittiğini göstermektedir. Bu duygular, siyasi tercihlerini şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Hochschild, bu seçmenlerin "empati duvarı" kavramını kullanarak, bu seçmenlerin liberal elitler tarafından anlaşılmadıklarını ve küçümsendiklerini düşündüklerini belirtmektedir (2016). Bu his, onların politik ve sosyal bağlamda dışlanmışlık duygusunu pekiştirir (Hochschild, 2016).

Hochschild'in (1983), duygusal emek kavramı, Ahmed'in (2004) duyguların kültürel politikası ile paralellik göstermektedir. Duyguların toplumsal bağlamlarda nasıl şekillendiğini ve paylaşıldığını derinlemesine inceleyen önemli bir düşünür Ahmed (2004), "Duygular, bireylerin toplumsal dünyada nasıl yer aldıklarını anlamak için kritik bir öneme sahiptir" diyerek, duyguların toplumsal etkileşimlerdeki merkezi rolünü vurgulamaktadır. Ahmed'e göre duyguların toplumsal bağlamda işlevi oldukça belirgindir: Duygular, bireylerin kimliklerini, sosyal ilişkilerini ve topluluk içindeki

yerlerini belirlemede önemli bir rol oynamaktadır (2004). Ahmed, çalışmalarında duyguların toplumsal normlar, değerler ve güç dinamikleri tarafından şekillendirildiğini öne sürmektedir ve bir topluluk içinde belirli duyguların ifade edilmesi veya bastırılması, o topluluğun sosyal yapısını ve iktidar ilişkilerini yansıttığının üzerinde durmaktadır (2004). Bu görüşünü şu şekilde açıklamaktadır: "Duygular, toplumsal normlar ve iktidar ilişkileri tarafından şekillendirilir ve bu duygular, toplulukların nasıl işlediğini ve bireylerin bu topluluklarda nasıl yer aldıklarını anlamak için kritik öneme sahiptir" (Ahmed, 2004, s.12). Toplumsal duyguların bu şekilde anlaşılması, şehirlerin duygusal coğrafyalarını incelerken de büyük bir öneme sahiptir. İstanbul gibi büyük ve karmaşık bir şehirde, duyguların nasıl mekânsal olarak dağıldığını ve paylaşıldığını incelemek, şehrin sosyal dinamiklerini anlamak için önemli bir yaklaşım sunmaktadır. Bu bağlamda, Ahmed'in (2004) teorileri, İstanbul'un duygusal mekânsallığını analiz etmek için güçlü bir araç sağlamaktadır.

Benzer şekilde, Avustralyalı sosyolog Barbalet (1998) de duyguların toplumsal ve kurumsal bağlamlarda nasıl şekillendiği ve etkilendiği üzerine önemli bir bakış açısı sunmaktadır. Duyguların sosyal hayatın merkezinde olduğunu ve toplumsal yapıların ve kurumların duygusal deneyimler üzerinde önemli bir etkisi olduğunu savunmaktadır (Barbalet, 1998). Ek olarak sosyal kurumlar ve normların belirli duyguların ifade edilme şeklini etkileyebildiğinden ve bireylerin duygusal ifadelerini kontrol etmelerine yardımcı olabildiğini söylemektedir. Toplumsal yapıların ve duyguların nasıl karşılıklı olarak etkileşimde bulunduğunu anlamak için kolektif eylemler önemli bir bağlam sağlamaktadır. İletişim profesörü Goodwin ise duyguların kolektif eyleme ve toplumsal hareketlere nasıl katkıda bulunduğunu ve duygusal ifadelerin toplumsal normlarla nasıl uyumlu hale bir şekilde hareket ettiğini incelemektedir (2007). Goodwin'in çalışması duyguların sosyal yapılarla etkileşimini ve sosyal düzenin duygusal dinamiklerini anlamak için önemli bir kaynak olarak kullanılmaktadır (2007). Türkiye'de siyaset bilimi ve toplumsal hareketler üzerine çalışmalar yapan Gambetti (2014), toplumsal hareketlerin yalnızca rasyonel ve stratejik eylemlerle değil, aynı zamanda duygusal tepkiler ve bağlarla da şekillendiğini savunmaktadır. Gambetti'ye göre, toplumsal hareketler sırasında ortaya çıkan öfke, umut, korku ve dayanışma gibi duygular, bireylerin ve grupların hareketlere katılımını ve bu hareketlerin yönünü belirlemektedir (2014).

Bu doğrultuda, duygular, toplumsal etkileşimlerin ve ilişkilerin merkezinde yer almaktadır. İnsanlar arasındaki etkileşimler, duygusal deneyimleri şekillendirir ve bu duygular, toplumsal bağların kurulmasında ve sürdürülmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, kentsel mekânlar, insanların duygusal deneyimlerini ve toplumsal bağlarını şekillendiren kritik alanlardır. Kentsel mekânlar, farklı etnik grupların, eğitim düzeylerinin ve kültür pratiklerinin karşılaştığı yerlerdir. Bu karşılaşmalar, kentsel mekânların duygusal atmosferini ve toplumsal dinamiklerini etkilemektedir.

2.2 Mekânın “Duygusal Üretimi”

Mekân, sadece fiziksel bir varlık olarak değil, aynı zamanda toplumsal ve duygusal anlamlar taşıyan bir unsur olarak ele alınmalıdır. Lefebvre'in (1991/2014) "mekânın üretimi" teorisi, mekânsal düzenlemelerin toplumsal ilişkiler, güç dinamikleri ve ideolojik süreçlerle nasıl iç içe geçtiğini vurgular. Bu bağlamda, mekânsal üretimin sosyopolitik boyutları ve bu üretimin bireylerin duygusal deneyimlerine etkileri, kent çalışmaları ve sosyoloji literatüründe önemli bir yer tutmaktadır. Lefebvre'in mekânsal üretim teorisine göre, mekanlar toplumsal ilişkiler ve pratikler aracılığıyla üretilir ve bu üretim kendini tekrar etmektedir. Mekânın üretiminde bireylerin ve toplulukların deneyimleri, duyguları ve sosyal etkileşimleri kritik bir rol oynamaktadır (Lefebvre, 1991/2014). Bu nedenle, mekanlar toplumsal yaşamın dinamik bir parçasıdır ve fiziksel yapılarından öte, toplumsal anlamlar ve değerler taşımaktadır. Lefebvre, mekânın toplumsal olarak üretildiğini ve bu üretim sürecinin üç boyutlu bir yapı sergilediğini savunmaktadır. Lefebvre'e göre, algılanan mekân (perceived space), gündelik yaşamın fiziksel ve maddi gerçeklikleri tarafından şekillenir; tasarlanan mekân (conceived space), planlamacılar, mimarlar ve devlet tarafından üretilen soyut ve sembolik bir yapıdır; yaşanan mekân (lived space) ise bireylerin ve toplulukların deneyimleri ve pratikleri ile şekillenen ve anlam kazanan bir alandır (1991/2014). Bu çerçevede, mekânın toplumsal ilişkiler ve güç dinamikleri tarafından nasıl üretildiğini ve dönüştürüldüğünü anlamamıza olanak tanımaktadır.

Lefebvre (1991/2014) ile benzer olarak Tuan (1977) da mekânın toplumsal ve duygusal boyutlarını farklı perspektiflerden ele almaktadır. Her iki düşünür de mekânın sadece fiziksel bir varlık olmadığını, aynı zamanda toplumsal ve duygusal süreçlerle iç içe geçmiş bir kavram olduğunu savunmaktadır. Tuan, mekânı (space)

genellikle soyut, sınırları belirsiz ve potansiyel dolu olarak tanımlarken, yer (place) ise mekânın kişisel ve duygusal anlamlarla dolu, belirli bir kimliğe sahip halidir (1977). Tuan'a göre, insanlar mekânı deneyimledikçe ve onunla duygusal bağlar kurdukça, mekân yer haline gelmektedir (1977). İnsanların yaşadıkları yerlerle kurdukları duygusal bağları tanımlamak için ise "topofili" kavramını kullanmaktadır. Topofili, mekânın bireyler için duygusal ve estetik değerini ifade ederek, insanların belirli yerlere yönelik sevgi, bağlılık ve aidiyet duygularını içermektedir (Tuan, 1974). Her iki düşünür mekânın salt fiziksel bir varlık olmadığını, insan deneyimi ve toplumsal ilişkilerle derinlemesine bağlantılı olduğunu savunurken, mekânın deneyimlenmesi konusuna farklı açılardan yaklaşımlar sunmaktadırlar. Tuan (1974/1977), bireysel deneyimlerin ve duygusal bağların mekânı nasıl yer haline getirdiğini vurgularken, Lefebvre (1991/2014), mekânın toplumsal üretim süreçleri tarafından nasıl şekillendiğini analiz etmektedir. Tuan'ın (1974) topofili kavramı, insanların mekânlarla duygusal bağlarını açıklarken, Lefebvre'nin (1991/2014) yaşanan mekân (lived space) kavramı, bu duygusal bağların toplumsal ve sembolik boyutlarını incelemektedir. Tuan'ın duygusal ve estetik değerlere odaklanması, Lefebvre'nin toplumsal ve politik analizleriyle tamamlanmaktadır. Sonuç olarak, Tuan (1977) ve Lefebvre (1991/2014), mekânın toplumsal ve duygusal boyutlarını anlamak için birbirini tamamlayan önemli perspektifler sunmaktadırlar. Tuan'ın bireysel deneyimlere ve duygusal bağlara odaklanan yaklaşımı, Lefebvre'nin (1991/2014) mekânın toplumsal üretimi ve politik boyutları üzerindeki analizleriyle birleşerek, mekânın çok yönlü ve karmaşık doğasını kavramamıza olanak tanır. Bu iki düşünürün görüşleri, mekânın hem fiziksel hem de sembolik bir varlık olarak toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini derinlemesine anlamamızı sağlamaktadır.

Benzer şekilde kentsel antropoloji, kültürel antropoloji ve mekân ve yer antropolojisi alanlarındaki çalışmalarıyla tanınan Low (2009) da mekânsal pratiklerin, toplumsal ilişkilerin ve duygusal bağların nasıl şekillendiğini ve mekânın toplumsal kimlik ve aidiyet duyguları üzerindeki etkilerini anlamaya odaklanmaktadır. Low'a göre, mekânlar bireyler için sadece fiziksel alanların ötesinde, duygusal ve sembolik anlamlarla doludur (2009). İnsanlar, belirli mekânlarla kurdukları duygusal bağlar aracılığıyla kimliklerini ve toplumsal ilişkilerini inşa ederler, mekânların bu duygusal boyutları, bireylerin günlük yaşamlarında ve toplumsal etkileşimlerinde derin etkiler yaratmaktadır (Low, 2009). Low, bu yaklaşımını şu sözleri ile belirtmektedir:

"Duygular, mekânın sosyal inşasında, toplumsal ilişkilerde, aidiyet ve kimlik oluşumunda merkezi bir rol oynar. Mekânlar sadece fiziksel değil, aynı zamanda sembolik ve duygusal anlamlarla da yüklüdür ve bu anlamlar, mekânın nasıl deneyimlendiğini ve yorumlandığını şekillendirir" (Low, 2009).

Ayrıca, mekânların toplumsal hafızanın korunması ve aktarılması için kritik öneme sahip olduğunu belirtir. Anıların, ritüellerin ve toplumsal olayların mekânla olan ilişkisi, toplulukların kolektif hafızasını ve kimliğini güçlendirir. Sembolik mekânlar, toplumsal hafızayı canlı tutar ve toplulukların geçmişle olan bağlarını pekiştirmektedir (Low, 2003). Sembolik mekânlar, toplumsal hafızanın korunması ve aktarılması için kritik öneme sahiptir. Lefebvre (1991) ve Low (2003)'dan referans ile toplumsal duygular ve ritüeller, mekânın sembolik anlamlarını şekillendirmekte ve toplumsal hafızayı pekiştirmektedir.

Toplumsal hafıza üzerine çalışan Fransız sosyolog Halbwachs (1992), kolektif hafızanın toplumsal bir olgu olduğunu ve mekânın bu hafızanın inşasında önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Halbwachs'a göre, toplumsal hafıza, belirli mekanlarla ilişkili olarak inşa edilir ve bu mekanlar, toplumsal ritüeller ve duygular aracılığıyla anlam kazanmaktadır (1992). Örneğin, anıtlar ve anıtsal mekanlar, toplumsal hafızanın sembolik taşıyıcıları olarak işlev görmektedir ve geçmişteki önemli olayları ve kişileri hatırlatarak toplulukların kolektif hafızasını pekiştirmektedir. Bellek, Holokost ve anma kültürü alanlarındaki çalışmalarıyla tanınan Young (1993), anıtların toplumsal hafızanın inşasında ve toplulukların kimliklerini pekiştirmede oynadığı rolü vurgulamaktadır. Young'a göre anıtlar, toplumsal duygular ve ritüeller aracılığıyla anlam kazanır ve topluluk üyeleri arasında ortak bir bağ kurmaktadır (1993). Benzer şekilde toplulukların dini ritüellerini gerçekleştirdikleri ve dini kimliklerini pekiştirdikleri alanlar olarak kutsal mekanların toplumsal ritüellerdeki rolü, toplulukların kimliklerini ve aidiyet duygularını güçlendiren sembolik anlamlar taşımaktadır.

Mekansal semboller, toplumsal hafızanın ve kolektif bilincin inşa edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Fransız tarihçi Nora (1989), "hafıza mekanları" kavramını geliştirerek, belirli mekanların toplumsal hafızanın taşıyıcıları olarak işlev gördüğünü belirtmektedir. Hafıza mekanları, toplulukların geçmişle olan bağlarını ve kolektif kimliklerini pekiştiren sembolik alanlardır (Nora, 1989). Bu bağlamda, kentler, toplumsal hafızanın ve kolektif bilincin inşa edildiği önemli mekanlardır. Toplumsal

yapıların ve bireysel eylemlerin karşılıklı ilişkisini açıklayan yapılaşma teorisi, modernite ve kimlik, küreselleşme ve risk toplumu gibi konularda katkıları bulunan Giddens (1991), modern toplumlarda kimlik inşasının mekânsal bağlamlarla nasıl ilişkili olduğunu tartışmaktadır. Giddens'a göre, bireyler ve topluluklar, kimliklerini ve aidiyet duygularını belirli mekanlar aracılığıyla inşa ederler (1991). Mekânsal düzenlemeler, toplulukların kimliklerini ve aidiyet duygularını şekillendirir ve bu mekanlar, toplulukların kolektif bilincinin sembolik taşıyıcıları olarak işlev görmektedir (Giddens, 1991). Kamusal alanlar, toplulukların bir araya gelerek toplumsal etkileşimlerde bulundukları ve kimliklerini pekiştirdikleri önemli mekanlardır. Eleştirel teori, sosyal teori ve dil felsefesine yaptığı katkılarla tanınan önde gelen bir Alman filozof ve sosyolog Habermas (1989), kamusal alanların toplumsal yaşamda oynadığı rolü ve kamusal alanların demokratik toplumların gelişiminde nasıl bir işlev gördüğünü vurgulamaktadır. Habermas'ın iletişimsel eylem teorisi, bireylerin rasyonel tartışmalar ve uzlaşma süreçleri aracılığıyla anlamlı iletişim kurduğunu vurgular, bu süreçler toplumsal normların ve değerlerin müzakere edildiği ve bireylerin birbirleriyle anlamlı bağlar kurduğu ortamlarda gerçekleşmektedir (1989). Duygusal mekânlar, bu tür iletişim süreçlerinin yaşandığı ve bireylerin duygusal bağlarını güçlendirdiği yerlerdir. Kamusal alanlar, toplumsal etkileşimlerin ve demokratik tartışmaların gerçekleştiği mekanlar olarak toplulukların kimliklerini ve aidiyet duygularını pekiştirmektedir (Habermas, 1989).

Mekân, toplumsal etkileşimlerin gerçekleştiği ve toplumsal ilişkilerin inşa edildiği bir bağlam olarak önemli bir rol oynamaktadır. Goffman (1963), toplumsal etkileşimlerin mekansal bağlamlarda nasıl gerçekleştiğini ve mekânın bu etkileşimler üzerindeki etkilerini incelemektedir. Goffman'a göre, bireyler, mekansal düzenlemeler ve toplumsal normlar tarafından şekillendirilen "çerçeveler" içinde etkileşimde bulunurlar (1963). Bu çerçeveler, bireylerin davranışlarını yönlendiren ve toplumsal düzeni sağlayan unsurlar olarak işlev görmektedir (Goffman, 1963). Habermas (1989) ve Goffman'ın (1963) çalışmaları, duygusal mekânın anlaşılmasında birbirini tamamlayan perspektifler sunar. Habermas'ın (1989) rasyonel iletişim ve içtenlik vurgusu, duygusal mekânlarda bireyler arasında kurulan anlamlı ilişkileri açıklarken, Goffman'ın (1963) etkileşim ritüelleri ve sosyal normlar analizi, bu mekânlarda yaşanan gündelik etkileşimlerin duygusal yoğunluğunu ve toplumsal düzen üzerindeki etkilerini anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Sennett (1977), mekânsal düzenlemelerin bireylerin toplumsal etkileşimlerini nasıl şekillendirdiğini inceler. Sennett'e göre, mekânsal düzenlemeler, bireylerin birbirleriyle nasıl etkileşimde bulunduğunu ve toplumsal ilişkilerin nasıl geliştiğini belirler. Kamusal alanlar, bireylerin bir araya gelip etkileşimde bulunabilecekleri mekanlar olarak toplumsal bağların güçlenmesine katkı sağlamaktadır (1977).

Mekân, toplumsal duyguların ve ritüellerin yaşandığı, kolektif bilincin şekillendiği ve toplulukların kimliklerini inşa ettikleri bir bağlam olarak önemli bir rol oynamaktadır. Toplumsal ritüeller ve duygular, bireyleri bir araya getirerek toplulukların kimliklerini ve aidiyet duygularını; Mekânsal semboller, toplumsal hafızayı pekiştirir ve toplulukların geçmişle olan bağlarını güçlendirmektedir. Mekân, sadece fiziksel bir varlık değil, aynı zamanda bireylerin içsel dünyalarını ve duygusal deneyimlerini şekillendiren bir unsurdur. Mekânın duygusal üretimi, toplumsal, ideolojik ve politik süreçlerle şekillenen karmaşık bir olgudur. Lefebvre'in (1991/2014) mekânsal üretim teorisi, mekânsal düzenlemelerin toplumsal ilişkiler ve güç dinamikleri üzerindeki etkilerini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Bu bağlamda, mekânsal düzenlemelerin bireylerin günlük yaşamlarını, duygusal deneyimlerini ve toplumsal etkileşimlerini nasıl şekillendirdiği, kent çalışmaları ve sosyoloji literatüründe geniş bir yer tutmaktadır. Mekânsal düzenlemelerin toplumsal adalet ve eşitlik açısından ele alınması, toplumsal gruplar arasındaki mekânsal adaletsizliklerin ve eşitsizliklerin giderilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu doğrultuda, mekânsal düzenlemelerin toplumsal yapılar üzerindeki etkileri ve bireylerin duygusal deneyimlerine yansımaları, mekânsal adaletin sağlanması için dikkate alınması gereken temel unsurlardır.

Sonuç olarak, mekân, toplumsal ve duygusal deneyimlerin kesişim noktasında yer alır ve bireylerin içsel dünyalarını, kimliklerini ve toplumsal ilişkilerini şekillendirir. Hem Tuan'ın (1977) hem de Lefebvre'in (1991/2014) teorileri, mekânın bu çok yönlü doğasını anlamak için kritik araçlar sunmaktadır. Mekânın toplumsal, duygusal ve politik boyutları, adalet ve eşitlik perspektifinden ele alındığında, toplumsal hafızanın ve kolektif kimliğin güçlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

2.3 İktidar, Mekân ve Duygu

Güç ilişkileri, kentsel mekânın düzenlenmesinde ve hegemonik söylemlerin inşasında kritik bir rol oynamaktadır. Mekânsal düzenlemeler ve söylemler, iktidar yapılarını

pekiştirir ve toplumsal dinamikleri etkilemektedir. Bu bölümde, mekânsal düzenlemelerin ve söylemlerin, iktidar yapılarını nasıl pekiştirdiği ve mekânsal politikaların toplumsal dinamikleri nasıl etkilediği incelenecektir. Ayrıca, hegemonik söylemlerin kentsel mekanlarda nasıl somutlaştığı ve bu söylemlerin bireyler ve topluluklar üzerindeki etkileri, özellikle mekânsal deneyimlerin duygusal boyutları ele alınacaktır.

Siyasette duygular, genellikle elitlerin kendisinden ziyade siyasi elitlere itaat eden kitlelere özgü olarak algılanmaktadır (Barbalet, 2006, s. 32). Kısaca açıklamak gerekirse, kitleleri duygusal ve duygulardan kolayca etkilenen kişiler olarak tanımlayan siyasi elitler, üzerlerinde kontrol ve otorite sağlamaya çalışabilmektedirler. Bu algıdan dolayı siyasi otoriteler duygusal ve daha az rasyonel toplumun çıkarlarına uygun olarak verdikleri kararları haklı çıkarmak için bu duygusallığı kullanabilmektedir. Bu doğrultuda duyguların siyasette hem iktidar sahipleri hem de genel nüfus için önemli bir rol oynadığını kabul etmek önemlidir.

Duygular topluluğu aldığı ya da alacağı kararları etkileyebilir, siyasi söylemi şekillendirebilir ve bireyleri belirli eylemlere veya amaçlara doğru harekete geçirmeye sebep olabilmektedir. Bu nedenle, siyasal sistemlerdeki duygusal dinamikleri anlamak, toplumda gücün nasıl kullanıldığını, sürdürüldüğünü ve ona meydan okunduğunu anlamak açısından çok önemlidir.

Berezin, milli aidiyet duygusunun hem kurumlar hem de sembolik pratikler aracılığıyla sürekli olarak yeniden üretildiğini vurgulayarak; Eğitim, askerlik gibi kurumlara zorunlu bağlılık yoluyla üretilen milli aidiyet duygusu, milli kimliği karakterize eden imgeler, sözler, semboller, sanat ve benzeri uygulamalarla sürekli canlı tutulduğunu belirtmektedir (2002, s. 43). Dolayısıyla ulus devletlerin yarattığı hayali topluluklar aynı zamanda "duygu topluluklarıdır". Duygu topluluklarının yaratılması, devlet veya siyasi otoriteler tarafından düzenlenen yürüyüşler, resmî tatiller ve kamusal ritüeller aracılığıyla mümkün olmaktadır (Berezin, 2002, s. 39). Özellikle kamusal alanda düzenlenen siyasi ritüeller, vatandaşların kolektif bir ulusal kimlik duygusu geliştirmesinde oldukça işlevseldir. Bu açıdan bakıldığında ulusal kimlik, düşünceyi ve deneyimi şekillendiren, siyasi eylem ve söylemleri ve duyguları düzenleyen, uygulamaya dayalı bir kategori olarak ortaya çıkmaktadır (Heaney, 2013, s. 249).

Amerikalı siyaset bilimci ve akademisyen Ost (2004), duyguların sadece otoriter rejimlerde değil demokratik rejimlerde de güçlü bir konuma sahip olduğunu öne

sürerek başka bir perspektif daha sunmaktadır. Siyasi partiler, yönetimlerine destek toplamak için belirli duygular üretirken aynı zamanda toplumu harekete geçirmek için belirli duyguları harekete geçirmeyi veya bastırmayı da hedeflemektedirler (Ost, 2004, s. 230). Ost, şunu ileri sürmektedir: "...güç, seçmenler arasında partizan bir birlik yaratmak için duyguların sürekli harekete geçirilmesini gerektirir" (Ost, 2004, s. 237). Benzer şekilde İngiliz coğrafyacı Massey (1991) mekânın sadece fiziksel bir konum olmadığını, aynı zamanda sosyal ilişkilerin ve güç dinamiklerinin bir ürünü olduğunu ileri sürmektedir. Amerikalı siyaset bilimci ve iletişim uzmanı Edelman (1967), mekânın değişen sosyal, politik ve ekonomik bağlamlarda farklı anlamlar kazandığını ve sürekli yeniden şekillendiğini vurgularken, her siyasi eylemin bir mekân içinde gerçekleştiğini, ancak eylemlere odaklanılırken "mekanların" sembolik öneminin sıklıkla gözden kaçırıldığının altını çizmektedir. Siyasi dilin sembolik anlamları üzerine birçok çalışma yapmış olan siyaset bilimci Edelman'a göre mekân, tüm politik süreçlerin doğasında vardır ve hem politik aktörler hem de onların tepkileri ve duygusal yaratımları için spesifik bir nesne görevi görmektedir (Edelman, 1967). Çağrışımlar ve duygularla dolu mekanlar inşa edilir, icat edilir veya yaratılır. Bu nedenle bir "yer"in siyasi elitler ve kitleler açısından taşıdığı anlamları/duyguları incelemek önemlidir (Edelman, 1967, s. 95-96). Türkiye'de mekânın üretiminin politika gölgesinde gerçekleştiği birçok kentsel alan bulunmaktadır.

2.3.1 Mekânsal düzenlemeler ve iktidar yapıları

Bilgi, iktidar ve toplumsal yapıların ilişkisi üzerine çalışmaları bulunan Fransız düşünür Foucault'nun (1977/1992) güç ve mekân ilişkilerine dair çalışmaları, mekânsal düzenlemelerin iktidar ilişkilerini nasıl yeniden ürettiğini ve toplumsal kontrol mekanizmalarını nasıl pekiştirdiğini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Foucault'ya göre, mekânsal düzenlemeler, disiplin toplumlarının temel bir unsuru olarak işlev görür: Hapishaneler, okullar ve hastaneler gibi kurumsal mekanlar, bireylerin davranışlarını düzenlemek ve kontrol etmek amacıyla tasarlanmıştır (Foucault, 1977/1992). Bu mekanlar, bireylerin hareketlerini sınırlandıran ve onları belirli normlara uymaya zorlayan mekânsal düzenlemelerle karakterizedir. Foucault'nun güç ve mekân ilişkilerine dair analizleri, kentsel mekanların iktidar yapılarını pekiştiren önemli araçlar olduğunu göstermektedir (1977/1992). Örneğin, kentsel planlama ve düzenlemeler, belirli toplumsal grupların mekânsal erişimlerini

sınırlayarak ve ayrımcılığı pekiştirerek iktidar yapılarını korumaktadır. Benzer şekilde, Soja (1996), mekânsal düzenlemelerin toplumsal adalet ve eşitlik açısından nasıl ele alınması gerektiğini tartışmaktadır. Soja'ya (1966) göre, mekânsal adalet, toplumsal adaletin temel bir bileşenidir ve mekânsal düzenlemelerin toplumsal eşitsizlikleri azaltıcı bir rol oynaması gerekmektedir. Bu bağlamda, mekânsal düzenlemelerin, toplumsal gruplar arasında adil bir kaynak dağılımı sağlaması ve dezavantajlı grupların mekânsal erişimlerini artırması önemlidir (Soja, 1996).

Negri ve Hardt'ın (2000) "İmparatorluk" adlı eserinde de mekânsal düzenlemelerin küresel kapitalizm ve iktidar ilişkileri üzerindeki etkileri ele alınmaktadır. Küresel kapitalizm, mekânsal düzenlemeleri ve kentleşme süreçlerini kontrol ederek iktidar yapılarını pekiştirir ve toplumsal eşitsizlikleri artırır (Negri & Hardt, 2000). Kentleşme, kapitalizm, küreselleşme ve mekânsal ilişkiler üzerine Harvey (1989) de mekânsal düzenlemelerin kapitalist üretim ilişkileri ve ekonomik süreçlerle nasıl şekillendiğini vurgulayan önemli düşünürlerden biridir. Harvey'e göre, kapitalist sistem, mekânın metalaştırılması ve yeniden düzenlenmesi yoluyla sermaye birikimini sürdürür ve bu süreç, mekânsal adaletsizlikler ve toplumsal eşitsizlikler yaratmaktadır (Harvey, 1989). Mekânsal düzenlemeler, bireylerin günlük yaşamlarını ve duygusal deneyimlerini derinden etkilemektedir. Tuan'a göre, mekanlar, bireylerin anıları, duyguları ve kimlikleriyle iç içe geçmiştir ve mekân, bireylerin kendilerini tanımlama ve anlamlandırma süreçlerinde merkezi bir rol oynadığını belirtmektedir (1977).

Mekânsal politikalar, toplumsal dinamikleri şekillendiren ve iktidar yapılarını pekiştiren önemli araçlardır. Mekânsal politikaların toplumsal gruplar üzerindeki etkileri, toplumsal adalet ve eşitlik açısından ele alınmalıdır. Soja (1996), mekânsal adaletin toplumsal adaletin temel bir bileşeni olduğunu ve mekânsal politikaların toplumsal eşitsizlikleri azaltıcı bir rol oynaması gerektiğini tartışır. Soja'ya göre, mekânsal adalet, toplumsal gruplar arasında adil bir kaynak dağılımı sağlamalı ve dezavantajlı grupların mekânsal erişimlerini artırmalıdır (1966). Mekânsal düzenlemelerin bireylerin toplumsal etkileşimlerini nasıl şekillendirdiğini inceleyen bir diğer düşünür Sennett'dir. Sennett'e göre, mekânsal düzenlemeler, bireylerin birbirleriyle nasıl etkileşimde bulunduğunu ve toplumsal ilişkilerin nasıl geliştiğini belirler. Kamusal alanlar, bireylerin toplumsal etkileşimlerde bulunduğu ve kimliklerini pekiştirdiği mekanlar olarak önemli bir rol oynar (1977). Ancak, kamusal alanların ticarileşmesi ve özelleştirilmesi, bu tür etkileşimlerin sınırlandırılmasına ve toplumsal ayrışmanın artmasına yol açabilir.

Mekânın duygusal boyutu, söylemsel güçlerin ve mekânsal düzenlemelerin toplumsal dinamikler üzerindeki etkilerini anlamak için kritik bir öneme sahiptir. Foucault, Gramsci, Harvey, Soja, Massey, Tuan, Said, Negri ve Hardt, Ost, Edelman gibi düşünürlerin çalışmaları, mekânsal düzenlemelerin ve söylemlerin iktidar ilişkilerini nasıl pekiştirdiğini ve toplumsal dinamikleri nasıl şekillendirdiğini göstermektedir. Mekânın duygusal sembolleri ve ritüelleri, toplumsal hafızanın ve kolektif bilincin inşa edilmesinde önemli bir rol oynar ve bu süreçler, toplumsal dinamiklerin ve güç ilişkilerinin anlaşılmasında kritik bir öneme sahiptir.

2.3.2 Hegemonik söylemler ve kentsel mekân

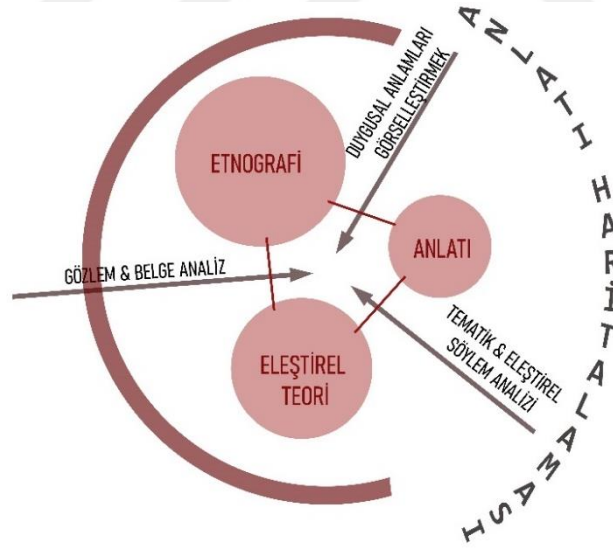
Hegemonik söylemler, kentsel mekanların düzenlenmesinde ve toplumsal dinamiklerin şekillendirilmesinde etkilidir. İtalyan Marksist filozof, politik teorisyen ve politikacı Gramsci'nin (1971) hegemonya kavramı, toplumsal grupların iktidar yapılarını korumak ve meşrulaştırmak için ideolojik söylemleri nasıl kullandıklarını açıklayan en önemli çalışmalardan biridir. Gramsci'ye göre, hegemonik söylemler, toplumsal grupların egemenliğini sürdürmek için kültürel ve ideolojik araçları kullanarak toplumsal rızayı sağlamaktadır (1971). Kültürel çalışmalar ve edebiyat eleştirisi alanında da önemli katkıları bulunan Said (1978), "Oryantalizm" adlı eserinde, Batı'nın Doğu üzerindeki hegemonik söylemlerini ve bu söylemlerin mekânsal düzenlemeler üzerindeki etkilerini incelemektedir. Said'e göre, Batı, Doğu'yu egzotik ve geri kalmış olarak tanımlayan hegemonik söylemler aracılığıyla Doğu'yu kontrol etmeye çalışır. Bu söylemler, kentsel mekanların düzenlenmesinde ve mekânsal politikaların şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (1978). Kentsel mekanlar, hegemonik söylemlerin somutlaştığı ve toplumsal gruplar arasında iktidar ilişkilerinin yeniden üretildiği alanlar olarak işlev görmektedir (Smith, 1996). Örneğin, kentsel yenileme projeleri, belirli toplumsal grupların çıkarlarını koruyan ve diğer grupları dışlayan mekânsal düzenlemelerle karakterizedir. Gentrifikasyon süreçleri, düşük gelirli toplulukların kent merkezlerinden uzaklaştırılması ve bu alanların yüksek gelirli kesimler tarafından yeniden ele geçirilmesi yoluyla mekânsal adaletsizliği pekiştirmektedir. Bu süreç, hegemonik söylemler aracılığıyla meşrulaştırılır ve toplumsal rızayı sağlamak için ideolojik araçlar kullanılmaktadır. Böylelikle hegemonik söylemler ile bireyler ve topluluklar üzerindeki etkileri, mekânsal düzenlemeler ve politikalar aracılığıyla somutlaştırılmaktadır.

Bireyler ve topluluklar üzerindeki etkileriyle toplumsal dinamikleri şekillendirmekte olan hegemonik söylemler için Hall (1996), kimliklerin kültürel ve ideolojik söylemler aracılığıyla inşa edildiğini ve hegemonik söylemlerin kimliklerin şekillendirilmesinde önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. Hall'a göre, hegemonik söylemler, bireylerin kendilerini ve topluluklarını nasıl tanımladığını ve toplumsal kimliklerin nasıl inşa edildiğini etkilemektedir (1996).

Mekânın duygusal sembolleri, hegemonik söylemlerin inşasında ve toplumsal dinamiklerin şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Hegemonik söylemler, mekânsal semboller aracılığıyla meşrulaştırılır ve toplumsal rızayı sağlamak için kullanılmaktadır. Mekânın duygusal boyutu, toplumsal dinamiklerin ve güç ilişkilerinin anlaşılmasında kritik bir öneme sahiptir. Tuan'a göre, mekân, bireylerin duygusal bağlar kurduğu, anlam yüklediği ve kimliklerini inşa ettiği bir unsurdur. Mekânsal deneyimler, bireylerin duygusal dünyaları ve toplumsal ilişkileri üzerinde derin etkiler yaratmaktadır (1977). Mekânın duygusal boyutu, söylemsel güçlerin nasıl işlediğini ve bireyler üzerindeki etkilerini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Mekânsal söylemler, toplumsal ritüeller ve duygular aracılığıyla anlam kazanır ve toplumsal hafızayı pekiştirir. Toplumsal ritüeller ve duygular, mekânın sembolik anlamlarını ve toplumsal hafızayı şekillendirir. Kentte anıtsal mekanlar ve anıtlar, toplumsal hafızanın sembolik taşıyıcıları olarak işlev görmektedir. Anıtlar, geçmişteki önemli olayları ve kişileri hatırlatarak toplulukların kolektif hafızasını pekiştirmektedir.

3. ANLATI HARİTALAMASI İLE DUYGUSAL MEKAN ANALİZİ: MEKANIN HİKAYESİ VE GÜCÜ

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi olarak eleştirel etnografiye yönelik bilgiler aktarılmaktadır. Öncelikli olarak eleştirel teorinin tanımı, tarihsel bağlamda ana temaları ve inceleme alanlarını içeren literatür sunulmakta; duygu-mekan-iktidar ilişkisini kent üzerinden irdelemeyi amaçlayan bu çalışmada klasik etnografinin sunmuş olduğu katılımcı gözlem ve belge analizi ile toplanan verileri, eleştirel etnografi bağlamında tematik analiz, eleştirel söylem analizi üzerinden analiz edilmekte; son olarak hikaye haritalamasının (*narrative mapping*) sunduğu çok katmanlı ilişki ağlarını görselleştirme gücünün araştırmadaki konumunu sunulmaktadır. Bu doğrultuda bölüm, (i) Eleştirel Etnografi ve (ii) Araştırma Tasarımı: Duygusal Mekânsallığa Eleştirel Etnografik Bir Bakış olmak üzere iki başlıktan oluşmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2: Yönteme dair kavramsal şema.

3.1 Eleştirel Etnografi

Mekânın değişen duygusallığını toplum-iktidar-mekan ilişkisi üzerinden inceleyen bu çalışmada, nitel araştırma, kavrama ve anlama yöntemi olarak eleştirel etnografiden yararlanılmaktadır.

Eleştirel etnografi nedir?

Eleştirel etnografi, toplumsal yapıları, güç ilişkilerini ve kültürel dinamikleri eleştirel bir şekilde incelemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Bu metodoloji, katılımcı gözlem, derinlemesine görüşmeler ve belge analizi gibi geleneksel etnografik teknikleri kullanırken, araştırmacının kendi konumsallığını ve araştırmalarının toplumsal etkilerini sürekli olarak sorgulamasını gerektirir (Madison, 2012). Eleştirel etnografinin temel amacı, toplumsal eşitsizlik, adaletsizlik ve marjinalleşme süreçlerini anlamak ve ele almaktır (Denzin, 2001). Nitel araştırma yöntemleri, eleştirel teori ve performans çalışmaları alanlarında çalışmaları bulunan sosyolog ve akademisyen Denzin, eleştirel etnografinin bir araştırma yöntemi olarak kullanılmasındaki önemini şu sözleri ile ifade etmektedir:

"Eleştirel etnografya, belirli bir yaşanmış alandaki adaletsizlik veya haksızlık süreçlerini ele alma konusunda etik bir sorumlulukla başlar. Böylece araştırmacı, daha az güçlü olanların, dışlanmış veya ezilenlerin savunucusu haline gelir. Eleştirel etnografılar dünyayı değiştirmek için yazar ve araştırma yapar; eleştirel araştırma uygulamasını daha iyi bir dünya için mücadeleye bağlamaya çalışırlar" (Denzin, 2001, s. 5).

Eleştirel etnografya, 20. yüzyılın ikinci yarısında sosyal bilimler, özellikle antropoloji ve sosyoloji alanında ortaya çıkan bir araştırma yaklaşımı olan eleştirel etnografya, birkaç önemli düşünürün temel teorilerine ve kavramlarına dayanmaktadır. Kavram ve yöntem tek bir kişi tarafından ortaya atılmamış olsa da Marxist düşünceye dayanmaktadır ve Gramsci (1971), Foucault (1977/1992), Bourdieu (1984) ve kültürel çalışmalara büyük katkısı bulunan Hall (1997) gibi teorisyenler katkıları gelişimini şekillendirmiştir. Gramsci'nin hegemonya kavramı, kültürel ve ideolojik egemenliğin toplumun içerisinde nasıl sürdürüldüğünü ve yeniden üretildiğini vurgulamaktadır (1971). Foucault'nun güç, bilgi ve söylem araştırması, toplumsal yaşamda gücün yaygın doğasını anlamak için bir çerçeve sunmaktadır (1975). Antropoloji alanında ise Scheper-Hughes (1992) ve Bourgois (1995), toplumsal adaletsizlikleri ortaya çıkararak ve toplumsal değişimi savunarak, etnografaların etik sorumluluğunu vurgulayarak uygulamalı eleştirel etnografiye örnek teşkil etmektedir. 20. yüzyılın önemli sosyal teorisyenlerinden ve Frankfurt Okulu'nun önde gelen üyelerinden Horkheimer ve Adorno (1944) gibi etkili akademisyenler, toplumsal yapıların ve ideolojilerin eleştirel bir şekilde incelenmesinin gerekliliğini vurgulamışlardır.

Toplumsal yapıların ve ideolojilerin eleştirel bir şekilde incelenmesinin gerekliliğini şu sözleri ile vurgulamaktadırlar: "Toplumsal yapıların tanımlanmasıyla sınırlı değildir. Bunları tarihsel bağlamları içinde açıklamaya ve dönüşüm olasılıklarını belirlemeye çalışır" (Horkheimer & Adorno, 1944, s. x). Çalışmaları, eleştirel etnografinin merkezinde yer alan güç ve toplum arasındaki etkileşimi anlamak için temel oluşturmuştur.

1960'larda ve 1970'lerde, postkolonyalizm ve feminizm etnografik araştırmaya yeni bakış açıları getirmiştir. Eleştirel teori ve postkolonyal çalışmalarına ek olarak bir aktivist olan Said'in öncü çalışması "*Oryantalizm*" (1978), bu bağlamda önemli bir dönüm noktası olmuştur. Said, Batılı akademik söylemlerin "Doğu"yu "Öteki" olarak nasıl inşa ettiğini, böylece güç dinamiklerini nasıl güçlendirdiğini ve sömürgeci ideolojileri nasıl sürdürdüğünü göstermektedir (1978). Bu eleştirel yaklaşım, bilgi üretiminin güç ilişkileriyle nasıl iç içe geçtiğinin analiz edilmesinin önemini vurgulamıştır; bu, eleştirel etnografinin temel kaygılarından biridir.

Bell hooks gibi feminist teorisyenler, cinsiyet ve ırk analizlerini entegre ederek eleştirel etnografinin kapsamını daha da genişletmiştir. Gerçek adı Gloria Jean Watkins olan bell hooks, yazılarında ve akademik çalışmalarında küçük harflerle yazılan "bell hooks" takma adını çalışmalarında öne çıkan konuların, isimden daha önemli olduğunu vurgulamak için kullanmaktadır. "*Feminist Teori: Marjinalden Merkeze*" adlı eserinde hooks, ana akım feminist söylemde marjinalleştirilmiş seslerin dışlanmasını eleştirmekte ve araştırmalara kesişimsel kimliklerin dahil edilmesini savunmaktadır (1984). Feminist ve kesişimsel perspektiflerin bu şekilde bütünleştirilmesi, eleştirel etnografinin metodolojik ve teorik çerçevelerini genişleterek onu daha kapsayıcı ve çeşitli toplumsal deneyimleri yansıtan hale getirmiştir. Bu eleştirel yaklaşımların dahil edilmesi, eleştirel etnografiyi zenginleştirerek onu güç, eşitsizlik ve toplumsal adaletin karmaşıklıklarını incelemek için güçlü bir araca dönüştürmüştür. Araştırmacı ile araştırılan arasındaki ilişkileri sürekli sorgulayarak ve ötekileştirilmiş kesimlerin seslerini savunarak eleştirel etnografya hem akademik titizliğe hem de toplumsal değişime bağlı kalmaya devam etmektedir. Klasik etnografik yöntemleri araştırmacının konumsallığına ilişkin yansıtıcı bir duruşla birleştiren eleştirel etnografi, katılımcıların seslerini yükseltmeyi ve toplumsal değişimi sürdürmeyi vurgular (Madison, 2012).

Eleştirel etnografi, toplumsal yapıları, güç ilişkilerini ve kültürel dinamikleri derinlemesine ve eleştirel bir şekilde incelemek için tasarlanmış bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yöntem çeşitli alanlarda uygulanabilir ve çok çeşitli toplumsal sorunları anlamak için kullanılmaktadır. Eleştirel etnografideki birincil çalışma alanları arasında eğitim, kent çalışmaları, sağlık, toplumsal hareketler, emek ve endüstri, kültür ve kimlik, medya ve iletişim ve çevre ve ekoloji yer almaktadır. Bu alanların her biri, eleştirel etnografik yöntemin altta yatan toplumsal eşitsizlikleri, güç dinamiklerini ve kültürel etkileşimleri ortaya çıkarma yeteneğinden yararlanır ve karmaşık toplumsal olguların kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır.

Kent çalışmalarında, kamusal alanların fiziksel mekândan öte sosyal ve politik güçlerin etkileşimde bulunduğu yerler olduğunu çalışmalarında vurgulayan Low, "*Meydanda: Kamusal Alanın ve Kültürün Politikası*" isimli çalışmasında eleştirel etnografiyi kullanarak, kentsel mekanlar, kamusal alanlar ve toplumsal cinsiyet, ırk, sınıf gibi toplumsal kategorilerin mekânsal düzenlemeler üzerindeki etkilerini eleştirel bir perspektiften incelemektedir (2000). Low eleştirel etnografinin toplumsal yapıların ve güç ilişkilerinin anlaşılmasındaki önemine şu sözleri ile değinmektedir: "Eleştirel etnografya, kamusal alanların sosyal olarak nasıl inşa edildiğini ve tartışıldığını anlamamızı, bu kentsel ortamları şekillendiren altta yatan güç dinamiklerini ve kültürel anlatıları ortaya çıkarmamızı sağlar." (Low, 2000, s. 24).

Türkiye'de kentsel araştırmalarda etnografik çalışmalar genellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında, özellikle 1960'lar ve 1970'lerde başlamıştır. Bu dönemde, kentleşme ve gecekondu yerleşimlerine odaklanan araştırmalar öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, Paul Stirling'in "Türk Köyü" (1965) adlı eseri, Türkiye'de kentsel araştırmalar alanında öncü klasik etnografik çalışmalardan biri olarak öne çıkmaktadır. Stirling (1965) etnografiyi topluluklar içindeki toplumsal değişimleri ve yapıları belgelemenin kapsamlı ve şeffaf bir yöntemi olarak görmektedir ve nesnellik ilkesine bağlı olarak ve bulgularını kırsal Türk yaşamının karmaşıklıklarıyla daha derin bir etkileşimi teşvik edecek şekilde sunmayı amaçlamıştır. Sonraki yıllarda Osmanlı İmparatorluğu ve modern Türkiye üzerine çalışmalar yapan tarihçi ve sosyal bilimci Karpat (1976), "*Gecekondu: Türk Metropollerinde Kaçak Yapılaşma Sorunu*" çalışmasında İstanbul'daki gecekondu bölgelerinin sosyal ve ekonomik yapısını ve bu bölgelerde yaşayan insanların toplumsal dinamiklerini, dayanışma ağlarını ve yaşam stratejilerini,

etnografik gözlemler ve derinlemesine görüşmeler yöntemleriyle incelemiştir. Türkiye'deki kentsel çalışmalarda eleştirel etnografya, toplumsal yapıları, güç ilişkilerini ve kültürel dinamikleri derinlemesine ve eleştirel bir şekilde incelemek için önemli bir araç olarak ortaya çıkmaktadır. Çalışmaları ile modernist mimarlık ve ulusal kimlik inşası konularında önemli katkılar sağlamış ve bu alanlarda yapılan araştırmalara yön veren Bozdoğan (2001) ise *"Modernizm ve Ulus İnşası: Erken Cumhuriyet Döneminde Türk Mimarlık Kültürü"* çalışmasında etnografik yöntemlerle Türkiye'deki modernist mimari hareketleri ve toplumsal etkilerini inceleyerek, Türkiye'nin erken Cumhuriyet döneminde ulusal kimliğin şekillenmesinde modernist mimarının rolünü araştırmaktadır. Bozdoğan (2001), etnografik gözlemler ve tarihsel analizler kullanarak kentsel projelerin toplumsal ve kültürel bağlamlarını araştırarak ve halk üzerindeki etkilerini incelemektedir. Özellikle Türkiye'deki kentsel dönüşüm süreçleri ve toplumsal etkileri üzerine eleştirel çalışmaları bulunan B. Candan ve Kolluoğlu (2008), Öktem (2011), Türkün (2005), Türkiye'nin modernleşme süreci, kentleşme, toplumsal sınıflar ve neoliberal politikalar üzerine yaptığı çalışmalarla Kuyucu (2014), Türkiye'nin modernleşme süreci, kentleşme, toplumsal sınıflar ve neoliberal politikalar üzerine yaptığı çalışmalar yapan Keyder (2003) gibi araştırmacılar, bu yaklaşımı İstanbul ve diğer şehirlerdeki kentsel dönüşümün, gayri resmi yerleşimlerin, kapalı sitelerin ve neoliberal kentsel politikaların toplumsal etkilerini analiz etmek için uygulamışlardır.

Neden eleştirel etnografi?

Taksim Meydan-İstiklal Caddesi kesitinde, duygu, mekân ve güç arasındaki ilişkileri keşfetmeyi amaçlayan bu çalışmada eleştirel etnografiyi kullanmak, bu karmaşık etkileşimlerin kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Katılımcı gözlem ve nitel veri toplama gibi yöntemler aracılığıyla eleştirel etnografi, sosyal dinamiklerin ve toplumsal deneyimlerin derin ve kapsayıcı bir analizini sağlamaktadır. Bu yaklaşım, özellikle kentsel alanlardaki duygusal deneyimlerin ve güç ilişkilerinin karmaşıklıklarını çözmek için çok önemlidir. Eleştirel etnografinin temel avantajlarından biri, sosyal yapıların ve güç dinamiklerinin işleyişini ve bireyler ve topluluklar üzerindeki etkilerini ortaya çıkarma yeteneğidir. Gücün kentsel ortamlarda nasıl işlediğine ve bu dinamiklerin duygusal deneyimlerle nasıl kesiştiğine odaklanarak, eleştirel etnografi bu çok yönlü ilişkilere ilişkin temel içgörüler sağlamaktadır. Ek olarak, toplum her kesiminin seslerini ve deneyimlerini merkeze

almanın önemini vurgular ve kentsel alanlarla etkileşime girenlerin duygusal ve mekânsal deneyimlerinin daha zengin ve daha doğru bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktadır. Eleştirel etnografi doğası gereği sosyal adalet ve dönüşümü hedefler; bu yaklaşım, kentsel ortamlarda eşitsizlik, marjinalleşme ve direniş uygulamaları gibi konuları ele alarak, sosyal adalet söylemine önemli ölçüde katkıda bulunur. Eleştirel etnografide gerekli olan yansıtıcı ve eleştirel duruş, araştırmanın literatürdeki konumunu ve etkilerini sürekli olarak sorgulamaya zorlar ve böylece çalışmanın etik ve metodolojik titizliğini artırmaktadır. Özellikle kentsel alanlarda belirgin olan kültürel ve politik dinamikleri analiz ederek bu ortamlara atfedilen duygusal ve sembolik anlamları açıklamaktadır. Ek olarak, antropoloji, sosyoloji ve kültürel çalışmalardan teorik ve metodolojik yaklaşımları içeren eleştirel etnografinin disiplinler arası doğası, kentsel ortamlarda duygu-mekân-güç ilişkilerini incelemede daha geniş bir perspektif sağlamaktadır. Bu disiplinler arası çerçeve, bu unsurların kentsel bağlamlarda nasıl etkileşime girdiğine dair daha bütünsel ve kapsamlı bir araştırmayı mümkün kılmaktadır.

Sonuç olarak, eleştirel etnografinin kentsel ortamlarda duygu-mekân-iktidar dinamiklerini keşfetmedeki avantajları, çalışmanın yöntemi olarak eleştirel etnografiyi uygun kılmaktadır. Bu yaklaşım, toplumsal yapılar ve güç ilişkileri konusundaki anlayışımızı derinleştirmenin yanı sıra toplumsal adalet ve dönüşümün sağlanmasına da önemli katkılarda bulunmaktadır.

Eleştirel etnografya bu araştırmada nasıl konumlanmaktadır?

Eleştirel etnografya, Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nin duygusal mekânsallığını incelemede merkezi bir rol oynar ve mekânsal deneyimlerin ve duygusal dinamiklerin toplumsal yapılar ve güç ilişkileriyle nasıl kesiştiğini anlamak için bir çerçeve sunmaktadır. İstanbul'un bu simgesel kesiti, önemli duygusal ve politik anlamlarla doludur ve bu da Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi hattını eleştirel bir etnografik çalışma için ideal yerler haline getirmektedir. Eleştirel etnografinin bu araştırmada nasıl konumlandırıldığı şöyledir: (i) Toplumsal yapıların ve güçlerin analizi, (ii) Toplumun kollektif duygularını merkeze alma, (iii) Sosyal adalet ve değişime bağlılık, (iv) Kültürel ve politik dinamiklerin incelenmesi ve (v) Disiplinler arası yaklaşım.

(i) Toplumsal yapıların ve güçlerin analizi: Eleştirel etnografya, toplumsal yapıların ve güç dinamiklerinin Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nde nasıl işlediğini ortaya

çıkarmaya yardımcı olmaktadır. Devlet gözetimi, protesto faaliyetleri ve kamu müdahalelerini analiz ederek, mekânsal düzenlemelerin ve gücün mekânın duygusallığını nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır (Madison, 2012). Taksim Meydanı ve Galatasaray Meydanı, kamusal ifade ile hükümet otoritesi arasındaki gerilimi yansıtan siyasi protestolar ve devlet kontrolü için merkezi bir yer olmuştur.

(ii) Toplumun kollektif duygularını merkeze alma: Bu metodoloji, Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi ile etkileşime girenlerin kolektif duygularını vurgulamaktadır. Yerel sakinler, ziyaretçiler, protestocular, LGBTQ+ topluluğu gibi çeşitli gruplara odaklanarak, çalışma bu alanlara atfedilen anlamları ve bu anlamların sosyal dinamikler tarafından nasıl şekillendirildiğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Denzin, 2001).

(iii) Sosyal adalete ve değişime bağlılık: Eleştirel etnografya çerçevesinde toplumsal adalete ve değişime bağlılık, araştırma yoluyla ortaya çıkarılan toplumsal eşitsizlikleri ve adaletsizlikleri anlamaya, ele almaya ve dönüştürmeye adanmışlığı gerektirir. Bu bağlılık, yalnızca sorunları belgelemek veya analiz etmekten öteye geçerek, anlamlı toplumsal dönüşüme katkıda bulunmanın yollarını aktif olarak aramayı içermektedir. Denzin'in belirttiği gibi, "Eleştirel etnografılar dünyayı değiştirmek için yazar ve araştırma yapar; eleştirel araştırma uygulamasını daha iyi bir dünya için mücadeleye bağlamaya çalışırlar" (2001). Bu, özellikle kamusal protestoların sıklıkla toplumsal ve politik haklar için daha geniş mücadeleleri yansıttığı Taksim Meydanı bağlamında önemlidir. Bu doğrultuda yapılan gerçekleştirilen haber kaynakları analizi ve dokümantasyonu, toplumsal eşitsizlikleri ve adaletsizlikleri belirler ve titizlikle belgelendirir, bu sorunların belirli bağlamlarda nasıl ortaya çıktığına dair ayrıntılı bir açıklamada sunmaktadır. Bu sorunların ırk, sınıf, cinsiyet, cinsellik veya diğer sosyal kategorilerle ilgili olsun, sistemik kökenlerini anlamak anlamına gelmektedir (Madison, 2012). Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi bağlamında, Gezi parkı direnişine sebep olan alışveriş merkezi projesinin, Taksim Cami'nin inşaa kararı, Atatürk Kültür Merkezi (AKM)'nin yenilenme süreci gibi kentsel planlama kararlarının marjinal toplulukları orantısız bir şekilde nasıl etkilediğini veya kamusal alanların çeşitli sosyal gruplar için nasıl farklı şekilde denetlendiğini incelemektedir. Kentsel deneyimleri merkeze alarak, ana akım anlatılarda sıklıkla dışlanan veya susturulan kişilerin seslerine ve deneyimlerine öncelik vererek toplumsal duygularının mekânsal karşılığını bulmasını ve değer görmesini sağlamaktadır (Denzin, 2001). Bu bağlamda, Onur Yürüyüşü ve Feminist Gece Yürüyüşü'ne yönelik mekâna getirilen

geçici erişim yasakları, Cumartesi Anneleri'nin Galatasaray Meydanı'ndaki toplanmalarına karşı kalıcı barikat uygulamasına karşılık duygularını deneyimlerini belgelemek ve onların mücadelelerini ve özlemlerini vurgulamaktadır.

(iv) Kültürel ve politik dinamiklerin incelenmesi: Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi, önemli kültürel olayların, politik protestoların ve toplumsal hareketlerin gerçekleştiği yerlerdir. Eleştirel etnografi, duygusal mekânsallığın nasıl inşa edildiğini ve mekânsal anlamların nasıl üretildiğini keşfetmek için bu dinamikleri analiz eder (Horkheimer ve Adorno, 1944). İstiklal Caddesi'ndeki kültürel festivaller ve Taksim Meydanı'ndaki siyasi mitingler, duygusal ve mekânsal deneyimlerin zengin dokusuna katkıda bulunmaktadır.

(v) Disiplinler arası yaklaşım: Antropoloji, sosyoloji ve kültürel çalışmalardan gelen teorileri ve metodolojileri birleştiren eleştirel etnografya, Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nin duygusal mekânsallığına dair geniş bir bakış açısı sunarak, mekânsal ve duygusal dinamiklerin kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırır (Clifford ve Marcus, 1986). Bu disiplinler arası yaklaşım, bu mekanların nasıl deneyimlendiği ve tartışıldığı konusunda daha derin bir araştırmaya olanak tanımaktadır.

3.2 Araştırma Tasarımı: Duygusal Mekânsallığına Eleştirel Etnografik Bir Bakış

Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nin değişen duygusal mekânsallığına ilişkin eleştirel bir etnografik çalışma için araştırma tasarımı, bu kentsel mekanların zaman içinde farklı sosyal gruplar tarafından duygusal olarak nasıl deneyimlendiğini keşfetmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, duygusal mekânsallığın sosyo-politik boyutlarını keşfetmek için etnografik yöntemleri eleştirel bir teorik çerçeveye birleştiren eleştirel bir etnografik yaklaşım kullanmaktadır. Bu eleştirel etnografik çalışma, Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nin evrimleşen duygusal mekânsallığını keşfetmeyi ve bu kentsel mekanların zaman içinde farklı toplumsal gruplar tarafından duygusal olarak nasıl deneyimlendiğine odaklanmayı amaçlamaktadır. Etnografik yöntemleri eleştirel bir teorik çerçeveye entegre ederek, İstanbul'daki bu ikonik konumlardaki duygusal mekânsallığın sosyo-politik boyutlarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu bölüm, Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'ndeki duygu, mekân ve güç kesişimlerini araştırmak için kullanılan metodolojiyi, veri toplama tekniklerini ve analitik çerçeveleri ana hatlarıyla açıklamaktadır. Çalışmada önce etnografik veri

toplama yöntemleri ve eleştirel teorik çerçeve ayrıntılı olarak açıklanacak, ardından Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi koridoruyla ilgili duygusal-mekânsal-güç kodlarının tanımlanması yapılacaktır. Son olarak, üretilen bu kodların görselleştirme yöntemi olarak “anlatı haritalaması” kullanılmaktadır.

Araştırmanın etnografik yöntemler şu şekilde belirlenmiştir: (i) Katılımcı gözlem ve (ii) Belge analizi.

(i) Katılımcı gözlem: Bireylerin bu mekân ile nasıl duygusal etkileşime girdiğini ve deneyimlediğini gözlemlemek için Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'ndeki günlük aktivitelere ve etkinliklere katılmayı içermektedir. Bu yöntem, farklı sosyal gruplar tarafından bu alanların duygusal kullanımını yakalamayı amaçlamaktadır (Spradley, 1980). Bu bağlamda gözlem hafta içi ve hafta sonu olmak üzere çok çeşitli aktivite ve etkinlikleri kapsayan altı aylık saha çalışmasını içermektedir. Bu gözlem boyunca kamusal etkinlikleri, günlük etkileşimleri ve Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nin mekânsal kullanımını odaklanılmış ve mekânın duygusal ve sosyal olarak nasıl yönlendirildiğine dair derinlemesine bir anlayışın kazanılması hedeflenmiştir.

(ii) Belge analizi: Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi ile ilgili medya raporlarını, tarihi kayıtları, politika belgelerini ve sosyal medya içeriğini incelemeyi içermektedir. Bu yöntem, bu alanların kamusal algısını ve duygusal deneyimlerini şekillendiren anlatıları ve söylemleri analiz etmeyi amaçlamaktadır (Bowen, 2009). Kentsel alanlardaki güç dinamiklerini çevreleyen daha geniş anlatıları ve söylemleri anlamak için çok çeşitli metinsel ve görsel materyalleri incelemeyi içermektedir. Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nin kamusal algısını ve duygusal deneyimlerini şekillendiren anlatıları ve söylemleri belirlemek adına bu dönemlerde yayınlanan gazeteler, tarihi arşivler, hükümet raporları, sosyal medya gönderileri ve diğer ilgili belgeler incelenmiştir. Bu anlatıların ve söylemlerin duygusal ve mekânsal deneyimleri nasıl etkilediği analiz edilmiştir.

Araştırmanın eleştirel teorik çerçevesi ile (i) Güç dinamikleri, (ii) Duygusal coğrafyalar ve (iii) Mekânın sembolik etkileşimciliği keşfedilmektedir.

(i) Güç dinamikleri: Bu bileşen, güç ilişkilerinin duygusal ve mekânsal deneyimleri nasıl şekillendirdiğini, Horkheimer ve Adorno'nun (1944), Gramsci (1971) ve Harvey (2008) gibi diğer eleştirel teorisyenlerin çalışmalarından yararlanarak araştırmaktadır. Devlet otoritesinin ve toplumsal güç yapılarının kentsel alanlardaki duygusal deneyimler üzerindeki etkisini incelemektedir (Horkheimer ve Adorno, 1944; Gramsci, 1971; Harvey, 2008/2012). Etnografik yöntemler ile toplanan veriler, güç

dinamiklerinin duygusal ve mekânsal deneyimleri şekillendirmesinin karmaşık yollarını ortaya çıkarmak için eleştirel söylem analizi ve tematik analiz kullanılarak analiz edilmektedir. Eleştirel söylem analizi ile güç ilişkilerinin nasıl oluşturulduğunu ve sürdürüldüğünü anlamak için politika belgelerindeki, medyadaki ve sosyal tartışmalardaki dili ve anlatıları incelenmektedir (Fairclough, 1992). Tematik analiz ile de güç dinamiklerinin deneyimlerini anlamak için gözlemsel verilerde tekrar eden temalar ve kalıplar belirlenmiştir (Braun & Clarke, 2006).

(ii) Duygusal Coğrafyalar: Duyguların mekansal olarak nasıl konumlandırıldığına ve mekanların duygusal olarak nasıl deneyimlendiğine odaklanmaktadır. Hochschild (1983) ve Low (2009) gibi duygusal coğrafya teorileri, duyguların mekansal dağılımını ve mekansal etkileşimler üzerindeki etkilerini anlamak için kullanılmaktadır (Davidson & Milligan, 2004; Hochschild, 1983; Low, 2009). Duyguların, Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nin mekansal ve sosyal dokusunda yerleştirildiğini ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi bağlamında duygusal coğrafyaları keşfetmek için çalışma, duyguların mekansal dağılımını ve mekansal etkileşimler üzerindeki etkilerini yakalamak için tasarlanmış katılımcı gözlem ve belge analizi etnografik yöntemlerin bir kombinasyonunu kullanmaktadır. Bu yöntemlerle toplanan veriler, duyguların mekansal olarak konumlandırıldığı ve deneyimlendiği karmaşık yolları ortaya çıkarmak için tematik analiz ve mekansal analiz kullanılarak analiz edilmektedir. Tematik analiz, Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nin duygusal dinamiklerini anlamak için gözlemsel verilerde tekrar eden temalar ve kalıplar belirlenmiştir (Braun & Clarke, 2006). Mekânsal analizle de duygusal deneyimlerin, etkileşimlerin ve önemli olayların mekânsal dağılımını görselleştirmek adında, duygusal yoğunluk noktalarını ve mekânsal örüntüleri vurgulamak amacıyla haritalar oluşturulmuştur (Goodchild, 2007).

(iii) Sembolik Etkileşimcilik: Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi'ne atfedilen sembolik anlamların duygusal ve mekânsal deneyimleri nasıl etkilediğini araştırılmıştır. Bu yaklaşım ile kültürel sembollerin ve sosyal anlamların kentsel ortamlara yönelik duygusal tepkileri şekillendirmedeki rolünü ortaya çıkarılmaktadır (Blumer, 1969; Tuan, 1977). Blumer'in sembolik etkileşimcilik üzerine çalışması, bireylerin sosyal etkileşimden türetilen ve yorumlama yoluyla değiştirilen şeylerin onlar için sahip olduğu anlamlara göre nasıl hareket ettiğini vurgulamaktadır (Blumer, 1969). Bu bağlamda etnografik yöntemlerden toplanan veriler tematik analiz ve eleştirel söylem

analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Tematik analiz, Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nin sembolik dinamiklerini anlamak için gözlemsel verilerdeki tekrar eden temaları ve kalıpları belirlerken (Braun & Clarke, 2006); eleştirel söylem analizi ile belgelerdeki dil ve temsillerin sembolik anlamları ve bunların duygusal ve mekânsal etkilerini nasıl inşa ettiğini ve sürdürdüğünü incelenmiştir (Fairclough, 1992).

Bu bağlamda açıklanan veri analizi yöntemlerine ve kavramsal çerçeveye dayanarak, çalışma Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'ndeki duygusal, mekânsal ve güç dinamikleriyle ilgili temel kodları tanımlamaktadır. Bu kodlar kavramsal çerçeve, tematik analiz, eleştirel söylem analizi ve mekânsal analizden ortaya çıkmakta ve duyguların, mekânsal deneyimlerin ve güç ilişkilerinin bu kentsel bağlamda nasıl iç içe geçtiğini ortaya koymaktadır: (i) Tarih ve bellek, (ii) Kültürel çeşitlilik ve sosyal etkileşim, (iii) Kimlik ve dahil etme, (iv) Direniş ve protesto, (v) Güç ve kontrol, (vi) Mekânsal dönüşüm ve modernizasyon, (vii) Toplumsal eşitsizlik ve marjinalleşme, (viii) Ekonomik faaliyetler ve tüketim.

Belirlenmiş olan bu kodların birbirleri ve mekân ile çok katmanlı bir ilişki içerisinde bulunmaktadır. Bu bağlamda “anlatı haritalaması” (*narrative mapping*), mekânsal verileri sunmanın ötesine geçerek, bunları belirli konumlarla bağlantılı anlatmakta ve hikayelerle bütünleştirmektedir. Bu görselleştirme ile “yer”lerin duygusal ve sosyal bağlamlarının daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlar. Mekânsal bilgileri kişisel ve kolektif deneyimlerle birleştiren anlatısal haritalama, mekân, duygu ve güç arasındaki karmaşık etkileşimleri yakalayan çok yönlü bir analiz sunmaktadır. Bu çalışmada Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi koridorunu incelerken, anlatısal haritalama bu alanların yalnızca fiziksel konumlar olmadığını, aynı zamanda tarihi anılar, kültürel çeşitlilik ve sosyal etkileşimlerle de iç içeliğini ortaya koymaktadır. Bu alanların kimlik oluşumu, dahil olma, direniş ve protesto için nasıl arenalar olarak hizmet ettiğini göstererek, kentsel dinamiklere daha ayrıntılı bir bakış açısı sağlamaktadır. Ek olarak, insanların belirli yerlerle ilişkilendirdiği duygusal bağlantıları ve anlamları inceleyen duygusal mekânsallığı analiz etmek için de önemlidir (Davidson, Bondi ve Smith, 2005). Bu haritalama ile Gezi Parkı'nın protesto alanı olarak kolektif hafızası ve duygusal önemi gibi kentsel ortamların duygusal manzaralarını gün yüzüne çıkarken; güç dinamikleri açısından, mekânsal düzenlemelerin ve kontrollerin güç ilişkilerini nasıl yansıttığına ışık tutmaktadır (Lefebvre, 1991/2014). Belirli mekanları kimin kontrol ettiğini ve bu kontrollerin nasıl uygulandığını görselleştirerek, güç ve direnişin mekânsal ifadelerine dair kritik

içgörüler sağlar. Toplumsal olarak deneyimleri ve anlatıları sürece dahil ederek katılımcı araştırmayı ve hikâye anlatıcılığını geliştirmektedir (Harley, 1989). Bu katılımcı yön, özellikle marjinal grupların seslerini ve deneyimlerini vurgulamak için değerlidir ve böylece mekânsal adalet ve kapsayıcılık üzerine tartışmalara katkıda bulunur (Soja, 2010).

Özetle, anlatı haritalama, mekân, duygu ve güç arasındaki karmaşık ilişkilerin anlaşılmasını derinleştiren güçlü bir metodolojik araçtır. Mekânsal, duygusal ve sosyal boyutları entegre eden kapsamlı bir çerçeve sunarak kentsel mekanların daha kapsamlı ve bütünsel bir analizine olanak tanımaktadır.

4. İSTANBUL'UN DUYGUSAL MEKANSALLIĞI ÜZERİNE

Araştırmanın bu bölümünde, duygu-mekân-iktidar ilişkisi, kolektif duyguların varlığının duygu siyaseti ile kentsel mekandaki yeniden üretimi eleştirel etnografik bir yorumlama ve değerlendirme ile sorgulamaya açılmaktadır. Türkiye’de yaşanan kent mekanlardaki düzenlemelerin, öncesinde veya sonrasında gelen duygu söylemleri ile gerçekleşiyor olması, duygu siyasetinin ve sembolik iktidarın kentsel boyutuna, yeni ürettiği ve kaybettiği duygusal mekanlara yönelik bir anlatı sunulmaktadır.

Kenti ve kentin üzerindeki müdahalesi hep var olan iktidarın eylemlerini duygu odaklı okumak, duyguların iktidarın mekânsal alan üzerinden sahip olduğu söz hakkını pekiştirme ve meşrulaştırma konusundaki gücü, günümüz Türkiye’sinin mekân-iktidar ilişkisini anlamak açısından önemli bir katmanı tanımlamaktadır. Bu nedenle Türkiye’de mekân-iktidar ilişkisine bir kavram daha ekleyerek duyguları odak alan okuma ile kentsel mekânı eleştirilen bir bakış açısı ile incelemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda İstanbul, Osmanlı İmparatorluğu'nun güçlü, görkemli ve egemen başkenti olarak geçmişinden gelen derin bir duygusal mirasa sahiptir. Bu miras, İstanbul'un İslam dünyasında fethinin önemini ve kudretini vurgulayan peygamberlik hadisleriyle daha da zenginleştirilmiştir. Çok partili dönemin başlangıcından bu yana, sağcı hükümetler siyasi stratejilerini imparatorluk hırısı, güç arayışı, üstünlük, refah ve İslam temalarına dayandırdılar. Bu ideolojik duruş, İstanbul'u önemli bir siyasi ve kültürel hedef haline getirdi. Sonuç olarak, İstanbul'un tarihi ve manevi önemi onu sağcı siyasetin merkezi haline getirdi ve kentin duygusal manzarası ile etkileşmektedir. Sosyoloji ve kent çalışmaları yürüten bir akademisyen olan Tokdoğan’ın (2018) Türkiye’deki sembolik siyaset ve onun duygusal tezahürlerine odaklandığı çalışmasında İstanbul’un, Adalet ve Kalkınma Partisinin (AKP) sembolik siyasetinin ana sembolik mekanlarından biri olduğunu belirterek, partinin kökenlerine ve ideolojisinin yüklediği anlam ve duygusal yatırımın merkezi olduğunun altını çizmektedir. Geçmişten günümüze sağ iktidarın politikaları ve stratejileri ile İstanbul’un, Cumhuriyet dönemi izlerine ve temsillerine müdahalelerde bulunarak, kenti rövanş alanına dönüştürmüştür (Tokdoğan, 2018, s.130). Bu doğrultuda bu araştırmanın Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi kesiti üzerinden yapılması kaçınılmaz

olmaktadır. Bu kesit tarihi ve sembolik önemi nedeniyle sağcı hükümetler için kritik öneme sahiptir. Tarihsel olarak bu kentsel mekân hem modernleşmenin hem de direnişin sembolü olmuş, kolektif hafızaya derinden yerleşmiştir. Sağcı hükümetler, ideolojik ve politik mesajlar iletmek, toplumsal muhalefeti bastırmak ve otoritelerini güçlendirmek için bu alanı kontrol etmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi hattının, duygu-mekân-iktidar ilişkisi bağlamında eleştirel etnografik yöntemle incelemek, İstanbul'un toplumsal ve politik yapısını anlamak için derinlemesine bir perspektif sunmaktadır. Duygu-mekân-iktidar ilişkisinin kentsel mekânın üretiminde sahip olduğu etki ve beraberindeki tepki mekân-zaman akışında nasıl gözlemlenmektedir?

4.1 Tarihsel Arka Plan ve Mekânın Sembolizmi

Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi kesiti, İstanbul'un kalbinde yer alarak kentin sosyo-kültürel, politik ve ekonomik dokusunun önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bölgenin mekânsal düzenlemeleri, tarihsel olayları ve sembolik yapıları, duygusal mekânsallığını şekillendirmektedir. Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi kesiti boyunca uzanan bu alanın duygusal mekânsallığını anlamak, mekân, toplum ve iktidar arasındaki karmaşık ilişkiyi de anlamak açısından önemli bir çalışma alanı yaratmaktadır. Tarihsel olarak, Taksim Meydanı, İstanbul'un kolektif hafızasında derin köklere sahip modernleşme ve direnişi sembolize etmektedir.

Geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet döneminin kentleşme pratikleri bize mekân, iktidar ve duygu arasındaki ilişkilerin ilk yansımalarını Taksim Meydanı üzerinden sunmaktadır. 20. yüzyılın başlarında Taksim Meydanı'nda gerçekleştirilen mekânsal yenilikler modern şehir planlamasının ilk örneklerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Cumhuriyet Anıtı ve Atatürk Kültür Merkezi (AKM) ile meydan, Türkiye'nin modernleşme ve Batılılaşma çabalarını temsil eder ve Cumhuriyet'in laik ve ilerici ideallerini somutlaştırır (Gül, 2012). Özellikle 1920'li yıllarda Cumhuriyet'in ilanından sonra meydan Cumhuriyetin simge mekanlarından biri haline gelmiştir. Bu dönemde Cumhuriyet Anıtı'nın inşası ve çevresinin yeniden düzenlenmesi, meydanın modern kimliğini güçlendirmiştir (Bozdoğan, 2001). 1928 yılında Cumhuriyetin ilanı ile yeni rejimin varlığını göstermek adına Türkiye'nin genelinde sembolik mekanların üretiminin en önemli örneklerinden biri olarak İtalyan heykeltıraş Pietro Canonica tarafından tasarlanan Cumhuriyet Anıtı Taksim

Meydanı'nda açılmış ve Taksim'e meydan kimliğini kazandırmıştır (Şekil 3). Taksim Meydanı aynı zamanda İstanbul'un toplu taşıma ağı için de önemli bir merkez haline geldi. Tramvay hatları ve otobüs durakları, meydanı şehrin diğer bölgelerine bağlayarak hem yerel halk hem de ziyaretçiler için önemli bir geçiş noktası haline gelmiştir. Bu bağlantı, meydanın sosyalleşme ve kamusal etkinliklerin merkezi olma rolünü daha da güçlendirmiştir (Tekeli, 2011). Bölge iyi bir ulaşım ağına sahip olmasının yanında aynı zamanda sosyal ve kültürel tesisler ile çevrili olması sinemaya, tiyatroya, eğlenmeye gelen herkesin Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesine yolunu düşürmektedir.

Şekil 3: Taksim Meydanı, Cumhuriyet'in "güvenli" meydanı

1940 yılında İstanbul'un modernleşme çabalarının bir uzantısı olarak, Taksim Meydanı'nı genişletme ve modern bir kent merkezi kurma hedefi ile Taksim Topçu Kışlası yıkılmıştır. Kışla'nın yıkımından sonra meydana çıkan alan günümüzün Gezi Parkı olarak kentte dahil edilmiştir. Gezi Parkı'nın oluşturulması ve Taksim Meydanı'nın yeniden düzenlenmesi, Henri Prost'un 1933-1950 yılları arasındaki kentsel planlama projeleri kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde Gezi Parkı, Prost'un modernist ve laik ilkelerini yansıtarak İstanbul'un kamusal alanları arasında önemli bir yer tutmaktadır. Prost'un planı, İstanbul'un modernleşme sürecinin bir parçası olarak geniş açık alanların ve parkların geliştirilmesine vurgu yapmış ve Gezi Parkı bu projelerin temel unsuru olarak hayata geçirilmiştir (Gül, 2009). İlk başlarda adını erken Cumhuriyet dönemi Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'den alan parkın adı, Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle 1950 yılında Gezi Parkı olarak değiştirilmiştir. Bu değişim, dönemin siyasi iklimini ve yeni hükümetin önceki dönemin izlerini silme

çabasını yansıtmaktadır (Gül, 2009; Çelik, 1993). Bu bağlamda, Gezi Parkı'nın planlama sürecinde parka İsmet İnönü'nün anısına bir heykel dikilmesi planlanıyordu. İsmet İnönü, Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci Cumhurbaşkanı olarak, modernleşme ve laiklik ilkelerinin önemli bir savunucusuydu ve heykelinin Gezi Parkı'na dikilmesi, bu mekânın Cumhuriyet değerleriyle olan bağını pekiştirerek, bu değerleri mekânsal olarak görünür kılabilmeyi hedeflemekteydi, fakat dönemin sosyal ve siyasi dinamikleri nedeniyle bu plan hayata geçirilememiştir. Heykelin Gezi Parkı'na dikilmesi planı dönemin eğilimlerine ve toplumsal hassasiyetlerine uygun olmadığı için iptal edilmiştir. Heykel daha sonra Maçka Taşlık Parkı'na yerleştirildi. Bu durum, tek parti döneminde bile kamuoyunun görüş ve itirazlarının dikkate alındığını ve kent planlamasında halkın eğilimlerinin önemli rolünü ortaya çıkarmıştır (Gül, 2009). İnönü heykelinin Gezi Parkı'na konulmaması kararı, parkın duygusal yükünü ve toplumsal anlamını değiştirmiş, mekânın hangi tarihsel ve politik anlatılarla ilişkilendirileceğini yeniden şekillendirmiş ve mekânsal duygusallığın, iktidarın ideolojik hedefleri doğrultusunda şekillendiğini göstermektedir.

İstanbul'un ve Taksim'in kültürel modernleşme süreçlerinin en önemli simgelerinden bir diğeri 1969 yılında yapımı tamamlanan Atatürk Kültür Merkezi (AKM), Hayati Tabanlıoğlu tarafından tasarlanan modernist mimarinin Türkiye'deki en önemli örneklerinden biridir. Geniş cam yüzeyler ve betonarme yapılardan oluşan binanın dış cephesi, döneminin estetik ve yapısal ilkelerini yansıtmaktadır (Gül, 2009). Cumhuriyet'in kültürel ve sanatsal mirasını yansıtacak şekilde inşa edilen bu yapı, Türkiye'nin modernleşme sürecinde sanat ve kültürün önemli rolünü ortaya koymaktadır (Bozdoğan, 2001). Adını Cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ten alan merkez, onun sanat ve kültüre olan bağlılığını ve vizyonunu temsil etmektedir (Tekeli, 2011). Sanat ve kültürel etkinliklere ev sahipliği yapmasıyla AKM önemli bir kültürel merkez haline gelmiştir. İnsanların sanatsal ve kültürel deneyimler aracılığıyla duygusal bağlar kurduğu bir yer olmuştur. Yenilenmesiyle ilgili tartışmalar ve çekişmeler bu duygusal bağların yoğunluğunu vurgulamaktadır. Çeşitli toplumsal gruplardan gelen yanıtlar AKM'nin kolektif hafızadaki önemini ve duygusal önemini vurgulamaktadır (Erçetin, 2014). Atatürk Kültür Merkezi (AKM), toplumsal ve siyasal bağlamda da önemli bir simgedir. 2013'teki Gezi Parkı protestoları sırasında ve 1 Mayıs İşçi Bayramı kutlamalarında AKM'nin cephesi protesto ve direnişin simgesi haline gelmiştir. Bu durum AKM'nin sadece bir kültür merkezi değil, aynı

zamanda toplumsal hareketlerin ve siyasal söylemlerin de sahnesi olduğunu vurgulamaktadır (Özkul, 2014).

Taksim Meydan'ın devamında 19. yüzyılda Pera olarak bilinen ve Osmanlı İmparatorluğu'ndan bu yana İstanbul'un ticari ve sosyal yaşamının merkezi olan İstiklal Caddesi, Avrupa kültürünün ve mimarisinin İstanbul'daki bir yansıması haline gelmiştir (Tekeli, 1994). Bu dönemde inşa edilen binalar, tiyatrolar ve kafeler caddenin kozmopolit karakterine katkıda bulunmaktadır. İstiklal Caddesi'nin kalbinde yer alan Galatasaray Meydanı, caddenin en önemli buluşma noktalarından biridir (Şekil 4). Tarih boyunca bu meydan pek çok toplumsal ve siyasal olayın odak noktası olmuştur. Meydanın merkezinde Osmanlı döneminden bu yana eğitim ve kültür alanında önemli bir kurum olan Galatasaray Lisesi yer almaktadır. Lise sadece bir eğitim kurumu değil, aynı zamanda Batılılaşmanın ve modernleşmenin de sembol konumdadır (Güvenç, 2009). Galatasaray Meydanı'nda düzenlenen çeşitli protesto ve yürüyüşler, meydanın sosyal ve duygusal önemini daha da artırmaktadır (Bilgin, 2007).

Şekil 4: Galatasaray Meydanı, Cumartesi barikatları

Eski Emek Sineması İstiklal Caddesi'nin kültürel yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. 1924 yılında açılan sinema, uzun yıllar İstanbul'un en prestijli sinemalarından biri olarak hizmet vermiştir. Sinemanın bulunduğu bina, zamanla pek çok kültürel etkinliğe ev sahipliği yapmış ve İstanbul'un sanat yaşamının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Bilgin, 2007). Emek hem yerel hem de uluslararası film festivallerine ev sahipliği yaparak sinema ve sanat tutkunlarının buluşma noktası haline gelmiştir. İstanbul'un modernleşmesinin sembolü olan Emek Sineması, Batı

kültür ve sanatını yansıtan, şehrin kozmopolit ve modern kimliğini temsil ederken, sinemanın tarihi ve mimari özellikleri de İstanbul'un kültürel mirasının önemli bir parçası olarak kabul edilmiştir (Güvenç, 2009). 2010'lu yıllarda Emek Sineması'nın yıkılıp yerine alışveriş merkezi yapılması (Şekil 5) yönündeki planlar geniş çaplı protestolara ve halkın tepkisine yol açarak, mekânın duygusal boyutunu farklı bir noktaya taşımıştır. Yıkım birçok kişi tarafından nostaljik bir kayıp ve mekânsal müdahalelerin kültürel miras üzerindeki yıkıcı etkisinin bir örneği olarak görülmektedir (Bilgin, 2007). Protestolar sırasında sanatçılar, sinemaseverler ve çeşitli sivil toplum kuruluşları, Emek Sineması'nın korunması ve yeniden açılması için savunuculuk faaliyetleri düzenledi. Bu tepkiler sinemanın toplumsal hafızadaki derin izini ve duygusal mekânsal önemini ortaya çıkarmıştır (Örs, 2014).

Şekil 5: Grand Pera, Bir sinemadan fazlası

İstiklal Caddesi'nin mekânsal duygusallık adına sembolik öneme sahip bir diğer mekanlarından biri 19. yüzyılda yapılmış olan Narmanlı Han'dır. Yıllar boyunca pek çok sanatçı, yazar ve aydının yaşam ve çalışma alanı olarak hizmet veren Narmanlı Han, İstanbullular için pek çok duygusal ve nostaljik anıların merkezi olmuştur. Özellikle 20. yüzyılın ortalarında avlusu ve odaları İstanbul sanat ve edebiyat dünyasının önemli isimlerini ağırlamıştır. Narmanlı Han, yaratıcı çalışmaların, entelektüel tartışmaların ve sanatsal üretimlerin mekânı olarak pek çok kişi için özel bir yere sahiptir (Bilgin, 2007). Ünlü ressamlar, heykeltıraşlar ve yazarlar tarafından sık sık ziyaret edilip kullanılmış, şehrin kültürel yaşamında derin izler bırakan han, İstanbul'un kültürel ve sanatsal mirasının önemli bir simgesidir. Avlusu ve çevresinde düzenlenen sergiler, toplantılar ve etkinlikler sembolik önemini daha da güçlendirmiştir (Güvenç, 2009). Narmanlı Han'ın restorasyonu ve yeniden kullanımı

toplumsal hafızada ve duygusal mekânsallıkta önemli değişikliklere yol açmıştır. 2010'lu yıllarda başlayan restorasyon çalışmaları, Han'ın tarihi ve kültürel dokusunun korunması gerektiği konusunda kapsamlı tartışmalara yol açmıştır. Pek çok sanatçı, tarihçi ve İstanbullu, Han'ın orijinal yapısının korunması ve ticari merkeze dönüştürülmemesi gerektiğini savunmuştur (Örs, 2014). Bu tepkiler, “Han”ın toplumsal hafızadaki derin yerini ve duygusal mekânsal önemini vurgulamıştır.

Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi hattını kolektif duygusal mekân bir diğer tarihsel perspektifi tarih boyunca çeşitli toplumsal hareketlere ve protestolara ev sahipliği yapmış olmasıdır. Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi, toplumsal dayanışma ve direnişin sembolik mekânlarıdır. Bu mekânlar, farklı toplumsal grupların ve hareketlerin buluşma noktası olarak, ortak hafızanın ve kolektif duyguların inşa edildiği alanlardır. 1 Mayıs kutlamaları, Cumartesi Anneleri ve Gezi Parkı protestoları gibi önemli toplumsal olaylarının gerçekleşmiş olması, Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesini toplumsal direnişin ve muhalefetin bir sembolü olarak konumlandırmaktadır. Cumartesi Anneleri'nin yıllardır sürdürdüğü oturma eylemleri, kayıpların bulunması ve adaletin sağlanması için verilen mücadeleyi simgelemektedir. Cumartesi Anneleri, 1995'ten beri her hafta Taksim Meydanı'nda bir araya gelerek, kaybedilen yakınlarının akıbetini soruyor ve adalet talep ediyorlar. Bu eylemler, Emile Durkheim'ın ritüellerin toplumsal dayanışmayı pekiştirme işleviyle doğrudan ilişkilidir. Durkheim'a göre, ritüeller toplumsal bağları güçlendirir ve topluluğun birliğini sağlar (1915). Cumartesi Anneleri'nin eylemleri de bu bağlamda, toplumsal hafızada derin izler bırakmakta ve dayanışma duygusunu pekiştirmektedir. Gezi Parkı direnişi ise, 2013 yılında Taksim Meydanı'nda gerçekleşmiş ve çevre bilinci ile toplumsal adalet taleplerinin birleştiği bir hareket olarak tarih sahnesine çıkmıştır. Bu direniş, iktidarın mekânsal düzenlemelerine karşı bir tepki olarak başlamış, ancak kısa sürede geniş çaplı bir toplumsal harekete dönüşmüştür. Foucault'nun (1975) biyopolitika ve iktidar kavramları, Gezi Parkı direnişi bağlamında anlam kazanmaktadır. Foucault, iktidarın bireylerin yaşamını nasıl kontrol ettiğini ve düzenlediğini açıklar (1975). Gezi Parkı direnişi, bu kontrol mekanizmalarına karşı bir direniş olarak ortaya çıkmıştır ve toplumsal bir bilinç yaratmıştır. Harvey'in (1989) mekânın politik ekonomisi üzerine düşünceleri de bu bağlamda önemlidir: "Mekânın politik ekonomisi, toplumsal iktidar ilişkilerinin mekânsal ifadesidir" (Harvey, 1989). Gezi Parkı direnişi, iktidarın mekân üzerindeki kontrolüne karşı bir direniş olarak, toplumsal iktidar ilişkilerinin yeniden şekillenmesini sağlamıştır. Bu direnişler,

Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nin duygusal ve toplumsal anlamını derinleştirir ve toplumsal bağların güçlenmesine katkıda bulunur. Cumartesi Anneleri'nin sessiz ve kararlı duruşu ile Gezi Parkı direnişinin kitlesel ve coşkulu eylemleri, bu mekânların toplumsal hafızasında derin izler bırakmıştır. Çünkü "Mekânlar, toplumsal ve duygusal bağların inşa edildiği ve yeniden üretildiği yerlerdir" (Low, 2016). Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi, bu bağlamda, toplumsal hareketlerin ve direnişlerin izlerini taşıyan ve bu izler üzerinden toplumsal bağları güçlendiren kritik mekânlar olarak var olmaktadır. Gambetti'nin de belirttiği gibi, "Gezi Parkı direnişi, mekânın politik ve toplumsal anlamını yeniden tanımlayan bir hareket olarak, kolektif bir direniş ve dayanışma pratiği ortaya koymuştur" (2014). Bu direniş, Taksim Meydanı'nın ve İstiklal Caddesi'nin toplumsal hafızasında önemli bir yer edinmiş ve bu mekânların sembolik değerini artırmıştır. Gambetti (2014), Gezi Parkı direnişinin, mekânın toplumsal ve duygusal anlamlarını nasıl dönüştürdüğünü ve toplumsal hareketlerin mekân üzerindeki etkilerini derinlemesine incelemektedir. Bu bağlamda, Gezi Parkı direnişi, sadece bir çevre hareketi olarak değil, aynı zamanda toplumsal adalet ve özgürlük taleplerinin mekânsal bir ifadesi olarak da değerlendirilebilir (Şekil 6).

Şekil 6: Gezi Parkı, Direniş ve Park (Url -1)

Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi, toplumsal aidiyet ve kimlik politikalarının da yoğun olarak yaşandığı mekânlardır. Bu mekânlar, sadece toplumsal hareketlerin sahnelendiği yerler değil, aynı zamanda kimliklerin ve aidiyet duygularının inşa edildiği ve yeniden üretildiği alanlardır. LGBT+ Onur Yürüyüşleri ve Feminist Gece Yürüyüşleri, bu bağlamda önemli rol oynar. Bu etkinlikler, toplumsal cinsiyet eşitliği ve LGBT+ hakları mücadelesinin görünürlüğünü artırır ve bu hareketlerin toplumsal kabulünü güçlendirir. LGBT+ Onur Yürüyüşleri, İstanbul'da 2003 yılından itibaren

düzenlenmeye başlamış ve yıllar içinde büyüyerek binlerce insanın katıldığı büyük bir etkinliğe dönüşmüştür. Bu yürüyüşler, LGBT+ bireylerin kamusal alanda varlıklarını göstermelerine ve hak taleplerini duyurmalarına olanak tanır. Ahmed, duyguların toplumsal bağlamda nasıl şekillendiğini ve paylaşıldığını incelerken, "Duygular, bireylerin toplumsal dünyada nasıl yer aldıklarını anlamak için kritik bir öneme sahiptir" demektir (2004). Onur Yürüyüşleri, LGBT+ bireylerin toplumsal dünyada yerlerini bulmalarına ve duygusal bağlarını güçlendirmelerine katkıda bulunur. Benzer şekilde, Feminist Gece Yürüyüşleri de toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin önemli bir parçasıdır. Bu yürüyüşler, 2003 yılından beri 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde düzenlenir ve kadınların kamusal alanda eşitlik taleplerini dile getirmelerine olanak tanır. Feminist Gece Yürüyüşleri, kadınların ve LGBT+ bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine karşı çıkmalarını ve haklarını savunmalarını sağlar. Butler, cinsiyetin performatif bir eylem olduğunu ve toplumsal cinsiyet rollerinin sürekli olarak yeniden üretildiğini savunur (1990). Feminist Gece Yürüyüşleri, bu performatif eylemin bir parçası olarak, toplumsal cinsiyet eşitliği taleplerini kamusal alanda görünür kılar. Bu etkinlikler, toplumsal kimliklerin ve aidiyet duygularının mekânsal bağlamda nasıl inşa edildiğini ve yeniden üretildiğini göstermektedir. Gambetti'nin belirttiği gibi, "Kamusal alan, toplumsal kimliklerin inşa edildiği ve bu kimliklerin politik olarak ifade edildiği bir sahnedir" (2014). Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi, bu kimliklerin ifade edilmesine ve toplumsal kabul görmesine olanak tanır. LGBT+ Onur Yürüyüşleri ve Feminist Gece Yürüyüşleri, sadece birer etkinlik olmanın ötesinde, toplumsal kimliklerin ve aidiyet duygularının mekânsal olarak inşa edildiği ve yeniden üretildiği önemli süreçlerdir. Halbwachs ise bireysel hafızaların toplumsal bağlamda şekillendiğini ve kolektif hafızanın toplumsal gruplar tarafından inşa edildiğini savunmaktadır (1992). 1 Mayıs İşçi Bayramı kutlamaları, işçi sınıfının toplumsal hafızasında önemli bir yer tutar ve bu etkinliklerin Taksim Meydanı'nda yapılması, mekânın sembolik değerini artırır. 1 Mayıs etkinliklerinin 1977 yılında Taksim Meydanı'nda yaşanan Kanlı 1 Mayıs olayları ile hafızalara kazındığı bilinmektedir (Ergün, 2017). Bu tür olaylar, mekânın toplumsal ve politik anlamını pekiştirir. Benzer şekilde, Emek Sineması'nın yıkılması ve Taksim Cami'nin inşa edilmesi gibi mekânsal değişiklikler, kültürel mirasın korunması ve yeniden üretimi konusunda toplumsal tartışmalara yol açmıştır. Emek Sineması'nın yıkılması, kültürel mirasın korunması konusunda önemli bir örnek teşkil ederken, bu olay birçok kültürel ve sivil toplum örgütünün tepkisini çekmiştir (Şenol Cantek, 2015). Taksim Cami'nin inşası ise,

mekânın dinsel ve kültürel kimliğinde önemli bir değişikliği işaret eder (Bilgin, 2021). Taksim Meydanı'nda gerçekleşen toplumsal olaylar, bu mekânın kolektif hafızasını güçlendirir ve duygusal anlamını derinleştirir. Toplumsal hafıza, toplu etkinlikler ve ritüeller aracılığıyla sürekli olarak yeniden üretilir. Bu süreçte, bireylerin duygusal deneyimleri kolektif bir düzeye taşınır ve toplumsal bağlar güçlenmektedir. 1 Mayıs İşçi Bayramı kutlamaları, Cumartesi Anneleri'nin buluşmaları, Onur Yürüyüşü, Feminist Gece Yürüyüşü ve Gezi Parkı direnişi gibi etkinlikler, Taksim Meydanı'nın toplumsal hafızasını pekiştirir ve toplu etkinlikler sırasında, bireyler arasında duygusal bağlar güçlenir ve bu bağlar, toplumsal dayanışmanın ve birlikteliğin temellerini oluşturmaktadır. Belirli mekânlarda gerçekleşen toplumsal olaylar, bu mekânların sembolik anlamlarını ve duygusal değerlerini pekiştirir. Taksim Meydanı'ndaki protestolar ve anma törenleri, toplumsal hafızanın somutlaştığı alanlar olarak, bu mekânın toplumsal hafızasını güçlendirmekte ve duygusal anlamını derinleştirmektedir.

Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi, Cumhuriyetin modernleşme ve toplumsal dönüşüm ideallerini simgelemekte ve siyasi ve toplumsal hareketlerin merkezi olarak, tarih boyunca İstanbul'un ticari, kültürel ve sosyal yaşamının kalbi olarak kentsel bellekte ve kolektif duyguların üretiminde önemli bir yer almaktadır. Bu durum çok partili dönemden beri özellikle sağ iktidar için bu mekânı kritik bir yer haline getirmiştir. Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi koridorunu kontrol etmek stratejik amaçlara hizmet etmektedir. İdeolojik ve politik mesajlar yansıtımlarına olanak tanımaktadır. Taksim Camii'nin inşası, İslami bir kimliği tarihsel olarak laik bir alana kazıma çabasına örnektir (Çınar, 2019). Bu müdahale, sembolik manzarayı hükümetin ideolojik duruşuyla uyumlu hale getirmek için yeniden yapılandırır. Bu mekânın kontrolü, sağcı hükümetlerin toplumsal muhalefeti bastırmasını sağlamaktadır. Protestolar sırasında sık sık polis varlığı ve sıkı güvenlik önlemleri, bu sembolik alanda düzeni sağlama ve muhalefeti önleme niyetini göstermektedir (Erçetin, 2014). Sonuç olarak, Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi, duygusal mekânsallığın, toplumsal hafızanın, kültürel mirasın, dayanışmanın, direnişin, aidiyetin, sembolizmin, kimlik politikalarının, eşitliğin ve anmanın kesiştiği sembolik mekânlardır. Bu mekânlarda yaşanan toplumsal ve duygusal dinamikler, mekânın toplumsal ve duygusal üretimini ve iktidarın bu süreçlerdeki rolünü anlamak için kritik bir perspektif sunar. Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nde yaşanan deneyimler, bu mekânların duygusal ve toplumsal anlamlarını derinleştirir ve toplumsal bağların güçlenmesine katkıda

bulunmaktadır. Eleştirel etnografya merceğinden bakıldığında, bu alanı kontrol etmenin birden fazla stratejik amaca hizmet ettiği açıktır: ideolojik mesajları iletmek, muhalefeti bastırmak ve gücü pekiştirmek. Bu nedenle, Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi, İstanbul'un duygusal mekânsallığının merkezinde yer almaya devam etmekte ve mekân, hafıza ve güç arasındaki karmaşık etkileşimi somutlaştırmaktadır.

4.2 Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi Kesitinin Duygusal Kodları

Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi koridoru, İstanbul'un duygusal mekânsallığında merkezi bir yere sahiptir. Hem modernleşme çabaları hem de toplumsal direniş için bir sahne olan bu alan, derin sembolik ve duygusal öneme sahiptir. Mekân, duygu ve gücün bu karmaşık etkileşimini analiz etmek için, teorik çerçeveler ve tematik kodlarla bilgilendirilen anlatı haritalaması kapsamlı bir yaklaşım sunmaktadır. Bu analizin teorik temelleri, eleştirel etnografya, mekânsal adalet ve duygusal mekânsallıktan alınan kavramlardan yararlanır. Bu çerçeveler, Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi koridoruna gömülü tarihi ve sembolik anlamları ve oyundaki güç dinamiklerini anlamamızı sağlar. Temel temalar şunlardır: (i) Ulusal kimlik ve tarihsel hafıza, (ii) Direniş ve protesto, (iii) Kültürel çeşitlilik ve sosyal etkileşim, (iv) Kimlik ve kapsayıcılık, (v) Ekonomik faaliyet ve tüketim ve (vi) Güç ve kontrol.

(i) *Ulusal kimlik ve tarihsel hafıza*: Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi kesiti, ulusal kimlik ve tarihsel belleğin karmaşık bir katmanını bünyesinde barındırmaktadır. Bu çalışma, bu yönlerin kesitin duygusal mekânsallığına nasıl yerleştirildiğini araştırarak, kamusal alanların ulusal anlatılar ve kolektif anıların müzakere edildiği yerlere nasıl dönüştüğünü incelemektedir. Taksim Meydanı, Cumhuriyet Bayramı kutlamaları ve resmi askeri geçit törenleri gibi önemli ulusal etkinliklerin tarihi olarak merkezi bir nokta olmuştur. Bu etkinlikler, Meydanın Türk milliyetçiliğinin ve devlet gücünün bir sembolü olarak rolünü güçlendirmiştir (Bozdoğan, 2001). Cumhuriyet Anıtı gibi önemli anıtlar, Türkiye'nin laik temellerinin ve Kemalist modernleşme vizyonunun güçlü sembolleri olarak durmaktadır. Bu anıtlar yalnızca fiziksel yapılar değil, aynı zamanda her biri ulusal tarihin bir versiyonunu anlatan kolektif hafızanın depolarıdır (Göle, 2015). Anıtta düzenlenen anma etkinlikleri ve ulusal kutlamalar vatanseverlik, gurur ve saygı duygularını uyandırmaktadır. Bu toplantılar, anıtın kolektif hafızanın bir yeri olarak rolünü güçlendirir ve geçmiş mücadeleleri çağdaş ulusal kimlikle ilişkilendirilmektedir. İstiklal Caddesi'nin Batılılaşma ve kültürel modernleşmenin

merkezi olarak tarihsel evrimi, sembolik önemine katkıda bulunur. İstiklal Caddesi, tarihi sinemalar, kiliseler ve elçiliklerle sıralanmış, İstanbul'un kültürel omurgası olarak hizmet vermiştir. Caddenin mimarisi ve kurumları, Osmanlı, azınlık ve kozmopolit tarihlerinin katmanlarını anlatarak Türk kimliğinin karmaşık bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır.

İstiklal, onlarca yıl boyunca çok kültürlü bir bulvardan ticari bir alışveriş caddesine dönüşmüş, tarihi hafızanın aşınması ve kültürel mirasın ticarileştirilmesi konusunda endişelere yol açmıştır (Keyder, 2005). Aynı zamanda çağdaş ulusal hafızanın bir parçası haline gelen Gezi Parkı protestoları gibi önemli politik gösterilerin de mekânı olmuştur. Bu protestolar genellikle Türkiye'de devam eden demokratik haklar mücadelesinde önemli anlar olarak çerçevelenir, resmi anlatılara meydan okur ve yeni hafıza katmanları yaratmaktadır.

Birçok paydaşı için kesit, ulusal gururla iç içe geçmiş derin bir aidiyet ve nostalji duygusu uyandırırken; koridor boyunca gerçekleşen olaylar ve dönüm noktaları, geçmiş mücadelelerin, başarıların ve travmaların kolektif anılarını tetiklemektedir. Zamanla İstiklal Caddesi'nin neoliberal politikaların altında ezilerek hızla ticarileşmesi ve algılanan homojenleşmesi, caddenin tarihi ve kültürel karakterinin azaldığını gören birçok sakin arasında bir kayıp duygusuna yol açmıştır. Bu değişikliklere rağmen, koridor, tarihi anlatıların sürekli olarak yeniden yorumlandığı ve tartışıldığı bir dayanıklılık ve direnç alanı olmaya devam etmektedir.

Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi kesiti, kentsel alanların ulusal kimlik ve tarihsel hafızayla nasıl aşılandığının, onları geçenlerin duygusal mekânsallığı tarafından nasıl şekillendirildiğinin ve şekillendirildiğinin derin bir örneği olarak duruyor. Bu çalışma, eleştirel etnografya yoluyla, bu alanların ulusal ifade, itiraz ve hafıza oluşturma için nasıl tuval görevi gördüğünü göstermektedir.

(ii) *Direnış ve protesto*: Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi koridoru uzun zamandır siyasi gösteriler ve toplumsal hareketler için önemli bir yer olmuştur. Bu eleştirel etnografik analiz, bu koridorda gerçekleşen direniş ve protesto ile ilişkilendirilen duygusal mekânsallığı araştırarak, bu olayların koridorun mekânsal ve duygusal manzaralarını nasıl şekillendirdiğinin anlatı katmanlarını oluşturmaktadır. Birçok kişi için Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi yalnızca fiziksel mekanlar değil, aynı zamanda Türkiye'de demokrasi ve özgürlük mücadelesinin sembolleridir. Bu mekâna olan duygusal bağ yoğundur ve birçok kişi bunları ülkedeki medeni özgürlükler ve direnişin ilk noktası olarak görmektedir (White, 2013). Koridor, yalnızca belirli

politikalara karşı değil, aynı zamanda sansür, baskı ve adaletsizlik gibi daha geniş sorunlara karşı da direnişi sembolize eder hale gelmiştir. Alan, direnişin anlatılarını anlatan çeşitli anıtlar ve grafitilerle işaretlenmiş bir hafıza ve devam eden mücadele alanını temsil etmektedir (Navaro-Yashin, 2012). Taksim Meydanı'nın kamusal gösteriler için bir alan olarak tarihi, işçi protestolarından siyasi mitinglere kadar zengin ve çeşitlidir. Alan, 2013'teki Gezi Parkı protestoları sırasında uluslararası ilgi gördü; bu protestolar parkı yeniden geliştirmekten kurtarmak için küçük bir oturma eylemi olarak başladı ancak hızla otoriterliğe karşı daha geniş bir harekete dönüşmüştür. Protestocular, meydanı korku ve şiddete rağmen derin bir topluluk ve kolektif güç duygusu yaşadıkları bir "özgürlük savaş alanı" olarak tanımladılar (Harvey, 2012). Duygusal deneyimler yoluyla mekânın bu dönüşümü, yer ve duygu arasındaki dinamik etkileşimi vurgular. Taksim Meydanı'nın protesto ve direniş alanı olarak sembolik anlamı, anlatılar ve kolektif hafıza aracılığıyla güçlendirilir. Meydan, politik ve toplumsal dramaların ortaya çıktığı bir "kamu sahnesi" olarak görülür. Bu sembolizm, protestolara katılanların deneyimlerine derinlemesine yerleşmiştir ve mekâna bir meydan okuma ve umut duygusu aşılamaktadır (Goodwin, 2001).

Hükümetin Taksim Meydanı'nı kontrol etme veya yeniden yapılandırma girişimleri, kamusal alan ve önemi üzerindeki devam eden çatışmayı vurgulamaktadır. Kamusal toplantıları yasaklama, gözetimi artırma ve protestolar sırasında polis varlığı gibi önlemler, gerginlik katmanları eklemiş ve alanın duygusal manzarasını dönüştürmüştür (Göle, 2015).

Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi koridorundaki direniş ve protesto anlatısı, kentsel alanların politik ve toplumsal hareketlerdeki rolüne dair güçlü bir kanıt sunmaktadır. Bu anlatı, eleştirel etnografya yoluyla, bu alanların şehrin kimliği ve ulusun politik söylemiyle derinden iç içe geçmiş, duygusal olarak yüklü itiraz ve ifade alanları olduğunu vurgulamaktadır. İstanbul gelişmeye devam ettikçe, Taksim ve İstiklal'in duygusal ve mekânsal anlatıları, kentsel Türkiye'deki direniş dinamiklerini anlamak için merkezi olmaya devam edecektir.

(iii) *Kültürel çeşitlilik ve sosyal etkileşim:* İstiklal Caddesi'nin kültürel ve sosyal bir merkez olarak rolü, neşe, birlik, kültürel gurur ve topluluk ruhu duyguları yaratır. Festivaller ve kamusal toplantılar, aidiyet duygusunu ve paylaşılan kültürel kimliği teşvik eder. İstanbul Caz Festivali sokağı müzik ve çeşitliliğin kutlandığı bir yere dönüştürerek neşe ve kültürel gurur atmosferi yaratır (Massey, 2005). Bu etkinlikler,

mekanların toplumsal önemlerini güçlendirerek kolektif duyguları nasıl uyandırıp geliştirebileceğini göstermektedir.

(iv) *Kimlik ve kapsayıcılık*: İstanbul'da canlı ve tarihsel olarak yüklü bir eksen olan Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi hattı, kimlik ve dahil etme merceklerinden kentsel duygusal mekânsallığı incelemek için benzersiz bir alan sunmaktadır. Eleştirel etnografik yöntemler kullanarak, bu koridorun hem aidiyet hem de dışlanma alanı olarak nasıl hizmet ettiğini araştıran anlatı haritası ve sosyal etkileşimlerin ve kimlik müzakerelerinin karmaşık katmanlarını ortaya koymaktadır. Tarihsel olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin laik ve modern özlemlerini sembolize eden hat, inşa edilen cami, kamusal alanlarda daha görünür bir İslami kimliğe doğru bir kaymayı gösteren bir dini kimlik katmanı sunmuştur; bu, bazılarında yankı bulurken diğerlerini yabancılaştırmaktadır (Göle, 2015). Kentin çeşitli etnik ve dini yapısını yansıtan çok sayıda mağaza, kilise, cami ve kültürel merkeze ev sahipliği yapan kozmopolit tarihiyle ünlü olan İstiklal Caddesi, kapsayıcı bir kentsel dokuyu tasvir ederek bölgenin kimliğinin kritik bir unsurudur.

Şekil 7: İstiklal Caddesi, "Birlikte" güçlüyüz (Url -2)

İstiklal Caddesi'ndeki yıllık Onur Yürüyüşü (Şekil 8), mekânın kimliği ifade etmek ve kapsayıcılığı teşvik etmek için nasıl bir yer olabileceğinin güçlü bir örneğidir. Katılımcılar genellikle etkinliği gurur, kabul ve dayanışma duygularının baskın olduğu duygusal bir özgürleşme olarak tanımlamaktadır. Yürüyüş, sokağı LGBTQ+ hakları ve özgürlüğünün bir sembolüne dönüştürüyor, toplumsal normlara meydan okuyor ve kapsayıcılığı teşvik etmektedir (Ahmed, 2004; Turner, 1969). Bir zamanlar Türkiye'nin diğer birçok Müslüman çoğunluklu ülkeye kıyasla nispeten açık

duruşunun simgesi olan İstiklal Caddesi boyunca düzenlenen yıllık LGBTQ+ Onur Yürüyüşü, artan kısıtlamalarla karşı karşıyadır. Bu değişikliklerin LGBTQ+ topluluğu için aidiyet ve dışlanmanın duygusal ve mekânsal deneyimleri üzerindeki etkisi kaçınılmazdır. Benzer şekilde bölgenin geleneksel bir işçi mitingleri ve siyasi protestolar mekânı olarak rolü, sivil katılım ve direniş alanı olarak işlevine işaret etmektedir. Fakat, artan polis varlığı ve hükümetin protestolara yönelik baskıları bu dinamikleri dönüştürdü ve sıklıkla bu muhalif görüşlerin kamusal ifadelerini daha az hoş karşılanır ve daha tehlikeli hale getirmiştir.

Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi koridoru, karmaşık kimlik ve katılım katmanları aracılığıyla, kentsel alanların duygusal mekânsallığına örnek teşkil etmektedir. Bu boyutlara odaklanan eleştirel etnografya ile mekânın hem ifade hem de baskı alanları olduğunu, kimliklerin inşa edildiği, tartışıldığı ve sergilendiği yerlerdir.

(v) *Ekonomik faaliyet ve tüketim:* Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi, İstiklal Caddesi yalnızca kültürel ve tarihi bir merkez değil, aynı zamanda heyecan, merak, memnuniyet ve hoşnutluk duyguları yaratan yoğun ekonomik faaliyet ve tüketimin merkezidir. Sokağın hareketli dükkanları, kafeleri ve restoranları ekonomik canlılığı ve tüketici kültürünü sembolize eder. Sembolik etkileşimciliğin bu yönü, ekonomik faaliyetlerin kentsel alanların duygusal manzarasını nasıl şekillendirdiğini vurgulamaktadır (Zukin, 1995). Yıllar geçtikçe İstiklal Caddesi önemli bir ticarileşmeye uğradı ve yerel işletmeler giderek daha fazla çokuluslu şirketler ve lüks markalarla değiştirilmiştir. Bu değişim yalnızca ekonomik manzarayı değil, aynı zamanda bölgenin kültürel ve duygusal dokusunu da etkilemiştir (Keyder, 2005). İstiklal Caddesi'nin soylulaştırılması, geleneksel zanaatkarların ve uzun süredir var olan yerel işletmelerin küresel perakende zincirleri tarafından geride bırakılmasıyla kültürel mirasın kaybı hakkında tartışmalara yol açmaktadır. Bu ekonomik değişim birçok kişi tarafından bölgenin benzersiz kimliğinin kaybı ve tüketici kültürünün homojenleşmesi olarak algılanmaktadır. Tarihi dükkanların uluslararası perakendecilerle değiştirilmesi, caddenin eski karakterini hatırlayan İstanbullular arasında nostalji ve kayıp duyguları uyandırırken, küresel kapitalizm karşısında yerel kimliklerin ve tarihlerin aşınmasına ilişkin endişeleri de vurgulamaktadır (Pamuk, 2003). Tersine, Taksim-İstiklal'deki perakende manzarasının modernleşmesi ve uluslararasılaşması, bu gelişmeleri İstanbul'un yükselen küresel statüsünün bir işareti olarak gören sakinler arasında gurur ve özlem duyguları da yaratabilmektedir. Değişen bir ekonomik manzarada varlıklarını ve alakalarını sürdürmeye çalışan yerel

girişimciler ve sanatçılar arasında da bir direnç ve uyum dinamiği vardır. Bu çabalar genellikle yerel kültürel ve ekonomik çeşitliliği korumayı amaçlayan topluluk girişimleri tarafından desteklenmektedir (Yükseker, 2017).

Özetle, ekonomik dönüşümler ve duygusal tepkiler arasındaki etkileşim, küreselleşmenin, yerel kimliğin, nostaljinin ve direnişin bir arada var olduğu karmaşık bir manzarayı ortaya çıkarmaktadır.

(vi) *Güç ve kontrol*: Taksim Meydanı'nda, özellikle siyasi mitingler sırasında polis ve devlet müdahalelerinin varlığı, korku, baskı, güvensizlik ve direniş duyguları yaratıyor. Bu dinamik, güç ilişkilerinin mekânsal olarak nasıl tezahür ettiğini ve deneyimlendiğini vurguluyor. Protestocular ve sıradan vatandaşlar, sıklıkla korku ve meydan okumanın bir karışımını deneyimleyerek bu güç dinamiklerini yönlendirirler. Protestolar sırasında yoğun polis varlığı, devletin kamusal alanlar üzerindeki kontrolünün ve bireysel ve kolektif duygular üzerindeki etkisinin çarpıcı bir hatırlatıcısıdır (Foucault, 1977).

Taksim Meydanı ve beraberinde İstiklal Caddesi, uzun zamandır İstanbul'daki toplumsal toplantıların, kutlamaların, protestoların ve siyasi hareketlerin odak noktası olmuştur. Geleneksel olarak yıllık Onur Yürüyüşü ve 1 Mayıs mitingleri gibi laik kutlamalar ve toplumsal hareketlerle ilişkilendirilen meydan, İstanbul'un karmaşık kimliğini somutlaştırmıştır; Osmanlı geçmişi ile laik, modern bir cumhuriyet arasında kalmıştır. Bu tarihsel olarak laik ve politik olarak yüklü alanda önemli bir cami inşa etme kararı, iktidardaki hükümetin Türk kamusal yaşamının merkezinde İslami değerleri yeniden öne çıkarmak ve böylece sembolik manzarayı değiştirmek için kasıtlı bir hamlesi olarak görülebilir (Göle, 2015). Taksim Cami'nin inşası, İstanbul'daki güç, kontrol ve duygusal politika dinamiklerini anlamak için önemli çıkarımlara sahiptir. Tarihi ve sembolik olarak yüklü bir yer olan Taksim Meydanı'nda bulunan cami, mimarinin siyasi güçler tarafından kamuoyunu şekillendirmek ve kontrolü sağlamak için nasıl kullanıldığına dair örnek teşkil etmiştir. Muhafazakâr destekçiler için cami, kamusal alanda İslami bir kimliğin yeniden doğrulanması olarak durur ve Taksim Meydanı ile uzun süredir ilişkilendirilen laik anlatılara doğrudan karşı çıkmaktadır. Recep Tayyip Erdoğan'ın 1994'te Refah Partisi'nden İstanbul Büyükşehir Belediye başkan adayı olduğu tarihten beri Taksim Meydanı'nda bir cami isteğini şu sözleri ile belirtmiştir: "Burası Taksim Cami için 20 yıl önce düşünülmüş olan bölgedir, 20 yıl kadar öncesine dayalı bir konuşmadır bu. İnşallah buranın temelini atmak bize nasip olur" (Url-3). Erdoğan'dan önce de Taksim'de bir camii

isteği siyasi çevrelerce dile getirilmiştir. Menderes döneminde günümüzde Taksim Cami'nin konumlanmış olduğu alan cami yapımı için belediyeye tesis edilmiştir ve bazı iş adamları ve siyasetçilerin katılımıyla "Taksim Camini Yaptırma Derneği" kurulmuştur (BBC News Türkçe, 2021). 1960 darbesi sonrasında iktidara gelen Süleyman Demirel, 1965'te Adnan Menderes ile benzer bir girişimde bulunmuştur. Caminin açılış konuşması (Şekil 9) dini duyguların izlerini şu konuşma ile yansıtmaktadır:

" Taksim Cami 1,5 asırlık bir mücadelenin sonucudur... Burada camii yapımına müsaade bile yok, adeta kümes gibi bir yerde gazeteler üzerinde müminler namazlarını eda etmeye çalışıyorlardı" diyen Erdoğan, sözlerini şöyle sürdürdü: "40'lı, 50'li yıllardan bugünlere kimler geldi, kimler geçti. Milletimiz 150 yıllık hayaline bugün kavuşmuştur." (Url-3).

Şekil 8: Taksim'de "ilk" namaz (Url -4)

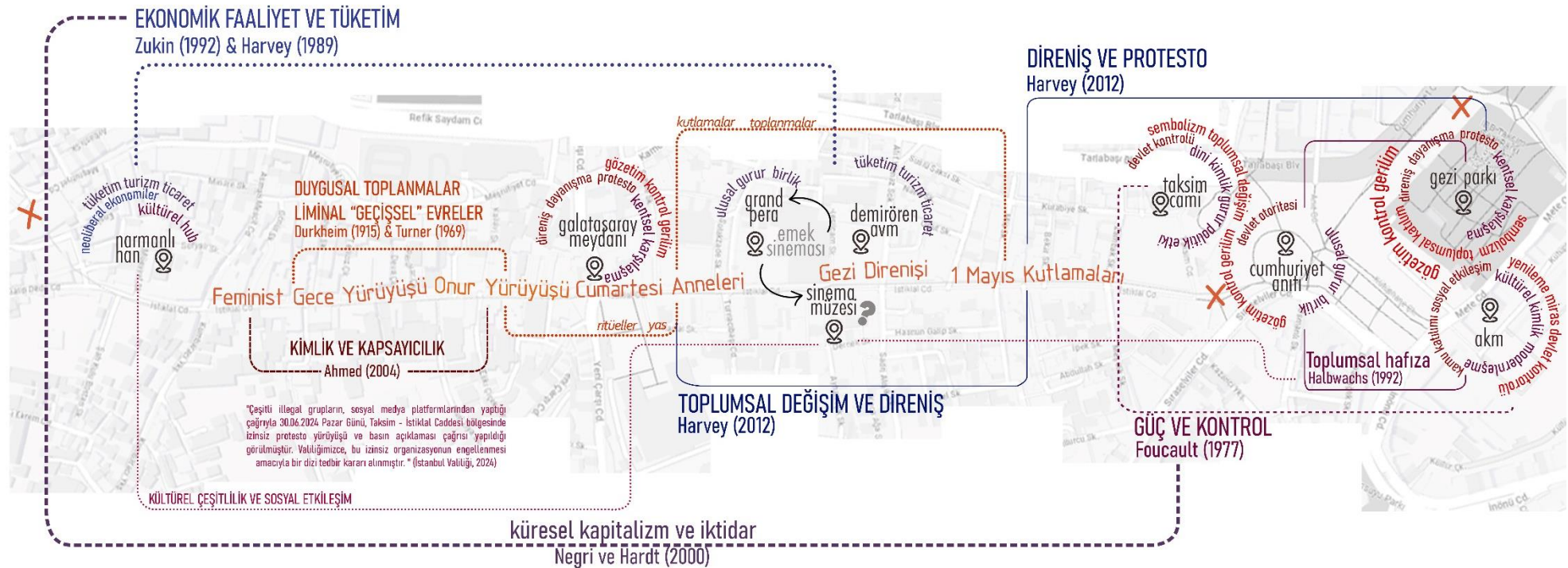
Cami'nin stratejik konumu aynı zamanda mekânsal kontrol uygulamasıdır ve devletin sadece politika yoluyla değil, aynı zamanda fiziksel dönüm noktaları yoluyla da nasıl güç iddia edebileceğini göstermektedir. Hükümet, Taksim Meydanı çevresindeki ufuk çizgisini ve günlük rutinleri (ezanlar ve dini toplantılar ile) değiştirerek, otoritesini ve ideolojik duruşunu İstanbul sakinlerinin günlük yaşamlarına yerleştirmektedir. Hükümet gücünü iddia etmek için inşa edilmiş çevrenin bu şekilde kullanılması, Henri Lefebvre'in mekânı toplumsal yeniden üretim aracı olarak görme anlayışını takip eder (Lefebvre, 1991). Taksim Camii'ne yönelik kamusal tepkiler, Türk toplumundaki bölünmüş duyguları yansıtacak şekilde karışık olmuştur. Bir kesim bunu inançlarının ve kültürel değerlerinin gurur verici bir amblemi olarak görürken, diğerleri bunu

Cumhuriyet'in laik ahlakına bir tecavüz olarak görüyor. Bu tepkiler, caminin İstanbul'un duygusal coğrafyasındaki rolünün altını çizmekte ve ulusal kimlik, laiklik ve din özgürlüğü hakkındaki tartışmaların odak noktası olarak hizmet etmektedir. Duygusal siyasetin, inşa edilmiş çevrenin ideolojik çatışmalar için bir savaş alanı haline geldiği şehir planlamasıyla kesişimini vurgulayan bu mekân, güç dinamiklerinin yalnızca siyasi söylem yoluyla değil, aynı zamanda mekân ve sembollerin manipülasyonu yoluyla nasıl müzakere edildiğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde AKM'yi yenileme kararı da çok yönlüydü ve tesislerini çağdaş standartlara uyacak şekilde çağdaşlaştırırken birinci sınıf bir kültürel mekân olarak statüsünü geri kazandırmayı amaçlamaktadır. Ancak yenileme, Türkiye'deki kültürel ve politik bölünmelerin sembolü olan tartışmaları da ateşlemiştir. Eleştirmenler, yenilemenin laik cumhuriyetin bir sembolünü, mevcut hükümetin daha muhafazakâr ve milliyetçi gündemleriyle uyumlu yeni bir vizyonla geçersiz kılma girişimi olduğunu savunmaktadır (Şekil 10).

Şekil 9: "Çatlayın, patlayın, AKM'yi yıktı" (Url -5)

Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi hattı üzerindeki mekânsal düzenlemeler, iktidarın politik ve sembolik yeni çehresinin ve yaratılmaya çalışılan yeni toplumsal kimliğin bir yansımasıdır. Bu düzenlemeler, mekânın toplumsal ilişkiler, duygusal deneyimler ve toplumsal kimlik üzerindeki etkilerini derinlemesine anlamak için önemli bir çerçeve sunar. Bu çalışma, kent çalışmaları literatürüne teorik ve pratik açıdan değerli katkılar sağlamaktadır.

Şekil 10: Taksim Meydan-İstiklal Caddesi duygu anlatısı

Bu anlatı haritası (Şekil 11), İstanbul'daki Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi koridoru, ekonomik faaliyetlerin, kültürel mirasın, ulusal kimliğin ve politik ifadelerin bir araya gelerek karmaşık bir duygusal mekânsal dokusu oluşturduğu dinamik bir kentsel manzarayı temsil eder. Bu eleştirel etnografik inceleme, bu ikonik mekânın şehrin duygusal ve sosyal dinamiklerini nasıl etkilediği ve onlardan nasıl etkilendiği konusunda kapsamlı bir anlayış sağlamak için çeşitli çalışmalardan elde edilen bulguları sentezlemektedir. Bu inceleme, hattaki mekân, duygu ve sosyal kimliğin nüanslı etkileşimini araştırmak için eleştirel etnografiyi kullanmaktadır. Kavramsal çerçeve, katılımcı gözlemleri ve belge analizleri dahil olmak üzere çeşitli kaynaklardan yararlanarak, analiz koridorun duygusal mekânsallığının çok yönlü doğasını vurgulamaktadır. Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi koridorunun duygusal mekânsallığını, fiziksel mekân ile sakinlerinin duygusal deneyimleri arasındaki derin bir bağlantı ile karakterize edilmektedir. Mekân yalnızca fiziksel bir meydan ve ona bağlı cadde olarak değil, aynı zamanda anıların yaratıldığı, kimliklerin oluşturulduğu ve tartışıldığı ve sosyal ve politik yaşamın aktif olarak müzakere edildiği sembolik bir mekân olarak hizmet etmektedir. Ulusal kimlik ile mekânsal bellek arasındaki etkileşim, tarihi olayların anıldığı ve ulusal anlatıların kutlandığı veya sorgulandığı Taksim Meydanı'nda özellikle görülmektedir. İstiklal Caddesi boyunca yaşanan ekonomik dönüşümler, farklı sosyal grupların mekânla nasıl etkileşim kurduğunu etkileyerek, caddenin karakterini değiştir; nostaljiyi gelecekteki olasılıklara yönelik beklentiyle harmanlayan karmaşık bir duygusal tepkiyle sonuçlanmıştır. Koridorun bir direniş ve protesto alanı olarak üstlendiği rol, duygusal önem katmanları ekleyerek onu bir güçlendirme ve mücadele alanına dönüştürmektedir. Son olarak, kültürel çeşitlilik ve kapsayıcılığa yönelik zorluklar, ekonomik ve sosyal baskıların çok kültürlü kimliklerin dayanıklılığını test ettiği kentsel yapı içindeki devam eden mücadeleleri vurgulamaktadır. Sonuç olarak, Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi koridoru, mekân, hafıza, kimlik ve ekonominin şehirlerin duygusal manzaralarını şekillendirmek üzere bir araya geldiği kentsel ortamlardaki duygusal mekânsallığının dinamik etkileşimini örneklemektedir. Bu kritik etnografik genel bakış, çağdaş İstanbul'daki kentsel yaşamın ve planlamanın tüm kapsamını kavramak için bu etkileşimleri anlamamanın önemini vurgulamaktadır.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kentsel mekânı, mekânsal, toplumsal ve güç ilişkileri merceğinden derinlemesine inceleyerek, mekânın duygusal ve politik dinamiklerini analiz ederek, kentsel mekânların nasıl deneyimlendiğini ve bunların bireyler ve topluluklar üzerindeki etkilerini anlamak için eleştirel bir bakış açısı sunan bu çalışmada, ‘Kentsel alanlarda duygular nasıl sosyo-politik bir işlev üstlenir ve bu işlevin toplumsal hafıza ve aidiyet üzerindeki etkisi nedir?’ ana sorusuna cevap aranmıştır. Bu bölümde bu ana soruya bağlı olarak sorulan diğer alt sorulara da bağlı olarak, çalışmanın akışı boyunca sunulan tespitler bir araya getirilip bir aidiyet krizi olarak mekânsal duygusallığı antropolojik ve eleştirel bir bakış açısı ile değerlendirilip, tartışmaya açılmaktadır. Araştırmada, kentsel ve toplumsal aidiyetindeki azalmanın nedenlerini sorgulamak amacıyla iktidarın duygusal mekânsallığa yönelik müdahalesi ele alınmıştır. Mekânın duygusal üretim sürecinde mekânsal düzenlemelerin etkisi incelenmiştir.

Farklı güç ilişkilerine dayalı mekânsal yeniden üretim sürecinde duygunun rolü nedir?

Duygu kavramı, mekânın sosyal inşasında ve üretiminde önemli bir rol oynar ve insan deneyiminin ve çevresel bağlamın dinamik olarak etkileşime girdiği önemli bir bağlantı noktası görevi görmektedir. Bu araştırma, duyguların kentsel mekanların algılanması, kullanımı ve dönüşümü üzerinde nasıl derin etkiler bıraktığını ve sosyal ve sembolik boyutlarına önemli ölçüde katkıda bulunduğunu aydınlatmıştır. Kültürel, tarihi, toplumsal ve sosyo-politik faktörlerle derinlemesine iç içe geçmiş duygular, mekanlara atfedilen anlamları şekillendirir ve bunların içinde meydana gelen davranışları ve etkileşimleri etkiler. AKM, Narmanlı Han ve benzeri mekânsal düzenleme noktalarında gösterildiği gibi, mekanlara verilen duygusal tepkiler yalnızca kişisel veya geçici tepkiler değildir; mekânın devam eden üretimine ve yeniden üretimine katkıda bulunan daha geniş toplumsal anlatıların içine yerleştirilmiştir. Bu gibi yerlere karşı duygusal bağlanma, karmaşık bellek, kimlik ve güç ilişkileri katmanlarını içerir ve bunlar da orada meydana gelen toplumsal uygulamaları yönlendirir. Duygusal deneyimler, topluluk eylemini harekete geçirebilir, sosyal uyumu teşvik edebilir veya çatışma ve direnişi kışkırtabilir, böylece mekânsal düzenlemede ve sembolik önemindeki değişiklikleri yönlendirebilir. Örneğin, güçlü

kolektif duygular uyandıran mekanlar, politik seferberlik, kültürel ifade veya sosyal reform alanları haline gelir.

Dahası, kentsel planlama ve yeniden geliştirme süreci genellikle duygusal öneme sahiptir ve kamu algılarını ve kentsel projelerle etkileşimlerini etkiler. Kentsel yenileme çabalarını çevreleyen tartışmalar, kültürel miras alanlarının yıkımı ve korunmasında yer alan duygusal riskleri vurgular. Duygusal anlatılar, bu nedenle hem mekânsal dönüşümlerin sonuçları hem de katalizörleri olarak görülebilir ve sosyo-politik manzarayı yansıtır ve şekillendirir.

Sonuç olarak, mekânın duygusal boyutlarını anlamak, ortamların sosyal inşasına ilişkin temel içgörüler sağlamaktadır. Kent planlamacılarının, politika yapıcılarının ve toplum liderlerinin, şekillendirdikleri mekanların yalnızca fiziksel varlıklar olmadığını, aynı zamanda toplum refahını ve sosyal ilişkileri etkileyen anlamlarla dolu olduğunu kabul ederek, kararlarının duygusal etkilerini göz önünde bulundurmaları gerektiğini vurgular. Bu araştırma, duygusal değerlendirmeleri mekânsal analiz ve kentsel planlama süreçlerine entegre etmenin önemini vurgulayarak, kentsel mekanların geliştirilmesi ve yönetimine daha bütünsel bir yaklaşım önermektedir.

Mekânda duygular, bireylerin ve toplulukların belirli mekânlarla kurdukları duygusal bağların iktidar ve toplumsal ilişkiler tarafından nasıl şekillendiğini ve bu bağların toplumsal yaşamı nasıl etkilediğini içermektedir. Duygular mekânsal deneyimlerin temel bir bileşenidir ve bu deneyimler güç dinamikleriyle iç içedir. Güç, mekânın kullanımını, erişimini ve düzenlenmesini etkileyerek bireylerin ve toplulukların bu mekânlarla olan duygusal bağlarını etkilemektedir. Bu bağlamda duygular mekânda politik bir işlev üstlenmekte ve toplumsal dinamiklerin anlaşılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Mekanlar sadece fiziksel varlıklar değil aynı zamanda toplumsal ilişkilerin yansıtıldığı ve yeniden üretildiği alanlardır. İktidar, mekânın düzenlenmesi ve kontrolü yoluyla toplumsal yaşamı şekillendirir. Bu süreçte bazı mekânlar belirli gruplar için erişilebilir hale gelirken diğerleri için erişilemez hale geliyor, bu da mekânsal adaletsizliklere ve sosyal dışlanmaya yol açıyor. Örneğin kamusal alanların özelleştirilmesi veya bunlara erişimin kısıtlanması duygusal ve sosyal işlevlerini zayıflatır. Bu tür müdahaleler, toplulukların bu mekanlarla olan duygusal bağlarını koparabilir ve yerinden edilme duygularını artırabilir.

Duyguların mekândaki politik işlevi, toplumsal hafızanın ve kent aidiyetinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Mekanlar, toplulukların kolektif hafızasına ev sahipliği yaparak toplumsal hafızanın inşasında önemli bir rol oynamaktadır. Mekanlar bu anıları somutlaştırır ve toplulukların kimliklerini ve aidiyet duygularını şekillendirmeye yardımcı olur. Taksim Meydanı yıllar boyunca toplumsal hareketlerin ve protestoların merkezi olan bir meydan, toplumsal hafızada önemli bir yer edinmektedir. Bu tür mekanlar toplumların geçmişlerini hatırlamalarına ve gelecek nesillere aktarmalarına yardımcı olan semboller görevi görmektedir. Böylece bu mekanların duygusal ve sembolik değeri artmakta, toplumların onlarla olan duygusal bağları güçlenmektedir. Mekanların duygusal ve sembolik anlamları kentsel aidiyetin oluşmasında kritik rol oynamaktadır. İnsanlar kendilerini güvende, rahat hissettikleri ve sosyal ilişkiler geliştirebildikleri mekanlara duygusal bağ kurarlar. Bu duygusal bağ kentsel aidiyetin temel taşıdır. Toplumsal hafıza ve kentsel aidiyet de iktidar müdahaleleriyle şekillenmektedir; Kentsel dönüşüm projeleri, kamusal alanların düzenlenmesi ve güvenlik politikaları mekanların duygusal ve sembolik anlamlarını değiştirebilmektedir. Bu tür müdahaleler toplulukların bu mekanlarla olan duygusal bağlarını zayıflatabilir ve kentsel aidiyet duygusunu bozabilir. Bu nedenle mekanların duygusal ve politik işlevlerinin korunması ve geliştirilmesi, toplumsal hafızanın ve kent aidiyetinin güçlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Duygusal inşadan toplumsal inşa sürecine geçişte mekânsal politikaların etkisi nedir?

Bu araştırma, İstanbul'un Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi koridoru bağlamında, toplumsal kimlikleri ve güç dinamiklerini yeniden şekillendirmede mekânsal düzenlemelerin rolünü sistematik olarak araştırmıştır. Kentsel alanların yalnızca pasif ortamlar olmadığını, toplumsal kimliklerin ve güç yapılarının inşasında ve mücadelesinde aktif etkenler olduğunu göstermiştir. Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi koridorunda görüldüğü gibi, mekânsal yapılandırmalar, toplumsal kimliklerin algılanma, deneyimlenme ve dönüştürülme biçimleri üzerinde derin etkilere sahiptir. Örneğin, Atatürk Kültür Merkezi'nin (AKM) yenilenmesi ve Taksim Camii'nin inşası, mimari değişikliklerden daha fazlasını temsil eder; toplumsal değerleri ve güç ilişkilerini yansıtan ve etkileyen ideolojik vurgulardaki değişimleri ifade eder. Bu

mekânsal müdahaleler, daha geniş sosyo-politik gündemlerin simgesidir ve mevcut güç dinamiklerini güçlendirmede veya bunlara meydan okumada etkilidir.

Burada sunulan eleştirel analiz, mekânsal düzenlemelerin yerleşik toplumsal kimlikleri nasıl sağlamlaştırabileceğini veya bozabileceğini vurgulamaktadır. Taksim Camii'nin geleneksel olarak laik bir alana dahil edilmesi, Taksim Meydanı ile tarihsel olarak ilişkilendirilen laik anlatılarla dinamik bir şekilde etkileşime giren daha görünür bir İslami kimliğe doğru bir kaymayı sembolize eden bir çekişme noktası olmuştur. Bu mekânsal değişim, fiziksel mekanların kolektif kimlik oluşumuyla nasıl iç içe geçtiğini göstererek, ulusal kimlik, laiklik ve din özgürlüğü hakkında tartışmalara yol açmıştır.

Mekânsal düzenlemeler, kentsel ortamlardaki gücün ifade edilmesinde de kritik bir rol oynamaktadır. İktidar ve diğer güçlü varlıklar, fiziksel manzarayı değiştirerek, güçlerini yansıtmak ve pekiştirmek için mekânsal anlatıları manipüle edebilirler. Hem fiziksel varlık hem de yıllık Cumhuriyet Bayramı kutlamaları gibi sembolik jestler yoluyla Taksim Meydanı üzerindeki kontrol, devletin meşrulaştırılması ve otorite iddiasının bir aracı olarak işlev görür. Tersine, aynı mekân, halkın bu gücü geri aldığı ve itiraz ettiği, alanın mekânsal özelliklerini devletin otoritesine meydan okumak ve kolektif muhalefeti ifade etmek için kullandığı Gezi Parkı gösterileri gibi büyük ölçekli protestolara ev sahipliği yapmıştır. Bu çalışma, mekânın sosyo-politik alanda önemli bir unsur olduğu yönündeki teorik anlayışa katkıda bulunmaktadır. Lefebvre'nin mekân üretimi kavramından ve Foucault'nun heterotopyalarından yararlanarak, kentsel mekanların, mekânsal adalet ve kent hakkının sürekli olarak müzakere edildiği devam eden güç mücadelelerinin yerleri olduğunu yeniden teyit etmektedir.

Mekânsal tasarımların sosyo-politik sonuçlarını dikkate almanın önemini vurgulamaktadır. Kentsel gelişimin yalnızca işlevsel ve estetik kaygıları ele almaması gerektiğini, aynı zamanda şehrin sakinleri arasındaki sosyal kimlikler ve güç ilişkileri üzerindeki etkiyi de dikkate alması gerektiğini ileri sürmektedir. İstanbul'un Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi koridoru, kentsel mekanların hem kültürel, politik ve ideolojik çatışmaların ürünü hem de savaş alanı olabileceğinin canlı bir örneği olarak hizmet etmektedir. Kentler büyümeye ve gelişmeye devam ettikçe, bu mekânsal dinamiklerin anlaşılması, yalnızca fiziksel olarak değil aynı zamanda sosyal olarak da sürdürülebilir ve kapsayıcı kentsel ortamların teşvik edilmesi açısından kritik önem taşıyacaktır.

Kolektif duyguların, özellikle İstanbul'un Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi koridorunun dinamik kentsel bağlamında, mekânsal düzenlemelerin ve politikaların kamu tarafından kabulünü nasıl etkilediğini eleştirel bir şekilde inceleyen çalışma, kolektif duyguların yalnızca sosyal etkileşimlerin yan ürünleri olmadığını, aynı zamanda kentsel mekânsal yapılandırmaları ve hükümet politikalarını şekillendiren ve şekillendiren temel güçler olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda çalışmanın temel bulguları kolektif duyguların aracılık rolü, kamusal alanlarda duygusal bulaşma ve tarihsel ve kültürel önemin rolü şeklinde belirlenmiştir.

Mekânsal değişimlere verilen duygusal tepkiler olumlu ya da olumsuz, bu müdahalelerin kamu tarafından nasıl algılandığını ve kabul edildiğini önemli ölçüde etkilemektedir. Gezi Parkı'na olan duygusal bağlılık, önerilen yeniden geliştirmeye yönelik yaygın muhalefette önemli bir rol oynamıştır. Kamunun parka olan güçlü duygusal bağı, yerel bir kalkınma sorununu ülke çapında bir harekete dönüştürmüş ve kolektif duyguların politika alımını ne kadar derinden etkileyebileceğini vurgulamıştır. Çalışma ayrıca kamusal alanlardaki duygusal bulaşma olgusunu da vurgulamaktadır. Gurur veya nostalji gibi olumlu kolektif duygular uyandıran mekânsal düzenlemeler, kentsel politikaların kamu tarafından kabulünü artırabilir. Tersine, yabancılaşma veya kızgınlık gibi olumsuz duyguları tetikleyen mekanlar, kamusal muhalefete yol açabilmektedir. Taksim Camii'nin ve AKM'nin yenilenmesinin duygusal etkisi, yeni mekânsal unsurların kolektif duyguları nasıl yeniden şekillendirebileceğini ve dolayısıyla kamuoyunun bu projelere yönelik görüşünü nasıl etkileyebileceğini örneklemektedir. Mekânsal düzenlemelerin uyandırdığı duygusal tepkiler, tarihsel ve kültürel önemleriyle derinden iç içedir. Kültürel veya tarihi kimliği somutlaştırdığı algılanan mekanlar, daha güçlü duygusal tepkiler uyandırma eğilimindedir ve bu da kamusal kabullerini daha derinden etkiler. İstiklal Caddesi kesitinde, tarihi dükkanların ticarileştirilmesi ve kaybı, kayıp ve nostalji duygularını uyandırarak, kamusal algıları ve kentsel modernleşme çabalarına yönelik kabulü etkilemiştir.

Bu araştırma, duygusal coğrafya teorilerini kentsel planlama ve politika analiziyle bütünleştirerek kentsel çalışmalar alanının genişlemesine katkıda bulunmaktadır. Kentsel projelerin ve politikaların planlanması ve uygulanmasında duygusal tepkilerin önemli faktörler olarak dikkate alınmasının önemini vurgulamaktadır. Kent ve politika yapıcılar için bulgular, kolektif duyguların planlama sürecine anlaşılmasının ve

entegre edilmesinin, kamu katılımını ve kentsel gelişmelerin kabulünü artırabileceğini göstermektedir. Topluluk katılımını içeren ve kentsel alanların duygusal ve tarihsel bağlamlarına saygı gösteren stratejilerin, kamu onayını kazanma ve bir topluluk sahipliği duygusu oluşturma konusunda etkilidir. Sonuç olarak, çalışma, mekânsal düzenlemelere ve politikalara yönelik kamu tepkilerini şekillendirmede kolektif duyguların önemli rolünü vurgulamaktadır. Kentsel alanlar gelişmeye devam ettikçe, bu duygusal boyutları tanımak ve stratejik olarak ele almak, daha uyumlu ve etkili kentsel gelişimi kolaylaştırabilir. İstanbul'un Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi koridoru, kentsel alanların, onları yaşayan ve kullananların duygusal manzaralarına ne kadar derinden yerleştiğine ve bu duyguların da kamu politikası sonuçlarını şekillendirmede nasıl kritik bir rol oynadığına dair güçlü bir örnek teşkil etmektedir.

Taksim'in duygusal mekânsallığına etkili olan iktidar-toplum-mekân ilişkisi nasıl okunabilir?

Bu araştırma, anlatıların Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nin duygusal manzaralarını şekillendirme ve yansıtmada oynadığı önemli rolü incelemiştir. Analiz ister tarihi anlatılar ister kişisel hikayeler veya medya temsilleri olsun, anlatıların bu alanların hem yerel halk hem de ziyaretçiler tarafından duygusal olarak nasıl algılandığını ve deneyimlendiğini derinden etkilediğini ortaya koymaktadır. Çalışma, anlatıların Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nde duygusal çapa görevi gördüğü sonucuna varmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla ilgili tarihi anlatılar, protestolar, kutlamalar ve günlük yaşamın kişisel ve kolektif anılarıyla bir araya gelerek bu alanlara derin bir duygusal önem kazandırmaktadır. Bu anlatılar, halkın bölgeye olan duygusal bağlantısını sağlamlaştırarak, bu alanlarla nasıl etkileşime girdiklerini ve bu alanlara nasıl tepki verdiklerini etkilemektedir. Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi hakkındaki anlatılar yalnızca var olan duygusal manzarayı yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda onu dönüştürme gücüne de sahiptir. Gezi Parkı protestoları Taksim Meydanı'nın anlatısını sıradan bir kamusal alandan direniş ve demokrasi sembolüne önemli ölçüde dönüştürdü ve böylece duygusal manzarasını gündelik eğlenceden toplumsal katılım ve siyasi aktivizme dönüştürmüştür. Analiz ayrıca farklı anlatıların kamu algısını şekillendirmek için nasıl rekabet ettiğini veya bir araya geldiğini de vurgulamaktadır. Hükümetin Taksim ve İstiklal'i düzen ve ticaret alanları olarak tasvir etmeyi amaçlayan anlatıları, genellikle özgürlük ve kültürel

çeşitlilik alanları olarak rollerini vurgulayan tabandan gelen anlatılarla çatışıyor. Bu anlatılar arasındaki etkileşim, kamunun duygularını ve davranışlarını önemli ölçüde etkilemektedir.

Bulgular, duygusal coğrafya ve anlatı teorisinin kentsel duygusal manzaralara ilişkin içgörüler sağlamak için nasıl kesişebileceğini göstererek kentsel çalışmalar alanına katkıda bulunmaktadır. Araştırma, kentsel alanların yalnızca fiziksel varlıklar olmadığı, aynı zamanda onları çevreleyen ve önemli duygusal ağırlık taşıyan anlatılar aracılığıyla da inşa edildiği fikrini desteklemektedir. Kentsel çalışmalar, kültürel politika yapıcılar ve toplum liderleri için, duygusal manzaraları şekillendirmede anlatıların rolünü anlamak, etkili kentsel yönetim ve toplum katılımı için çok önemlidir. Olumlu anlatılarla etkileşim kurmak ve onları desteklemek, kentsel alanlara duygusal bağlılığı artırabilir; bu da başarılı kamusal alan yönetimi ve kentsel yenileme projeleri için hayati önem taşımaktadır.

Bu anlatılar Taksim Meydanı ve İstiklal Caddesi'nin duygusal manzaralarını şekillendirmede ve yansıtmada önemli bir rol oynar. Bunlar, yalnızca bu alanların tarihi ve kültürel önemini iletmekle kalmayıp aynı zamanda insanların bu alanlar hakkında nasıl hissettiklerini ve onlarla nasıl etkileşim kurduklarını da aktif olarak şekillendiren güçlü araçlardır. İstanbul gelişmeye devam ederken, anlatıların gücünü kabul etmek ve stratejik olarak kullanmak, ikonik kentsel alanlarının duygusal manzaralarını yönetmeye ve geliştirmeye yardımcı olabilir ve bunların şehrin sosyal dokusunun canlı ve anlamlı parçaları olmaya devam etmesini imkân tanımaktadır.

Taksim'in duygusal ve mekânsal yeniden inşasında etkili olan iktidar araçları ve etkileri nedir?

Bu araştırma, hegemonik güçlerin Taksim Meydanı ve çevresindeki alanlardaki mekansal müdahalelerini belirlemeye ve bu müdahaleleri gerçekleştirmek için kullanılan stratejileri incelemeye odaklanmıştır. Çalışma, bu müdahalelerin yalnızca fiziksel değişiklikler olmadığını, aynı zamanda bu ikonik kentsel alandaki sosyal davranışları ve kültürel algıları yeniden şekillendirmeyi amaçlayan daha geniş politik ve ideolojik gündemlerle derinlemesine iç içe olduğunu ortaya koymaktadır.

Birincil müdahaleler arasında Taksim Camii gibi yeni anıtların inşası, Atatürk Kültür Merkezi'nin (AKM) yenilenmesi ve Gezi Parkı'nın yeniden yapılandırılması yer

almaktadır. Bu projelerin her biri, kentin silüetini değiştirmekten mekânı tanımlayan kültürel ve sosyal faaliyetleri değiştirmeye kadar birden fazla işleve hizmet etmektedir. Özellikle Gezi Parkı olayları, Taksim Meydanı'na yönelik mekânsal müdahalelerin ve bu müdahalelerin toplumsal tepkilere yol açmasının en önemli örneklerinden biridir. Gezi Parkı'nın yıkılarak yerine bir alışveriş merkezi ve kışla inşa edilmesi planı, hegemonik güçlerin kentsel dönüşüm stratejilerinin bir parçası olarak ortaya çıkmış, ancak geniş çaplı protestolara ve toplumsal hareketlere yol açmıştır. Bu olay, mekânsal müdahalelerin sadece fiziksel düzenlemeler olmadığını, aynı zamanda toplumsal ve politik dinamikleri de derinden etkilediğini göstermiştir. Hegemonik güçlerin bu müdahalelerde kullandığı stratejiler genellikle düzenleyici değişiklikler, kamusal söylem yönetimi ve fiziksel yeniden tasarımın bir kombinasyonunu içermektedir. Bu projelerin uygulanması genellikle kapsamlı iktidar katılımını takip eder ve halkla ilişkiler kampanyaları kamu algısını devletin vizyonu ile uyumlu hale getirmeyi amaçlamaktadır. Polisin protestolar sırasında varlığı gibi yaptırım önlemleri de kamuoyunun tepkilerini yönetmek ve kontrol etmek için kullanılmaktadır.

Hegemonik güçlerin Taksim Meydanı ve çevresindeki mekânsal müdahaleleri, çeşitli stratejilerle gerçekleştirilmektedir. Bu stratejiler, kamusal alanın kontrolünü sağlamaktan, ekonomik çıkarları maksimize etmeye ve toplumsal muhalefeti bastırmaya kadar geniş bir yelpazede yer almaktadır: (i) Kamusal alanın fiziksel düzenlemeler yoluyla kontrol altına alınmasını sağlar. Bu strateji, meydanın fiziksel yapısının değiştirilmesi, erişim noktalarının kontrol edilmesi ve güvenlik önlemlerinin artırılması gibi yöntemleri içermektedir. Taksim Meydanı'nda gerçekleştirilen yayalaştırma projeleri ve güvenlik kameralarının yerleştirilmesi, meydanın kontrol altına alınmasına yönelik müdahalelerdir. (ii) Ekonomik çıkarlarını maksimize etmek amacıyla kentsel dönüşüm projeleri, genellikle alışveriş merkezleri, oteller ve ticari alanların inşasını içerir. Gezi Parkı'na yapılması planlanan alışveriş merkezi projesi, bu stratejinin bir örneğidir. Bu tür projeler, kentin ekonomik yapısını dönüştürerek, belirli sermaye gruplarının çıkarlarına hizmet eder. (iii) Toplumsal hafızayı ve kimliği şekillendirmek amacıyla belirli kültürel ve tarihî simgeleri yeniden inşa eder veya yeniden yorumlanmaktadır. Taksim Meydanı'nda yapılan Taksim Camii projesi, bu stratejinin bir parçasıdır. Bu tür projeler, toplumsal hafızayı yeniden şekillendirerek, hegemonik ideolojilerin pekiştirilmesine hizmet etmektedir. (iv) Toplumsal muhalefeti bastırmak ve kontrol altına almak amacıyla mekânsal müdahalelerde

bulunulması. Taksim Meydanı ve Galatasaray Meydanı, protestolar ve toplumsal hareketler için önemli bir merkez olduğundan, bu alanın kontrol altına alınması, toplumsal muhalefetin engellenmesi açısından kritik öneme sahiptir. Güvenlik önlemlerinin artırılması, meydanın erişiminin kısıtlanması ve protestolara izin verilmemesi, bu stratejinin bir parçasıdır. (v) Küresel turizm merkezlerinden biri haline getirmek amacıyla mekânsal düzenlemeler gerçekleştirir. Bu strateji, kentin küresel ekonomiyle entegrasyonunu artırmayı ve turizm gelirlerini maksimize etmeyi amaçlar. Taksim ve çevresinin turistik cazibe merkezi haline getirilmesi, bu stratejinin bir parçasıdır. Yeni otellerin inşası, alışveriş merkezi, kültürel etkinliklerin düzenlenmesi ve turistik altyapının geliştirilmesi bu bağlamda değerlendirilmektedir.

Kentsel alanların hegemonik güçler tarafından kamusal yaşam üzerindeki kontrollerini ortaya koymak ve güçlendirmek için nasıl kullanıldığını göstererek kentsel coğrafya ve politik teorisinin anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Taksim Meydanı'ndaki mekânsal müdahaleler, Lefebvre'nin "mekân üretimi" kavramına örnek teşkil etmektedir; burada mekân, toplumsal güçler, güç dinamikleri ve ideolojik savaşlar tarafından şekillendirilen bir ürün olarak görülmektedir. Topluluk paydaşlarıyla etkileşim kurmak ve kentsel gelişim projelerinde şeffaflığı sürdürmek, olası çatışmaları azaltabilmekte ve mekânsal müdahalelerin etkinliğini artırabilmektedir. Dahası, bu müdahalelerin çok yönlü etkilerini anlamak, daha kapsayıcı ve kültürel açıdan hassas kentsel gelişimi teşvik eden stratejilerin oluşturulmasına yardımcı olmaktadır. Sonuçta, hegemonik güçlerin Taksim Meydanı ve çevresindeki mekânsal müdahaleleri, belirli politik ve ideolojik hedeflere hizmet etmek için kentsel alanların stratejik olarak manipüle edilmesini içeren karmaşık süreçlerdir. Bu müdahalelerin mekânın kültürel, sosyal ve duygusal manzarası için derin sonuçları bulunmaktadır.

“Mekan, Toplum, İktidar: İstanbul’un Duygusal Mekansallığı Üzerine” isimli bu çalışmada, "Kimse ait hissetmiyorsa, kimin bu kent?" sorusuyla yola çıkarak, duygular, mekân ve iktidar arasındaki ilişkiyi derinlemesine inceleme hedeflenmiştir. Taksim Meydanı-İstiklal Caddesi hattı üzerinden yapılan analiz, mekânların topluluklar için taşıdığı duygusal anlamları, bu anlamların nasıl şekillendiğini ve iktidar dinamiklerinin bu süreçlerdeki rolünü ortaya koymaktadır. Mekânlar, topluluklar için sadece fiziksel alanlar değil, aynı zamanda kimlik ve aidiyet duygularının inşa edildiği ve pekiştirildiği yerlerdir. Taksim, tarihî ve kültürel olaylar,

toplumsal hareketler ve ritüeller aracılığıyla toplulukların duygusal bağlarını güçlendiren önemli bir mekân olarak öne çıkmaktadır. Ancak, hegemonik güçlerin bu mekâna yaptığı müdahaleler, duygusal anlamların yeniden şekillenmesine ve toplumsal hafızanın belirli bir yönde yeniden inşa edilmesine yol açmaktadır. Kamusal alanların fiziksel düzenlemelerle kontrol altına alınması, ekonomik dönüşüm projeleri ve kültürel simgelerin yeniden inşası, iktidarın mekân üzerindeki hakimiyetini pekiştirme stratejileridir.

Toplumsal hareketler ve ritüeller, mekânların duygusal anlamlarını inşa eder ve yeniden üretir. Bu bağlamda, mekânsal düzenlemeler toplumsal kimliklerin ve güç dinamiklerinin yeniden şekillendirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Hegemonik güçlerin Taksim Meydan-İstiklal Caddesi hattına yönelik müdahaleleri, toplulukların mekâna dair duygusal bağlarını zayıflatarak, kentsel aidiyet duygusunu koparma riskini taşımaktadır. Sonuç olarak, mekânsal düzenlemelerin ve politikaların kamuoyunda kabul görmesi, toplulukların duygusal ihtiyaçlarına ve beklentilerine yanıt vermesiyle yakından ilişkilidir. Halkın duygusal bağlarını ve kolektif duygularını dikkate alan projeler, daha geniş bir destek kazanır ve toplumsal dayanışmayı artırmaktadır. Bu çalışma, duygular, mekân ve iktidar arasındaki karmaşık ilişkileri ortaya koyarak, kentsel aidiyetin güçlendirilmesi ve toplumsal adaletin sağlanması için mekânsal düzenlemelerin nasıl tasarlanması gerektiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Kentsel planlama ve gelişimde rol oynayan güç dinamiklerini kabul etmek, tüm şehir sakinlerinin çeşitli ihtiyaçlarını ve değerlerini yansıtan alanları teşvik etmek ve şehrin gelecek nesiller için dinamik ve kapsayıcı bir ortam olmasını sağlamak için çok önemlidir.

KAYNAKLAR

- Ahmed, S.** (2004). *The cultural politics of emotion*. Edinburgh University Press.
- Barbalet, J. M.** (1998). *Emotion, Social Theory, and Social Structure: A Macrosociological Approach*. Cambridge University Press.
- Barbalet, J. M.** (2001). Emotion, Social Theory, and Social Structure: A Macrosociological Approach. Cambridge University Press.
- Barbalet, J. M.** (2006). Emotion and the habitus: Institutional emotion and emotion about institutions. *Emotion, Space and Society*, 1(1), 32-36. <https://doi.org/10.1016/j.emospa.2006.08.003>
- Berezin, M.** (2002). Secure States: Towards a Political Sociology of Emotion. J. Barbalet içinde, *Emotions and Sociology* (s. 33-52), Oxford: Blackwell Publishing.
- Bilgin, İ.** (2021). Taksim Meydanı ve Taksim Camii üzerine bir değerlendirme. *İstanbul Dergisi*, 36(1), 45-58.
- Blumer, H.** (1969). *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. Prentice-Hall.
- Bourdieu, P.** (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Harvard University Press.
- Bourgois, P.** (1995). *In Search of Respect: Selling Crack in El Barrio*. Cambridge University Press.
- Bozdoğan, S.** (2001). *Erken Cumhuriyet Döneminde Modernizm ve Ulus İnşası: Türk Mimarlık Kültürü*. Washington Üniversitesi Yayınevi.
- Bowen, G. A.** (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Braun, V., & Clarke, V.** (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Buğra, A.** (1998). Class, culture, and state: An analysis of interest representation by two Turkish business associations. *International Journal of Middle East Studies*, 30(4), 521-539.
- Butler, J.** (1990). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. Routledge.
- Candan, A. B., & Kolluoğlu, B.** (2008). Emerging spaces of neoliberalism: A gated town and a public housing project in Istanbul. *New perspectives on Turkey*.
- Clifford, J., & Marcus, G. E. (Eds.).** (1986). *Writing culture: The poetics and politics of ethnography*. University of California Press.

- Çınar, A.** (2019). *Space, Identity and Politics in Turkey: A Critical Anthology*. Palgrave Macmillan.
- Davidson, J., & Milligan, C.** (2004). Embodying emotion sensing space: introducing emotional geographies. *Social & Cultural Geography*, 5(4), 523-532.
- Denzin, N. K.** (2001). *Interpretive Interactionism*. SAGE Publications.
- Durkheim, É.** (1895). *The Rules of Sociological Method*. New York: The Free Press.
- Durkheim, É.** (1915). *The Elementary Forms of Religious Life*. Çev. J. D. Swan.
- Edelman, M.** (1967). *The Symbolic Uses of Politics*. Londra: University of Illinois Press.
- Erçetin, Ş.** (2014). Gezi Parkı hareketinde protestonun dinamikleri: Mekân, kimlik ve güç. *Turkish Studies*, 15(1), 75-89.
- Ergün, E.** (2017). *Kanlı 1 Mayıs: 1977 Taksim olayları*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Fairclough, N.** (1992). *Discourse and Social Change*. Polity Press.
- Fernandez, J.** (1983). Emergence and Convergence in Some African Sacred Places. In M. Richardson (Ed.), *Place: Experience and Symbol* (pp. 41-42). *Geoscience and Man*, 24.
- Foucault, M.** (1992). *Hapisanenin Doğuşu*. (M. A. Kılıçbay, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Gambetti, Z.** (2014). The Gezi Uprising and political theory. *South Atlantic Quarterly*, 113(2), 429.
- Gehl, J.** (2010). *Cities for people*. Island Press.
- Giddens, A.** (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Stanford University Press.
- Goffman, E.** (1963). *Behavior in public places: Notes on the social organization of gatherings*. Free Press.
- Goodchild, M. F.** (2007). Citizens as sensors: the world of volunteered geography. *GeoJournal*, 69(4), 211-221.
- Goodwin, J., Jasper, J. M., & Polletta, F.** (2007). Emotional dimensions of social movements. In *The Blackwell Companion to Social Movements* (pp. 413-432). <https://doi.org/10.1002/9780470999103.ch18>
- Göle, N.** (2015). *Secularism and Islamism in Turkey: The Making of Elites and Counter-Elites*. Middle East Journal, 69(1), 108-118.
- Gramsci, A.** (1971). *Selections from the prison notebooks* (Q. Hoare & G. N. Smith, Eds. and Trans.). International Publishers.
- Gül, M.** (2012). *Osmanlılardan bu yana İstanbul'un kentsel tarihi ve mimarisi*. I.B. Tauris.
- Güvenç, B.** (2009). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Habermas, J.** (1989). *The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society* (T. Burger & F. Lawrence, Trans.). MIT Press. (Original work published 1962)

- Halbwachs, M.** (1992). *On collective memory* (L. A. Coser, Ed. & Trans.). University of Chicago Press.
- Hall, S.** (1996). *Questions of cultural identity*. SAGE Publications.
- Hardt, M., & Negri, A.** (2000). *Empire*. Harvard University Press.
- Harley, J. B.** (1989). Deconstructing the map. *Cartographica*, 26(2), 1-20.
- Harvey, D.** (1989). *The condition of postmodernity: An enquiry into the origins of cultural change*. Blackwell.
- Harvey, D.** (2012). *Asi Şehirler- Şehir Hakkından Kentsel Devrime Doğru*. İstanbul: Metis.
- Heaney, J.** (2013). Emotions and National Humiliation, and the Revenge Motif in International Politics. *International Politics* (37), 345-268.
- Hochschild, A. R.** (1983). *The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling*. University of California Press.
- Hochschild, A. R.** (2016). *Strangers in Their Own Land: Anger and Mourning on the American Right*. The New Press.
- hooks, b.** (1984). *Feminist theory: From margin to center*. South End Press.
- Horkheimer, M., & Adorno, T. W.** (1944). *Dialectic of Enlightenment*. Social Studies Association.
- Keskinok, H. Ç.** (2006). Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunmasında Koruma-Gelişme İkilemi. *Bilim ve Ütopya*, 34-38. <https://hdl.handle.net/11511/77635>
- Keyder, Ç.** (1999). *Istanbul: Between the global and the local*. Rowman & Littlefield.
- Keyder, Ç.** (2003). *Osmanlı İmparatorluğu'ndan Avrupa Birliği'ne*. İstanbul: İletişim. (4th printing, 2007).
- Konda.** (2014). *Gezi report: Public perception of the 'Gezi protests'*. KONDA Research and Consultancy.
- Lefebvre, H., & Ergüden, I.** (2014). *Mekanın Üretimi*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lofland, L. H.** (1998). *The public realm: Exploring the city's quintessential social territory*. Aldine de Gruyter.
- Low, S. M.** (2000). *On the plaza: The politics of public space and culture*. University of Texas Press.
- Low, S. M.** (2016). *Spatializing Culture: The Ethnography of Space and Place*. Routledge
- Lynch, K.** (1960). *The Image of the City*. MIT Press.
- Madison, D. S.** (2012). *Critical Ethnography: Method, Ethics, and Performance*. SAGE Publications.
- Massey, D.** (1991). Flexible Sexism. *Environment and Planning D: Society and Space*, 9(1), 31-57.
- Navaro-Yashin, Y.** (2012). "The Make-Believe Space: Affective Geography in a Postwar Polity." *Duke University Press*.

- Nora, P.** (1989). Between memory and history: Les lieux de mémoire. *Representations*, 26, 7-24.
- Ost, D.** (2004) Politics as the Mobilization of Anger: Emotions in Movements and Power. *European Journal of Social Theory*, 7, 229-244(7).
- Öktem, B.** (2011). İstanbul'da neoliberal kentleşme modelinin sosyo-mekansal izdüşümleri. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (44).
- Öncü, A.** (2010). Narratives of Istanbul's Ottoman heritage. In N. Diamandouros, T. Dragonas, & Ç. Keyder (Eds.), *Spatial conceptions of the nation: Modernizing geographies in Greece and Turkey* (pp. 205-228). Tauris Academic Studies.
- Örs, İ. R.** (2014). Genie in the bottle: Gezi Park, Taksim Square, and the realignment of democracy and space in Turkey. *Philosophy & Social Criticism*, 40(4-5), 489-498.
- Özkul, D.** (2014). Gezi Parkı Direnişi ve Kamusal Alanın Dönüşümü. *Toplum ve Bilim*, 129(3), 45-67.
- Pamuk, O.** (2003). *Hatıralar ve şehir*. Yapı Kredi Yayınları.
- Said, E. W.** (1978). *Orientalism*. Pantheon Books.
- Scheper-Hughes, N.** (1992). *Death without Weeping: The Violence of Everyday Life in Brazil*. University of California Press.
- Sennett, R.** (1977). *The fall of public man*. Knopf.
- Simmel, G.** (1996). *Metropol ve Zihinsel Yaşam*, (B. Ö. Düzgören, Çev.). Cogito, No:8, İstanbul, s. 81-89.
- Smith, N.** (1996). *The new urban frontier: Gentrification and the revanchist city*. Routledge.
- Soja, E. W.** (1996). *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and other real-and-imagined places*. Blackwell.
- Soja, E. W.** (2010). *Seeking spatial justice*. University of Minnesota Press.
- Spradley, J. P.** (1980). *Participant Observation*. Holt, Rinehart, and Winston.
- Stirling, P.** (1965). *Turkish Village*. Weidenfeld and Nicholson.
- Şenol Cantek, F.** (2015). Emek Sineması'nın yıkılması ve kültürel mirasın korunması. *Mimarist*, (54), 21-28.
- Tekeli, İ.** (1994). *The Development of the Istanbul Metropolitan Area: Urban Administration and Planning*. Kent Planlama Yayınları.
- Tekeli, İ.** (2011). *Mekânsal Adalet ve Kapsayıcılık*. Türkiye Bilimler Akademisi.
- Tokdoğan Kartal, N.** (2018). Türkiye'de sembolik siyasetin duygusal tezahürleri: yeni osmanlıcı anlatının duygu haznesi. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tuan, Y.** (1974). *Topophilia: A Study of Environmental Perception, Attitudes, and Values*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice Hall.

- Tuan, Y.-F.** (1977). *Space and place: The perspective of experience*. University of Minnesota Press.
- Turner, V. W.** (1969). *The ritual process: Structure and anti-structure*. Aldine Publishing.
- Türkün, A., & Kurtuluş, H.** (2005). İstanbul'da Kentsel Ayrışma, Mekânsal Dönüşümde Farklı Boyutlar, der. Hatice Kurtuluş, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Young, J. E.** (1993). *The texture of memory: Holocaust memorials and meaning*. Yale University Press.
- Yükseker, D.** (2017). "Dayanışmanın Değişen Modelleri: Küreselleşme Çağında Türk Toplumunu." *Türkiye Üzerine Yeni Perspektifler*.
- Weber, M.** (2000). *Şehir: Modern kentin oluşumu*. (M. Ceylan Çev.). Bakış Yayınları. İstanbul.
- Weber, M.** (2012). *Ekonomi ve toplum*. (Cilt I) (L. Boyacı, Çev.). İstanbul: Yarın Yayınları.
- White, J. B.** (2013). "Muslim Nationalism and the New Turks." *Princeton University Press*.
- Wirth, L.** (1938). *Urbanism as a Way of Life*, in p. Hatt and A. J. Reiss eds. Cities and Society, Free Press, New York.
- Zukin, S.** (1995). *The cultures of cities*. Blackwell.
- Url-1** <https://miro.medium.com/v2/resize:fit:1100/format:webp/1*DS0RCBKw1_C7G9vdWW7_Bw.jpeg>, erişim tarihi 09.08.2024.
- Url-2** <https://img.haber3.com/rcman/Cw521h345q95gc/files/2019/7/1/5024035/5024035_0.jpg>, erişim tarihi 09.08.2024.
- Url-3** < <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-56987490>>, erişim tarihi 09.08.2024.
- Url-4** < https://www.trthaber.com/dosyalar/images/AW331368_01.jpg>, erişim tarihi 09.08.2024.
- Url-5** < https://www.trthaber.com/dosyalar/images/AW331368_01.jpg>, erişim tarihi 09.08.2024.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Sena Yiğittürk

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2020, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama(%100)

